

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Romana Freiberková

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Afghánistán na pozadí konfliktů a jeho obnova
(diplomová práce)

Autor: Bc. Romana Freiberková

Vedoucí práce: Ing. Petr Pavlík, M.A., CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

.....
DATUM ODEVZDÁNÍ

.....
PODPIS

Poděkování

Tímto děkuji panu Ing. Petru Pavlíkovi M.A.,CSc. za odborné vedení a cenné rady, které mi během zpracovávání diplomové práce poskytl.

Obsah

Seznam zkratek	1
Úvod.....	3
1. Všeobecná charakteristika	5
1.1. Základní informace	5
1.2. Přírodní podmínky	6
1.3. Obyvatelstvo	7
1.4. Státní zřízení a stručná charakteristiky politického systému	9
1.5. Správní dělení.....	10
1.6. Infrastruktura.....	11
1.7. Kulturní specifika afghánské společnosti.....	11
1.8. Drogy.....	12
2. Historie	13
2.1. Rané osídlení	13
2.2. Příchod islámu.....	14
2.3. Od Čingischána po 18. století	15
2.4. Britský zájem	16
2.5. Okupace Sověty	22
3. Strategie obnovy	28
3.1. Rok 2001 a první pomoc	28
3.2. Konference	32
3.3. Národní strategie	34
3.4. Fondy.....	37
4. Vojenská a humanitární pomoc	42
4.1. Operace Trvalá svoboda.....	42
4.2. NATO.....	44
4.3. Výše ODA	51
4.4. Evropská unie.....	57
4.5. Česká republika.....	62
5. Jak pomoc pomáhá	68
5.1. Ekonomické ukazatele	68
5.1.1. Hrubý domácí produkt	68

5.1.2. Míra inflace	70
5.1.3. Zahraniční obchod	70
5.2. Boj proti drogám	75
5.3. Rozvojové cíle tisíciletí	84
5.4. Pokroky a přetrvávající problémy	88
Závěr	94
Seznam literatury	98
Internetové prameny	98
Seznam tabulek	103
Seznam grafů	104
Seznam obrázků	105

Seznam zkratek

AFN	afgani
ANDS	Afghánská národní strategie rozvoje (Afghanistan National Development Strategy)
ANSP	Afghánský národní statistický plán (Afghanistan National Statistical Plan)
ANSTF	Zvláštní protinarkotický útvar
ARTF	Afghánský rekonstrukční fond (Afghanistan Reconstruction Trust Fund)
ADB	Asijská rozvojová banka (Asian Development Bank)
CJTF	Operační skupina trestního soudnictví (Combined Joint Task Force)
CSO	Centrální statistická organizace (Central Statistics Organization)
DAC	Výbor rozvojové pomoci (Development Assistance Committee)
EBOP	Evropská bezpečnostní obranná politika
EU	Evropská Unie
EUPOL	Policejní mise Evropské unie v Afghánistánu (European Union Police Mission in Afghanistan)
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization)
HDP	Hrubý domácí produkt
IDA	Mezinárodní rozvojová asociace (International Development Association)
ISAF	International Security Assistance Force
LDSA	Lidově Demokratická Strana Afghánistán
LOTFA	Law and Order Trust Fund for Afghanistan
MTDFs	Multi donorové fondy (Multi-donor Trust Funds)
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
NPP	Národní prioritní program (National Priority

	programmes)
ODA	Oficiální rozvojová pomoc (Official development assistance)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSN	Organizace spojených národů
PRT	Provinční rekonstrukční tým
QIP	Projekt rychlého dopadu (Quick Impact Projects)
SMP	Statistický plán (Statistical Master Plan)
UNAMA	Asistenční mise OSN v Afghánistánu (United Nations Assistance Mission in Afghanistan)
UNDP	Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme)
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations Refugee Agency)
UNICEF	Dětský fond OSN (United Nations International Children's Emergency Fund)
UNMAS	Centrum OSN pro odstraňování min (United Nations Mine Action Service)
UNODC	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (United Nations Office on Drug and Crime)
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
ZRP	Zahraniční rozvojová pomoc

Úvod

Afghánistán je jedna z nejméně vyspělých zemí světa. Již odedávna ležela tato země v očích zájmů mocných dobyvatelů a později i světových mocností. Pro svou polohu uprostřed Asie i nerostné bohatství nebylo v historii této země téměř okamžiku, kdy by bylo dopřáno Afgháncům klidu. Neustálé střídání vládců nevedlo k ničemu jinému než, že Afghánistán je nejednotným státem se spoustou kmenových vládců, jejichž moc v mnoha oblastech tradičně přetrvává.

Je tomu již dvanáct let, co svět na Afghánistán upřel svou pozornost. Po teroristických útocích 11. září 2001, kdy organizace Al-Káida zaútočila na cíle v USA a odvěta Američanů byla mířena právě na tuto zemi skrývající vůdce Al-Káidy, se konflikty zmítaná země ocitla v nové pozici. Na území Afghánistánu se na dlouhá léta usadila spojenecká vojska a mezinárodní společenství začala směřovat ve větším objemu než kdykoliv dříve finanční prostředky na pomoc této zemi. Afghánistán se tak dostal na rozcestí, ale příliš mnoho faktorů určuje, jakou cestou se v budoucnu vydá. Přes obrovské finanční prostředky věnované na pomoc Afghánistánu, jsou některé problémy jako korupce, drogy nebo fundamentalistické smýšlení extremistických skupin přetrvávající a jejich vyřešení si žádá delší čas, než je jedno či dvě desetiletí.

Tato práce je věnována problematice Afghánistánu a jako cíl si klade posouzení jeho vývoje po roce 2001 prostřednictvím syntézy dostupných dat týkajících se jak rozvojové pomoci, tak makroekonomických ukazatelů. Dále se pokusím navázat deskripcí a analýzou situace v Afghánistánu a trendů jeho vývoje po roce 2001. Práce je členěna do pěti kapitol. V první části je čtenáři přiblížena obecná charakteristika země, ve které se dozví základní údaje týkající se geografické polohy, přírodních podmínek, obyvatelstva, politického systému, správního dělení, infrastruktury, kulturních specifik a dále i drogové situace.

Druhá část práce obsahuje informace o historickém vývoji země, která je z mého pohledu velice důležitá, protože v mnohém vysvětlí jak situaci v zemi, tak smýšlení afghánského obyvatelstva. Kapitola je rozčleněna do několika historických milníků. Pozornost je zde věnována ranému osídlení afghánského území, přes příchod islámu a plenění území Čingischánem. Dále jsou v kapitole obsaženy informace o britském snažení podmanit si území Afghánistánu a o Sovětské okupaci, jež přivedla na čas

Afghánistán ke komunistickému smýšlení. Je zde také přiblíženo období, kdy vládnutí v této zemi bylo v rukou Tálibánu.

Třetí část práce je již zaměřena na situaci, která v zemi nastala po jedenáctém září 2001. Na začátku jsou rozebrány první kroky učiněné mezinárodním společenstvím v počátečních letech konfliktu. Dále zde přibližují konference, které se zabývaly problematikou Afghánistánu, a popisují jejich tematické zaměření. V neposlední řadě jsou do této kapitoly začleněny informace o Národní strategii obnovy, kterou vypracovala afghánská vláda. Třetí kapitolu pak uzavírá analýza fondů, přes které plynou finanční prostředky do země.

Čtvrtá kapitola práce je věnována vojenské a rozvojové pomoci, jež směřovala po roce 2001 do Afghánistánu. Mezi vojenské akce konané na území tohoto státu patří operace Trvalá svoboda pod záštitou USA a mise ISAF operující pod řízení Severoatlantické aliance. Čtenář zde načerpá obecné informace o těchto misích, o vývoji počtu vojáků, do jakých geografických oblastí jsou akce směřovány i na jakých projektech jsou tyto vojenské mise činné. Dále se kapitola zaměřuje na finanční prostředky, které do Afghánistánu v průběhu let plynou v rámci rozvojové pomoci. Nejdříve jsou zde příspěvky analyzovány jako celek, bližší analýzou pak prochází prostředky směřující do Afghánistánu z Evropské unie a České republiky. Jsou zde přiblíženy výše poskytnutých prostředků v jednotlivých letech a jejich sektorové z části i geografické zařazení.

Poslední kapitola práce je zaměřena na hodnocení současné situace v Afghánistánu. První část je věnována některým ekonomickým ukazatelům, kde se opírám především o data Světové banky. Data je třeba brát s rezervou, ale poskytují alespoň přibližný náhled na ekonomický vývoj v zemi. Řada rozvojových projektů se orientuje také na drogovou problematiku, proto se jedna z částí této kapitoly věnuje analýze dat zaměřujících se na pěstování opia a konopí v Afghánistánu. Účinnost či neúčinnost rozvojových programů je dále analyzována v rámci tzv. Rozvojových cílů tisíciletí. Poslední částí této kapitoly je pak shrnutí dosažených pokroků i přetrvávajících problémů, které afgánskou společnost sužují, doplněné o poznatky, které jsem čerpala z rozhovorů s několika mými přáteli, kteří Afghánistán navštívili v rámci své vojenské mise a kteří z osobních důvodů chtějí zůstat v anonymitě.

1. Všeobecná charakteristika

V této kapitole je shrnuta všeobecná charakteristika Islámského státu Afghánistán. Kapitola se zaměřuje na základní informace, přírodní podmínky, obyvatelstvo, stručnou charakteristiku politického systému, správní dělení, infrastrukturu, kulturní specifika a drogový problém.

1.1. Základní informace

Afghánistán (oficiální název Afghánská islámská republika) je vnitrozemský stát o rozloze 652 864 km²,¹ který se rozprostírá ve střední Asii. Afghánistán tvoří jakýsi přechod mezi jižní, jihozápadní a střední Asii, což se také projevuje v jeho historickém i ekonomickém vývoji. Následující obrázek č. 1: Mapa Islámského státu Afghánistán nám přibližuje polohu Afghánistánu a státy, se kterými sousedí.

Obrázek č. 1: Mapa Islámského státu Afghánistán

Zdroj: Joao Leitao [online]. *Maps of Afghanistan*. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.joaoleitao.com/viagens/wp-content/uploads/2012/05/mapa-afeganistao.jpg>

¹ *World statistics pocketbook 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-11-07]. ISBN 978-921-1615-708. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/pocketbook/World_Statistics_Pocketbook_2013_edition.pdf

Na výše uvedené mapě můžeme vidět, že Afghánistán hraničí na severozápadě s Turkmenistánem (délka hranice činí 744 km) a Uzbekistánem (137 km). Severní hranici Afghánistán sdílí s Tádžikistánem (1206 km) a s Čínou (76 km). Nejdelší hranice má Afghánistán na východě a jihu s Pákistánem (celkem 2430 km). Na západě pak hraničí s Íránem (936 km).²

Hlavním městem Afghánistánu je v současné době Kábul, je tomu tak od roku 1773. Před tímto datem bylo hlavní město Kandahár. Dalšími většími městy, která můžeme na území Afghánistánu najít, jsou např. Herát, Mazáre Šaríf, Džalálábád.

Měnou Islámského státu Afghánistán je afghání (AFN), který se dále dělí na 100 púlů. V roce 2002 proběhla v Afghánistánu měnová reforma, kdy staré bankovky byly nahrazeny novými v poměru 1000 starých za jednu novou. Od počátku roku 2003 se pak platí jen novými bankovkami. V Afghánistánu se také běžně používá USD. V první polovině roku 2013 se průměrný kurz pohyboval kolem 50 AFN za 1 USD.³

Prvním úředním jazykem v Afghánistánu je jedna ze tří současných forem perského jazyka darijština (kábulská perština), další úřední jazyk je paštúnština (afghánština), kterým mluví zhruba 35 % obyvatelstva státu. Dalšími jazyky jsou turické (uzbečtina, turkmenština) a dalších přibližně 30 jazyků.⁴

1.2. Přírodní podmínky

Afghánistán je vnitrozemský stát, jehož povrch tvoří především hory. Nejvyšší pohoří Hindúkuš, ve kterém leží i nejvyšší hora Afghánistánu Nošak (7492 m. n. m.), najdeme ve východní části země. Dále na západ se již nadmořská výška snižuje. Na severu země najdeme především stepi a jih pokrývají písečné pouště a polopouště. V Afghánistánu vládne kontinentální klima s velmi drsnými zimami, kde průměrné teploty v zimě klesají na -15°C. Jsou zde velké teplotní rozdíly mezi zimou a létem a také mezi dnem i nocí (např. v Kábulu činí průměrná teplota v lednu -2,6°C, v červenci 24,7°C). Průměrné roční srážky činí 303 mm, přičemž většina srážek padá v zimě. Nejméně

² MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

³ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

⁴ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

srážek spadne v jihozápadních oblastech země (50 mm), nejvíce na hranicích s Pákistánem, kam dosahuje jihoasijský letní monzun. V Afghánistánu najdeme velkou část bezodtokových oblastí. Řeky, které pramení ve středních oblastech země, se ztrácejí v pouštích. Velkou část severní hranice země tvoří řeky Amudarja a Pandž. Do povodí Indu pak patří řeka Kábul.

Flóra, která se nachází na území Afghánistánu, je přizpůsobena zdejší nadmořské výšce a podnebí. Najdeme zde tedy především stepní a pouštní rostliny. Lesy se nacházejí jen na malých plochách a to především v severovýchodních horách, ve kterých panují vlhčí podmínky. Blízko Džalálábadu pak můžeme najít díky teplým jižním větrům citroníky, pomerančovíky, datlové palmy, cypřiše nebo oleandry.

Životní prostředí v Afghánistánu bylo postihnuto léty trvajících válkami a konflikty. Hlavním problémem je nedostatek zdrojů kvalitní pitné vody, který brzdí rozvoj země. Za období bojů došlo k redukci plochy lesů ze 4,5 % území Afghánistánu v 70. letech na 1-2 %.⁵

1.3. Obyvatelstvo

V Afghánistánu žilo dle odhadů v roce 2011 celkem 32 358 000 obyvatel a hustota zalidnění činila 49,6 obyvatel na km².⁶ Podle odhadů z roku 2002 přibližně jen pětina⁷ obyvatelstva žila ve městech, podíl městského obyvatelstva v roce 2012 pak činil 23,8 %⁸. Na konci 20. století bylo na území Afghánistánu pouze 65 měst. Z tohoto počtu byla navíc jen čtyři města stotisícová nebo větší. Afghánistán lze tedy zařadit mezi nejméně urbanizované státy Asie. V následující tabulce č. 1 můžeme vidět, kolik obyvatel v jednotlivých městech podle odhadů bydlelo v roce 2002 a v roce 2011.

⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007-2013*[online]. [cit. 2013-10-09]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/afghanistan/csp/07_13_en.pdf

⁶ *World statistics pocketbook 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-11-07]. ISBN 978-921-1615-708. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/pocketbook/World_Statistics_Pocketbook_2013_edition.pdf

⁷ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

⁸ *World statistics pocketbook 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-11-07]. ISBN 978-921-1615-708. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/pocketbook/World_Statistics_Pocketbook_2013_edition.pdf

Tabulka č. 1: Největší města Afghánistánu podle počtu obyvatel

Město	Počet obyvatel ⁹ odhad 2002	Počet obyvatel odhad 2011
Kábul	1 000 000	3 071 400
Kandahár	250 000	512 000
Herát	200 000	397 456
Mazáre Šaríf	150 000	375 000
Džalálábád	100 000	...

Zdroj: MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0. *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

V tabulce výše můžeme vidět porovnání roku 2002 a 2011 a odhad počtu obyvatel v jednotlivých městech. Můžeme si povšimnout významného nárůstu počtu městského obyvatelstva, který lze mimo jiné vysvětlit i návratem afghánských uprchlíků do své domoviny.

Největší národnostní skupinu v Afghánistánu tvoří Paštúni přibližně s 40 %, následují Tádžici (33 %), Hazárové (11 %), Uzbeki (9 %). Zbýlých 7 % tvoří Ajmáci, Turkmeni, Kirgizové, Balúčové a Núristánci.¹⁰

Co se náboženství týče, v Afghánistánu má dominantní postavení islám (až 99 %), 84 % obyvatelstva se pak řadí k sunnitům, 15 % k šiitům. Zbýlé jedno procento obyvatelstva jsou hinduisté, sikhové, nebo zoroastovci.¹¹

Obyvatelstvo Afghánistánu tvoří ze 45,8 % lidé ve věku od 0-14 let. Naproti tomu populace starší šedesáti let je jen zanedbatelné procento z celkového počtu obyvatel. U žen to činí 3,9 % z celkového počtu obyvatel, u mužů 3,6 %.¹² Dle údajů UNDP má pouze 23 % obyvatel přístup k pitné vodě, 12 % žije v dostatečných hygienických podmínkách a jen 6 % obyvatel má přístup k elektřině. Průměrný věk dožití činí

¹⁰ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

¹¹ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

¹² *World statistics pocketbook 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-11-07]. ISBN 978-921-1615-708. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/pocketbook/World_Statistics_Pocketbook_2013_edition.pdf

44,5 roku, což je o 6,1 roku méně než průměr v nejméně rozvinutých zemích.¹³ Dle odhadů míra gramotnosti mužů činí 28,1 % a žen jen 12,6 %¹⁴

1.4. Státní zřízení a stručná charakteristiky politického systému

Současným prezidentem republiky Afghánistán je Hamid Karzaí, který byl v prosinci roku 2001 jmenován předsedou prozatímní vlády, v roce 2002 prozatímním prezidentem a jeho postavení bylo potvrzeno v roce 2004 v přímých prezidentských volbách. Další prezidentské volby proběhly po uplynutí pětiletého mandátu prezidenta v roce 2009. Nové prezidentské volby se uskuteční v dubnu 2014 a budou výzvou pro bezpečnostní složky, jak z toho pohledu, aby byl zajištěn bezpečný průběh voleb, tak i proto, aby bylo zabráněno manipulaci s hlasy.¹⁵

V Afghánistánu působí dvoukomorový parlament (Národní shromáždění), do kterého se konaly volby v letech 2005 a 2010. Skládá se ze Sněmovny starších, která představuje horní komoru se 102 členy, z nichž dvě třetiny jsou voleny v provinciích na čtyřleté funkční období, a zbývající třetinu nominuje prezident na pět let. Dolní komorou je Sněmovna lidu s 250 členy s pětiletým funkčním obdobím. Vláda se skládá z 25 ministrů, které jmenuje prezident a schvaluje parlament.¹⁶

Soudnictví po pádu Tálibánu muselo být prakticky vybudováno znovu od základů. Za vlády Tálibánu (ale i v dřívějších obdobích) byla spravedlnost většinou řešena podle náboženských předpisů. Nyní je v Afghánistánu činný Nejvyšší soud, jehož devět soudců jmenuje prezident. Nejvyššímu soudu odpovídají vrchní a odvolací soudy a byl také zřízen speciální soud pro ohrožení bezpečnosti a zločiny terorismu – Národní bezpečnostní soud. V každé provincii pak funguje dvoustupňový systém soudů.

¹³ EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007-2013*[online]. [cit. 2013-10-09]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/afghanistan/csp/07_13_en.pdf

¹⁴ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

¹⁵ *tamtéž*

¹⁶ *tamtéž*

Oficiální soudnictví si však ještě nestačilo vybudovat dostatečnou autoritu, a proto stále přetrvávají tradiční tresty vycházející z islámu.¹⁷

1.5. Správní dělení

Afghánistán se skládá z 34 provincií, které jsou následně děleny na velké okresy, okresy a oblasti. V čele provincie stojí guvernér, o velký okres se stará vrchní náčelník, okres spravuje náčelník a oblast má v kompetenci starosta. Nefunguje zde vzájemná podřízenost a území těchto správních celků se nepřekrývá. V následující Tabulce č. 2: Provincie Afghánistánu je uvedeno všech 34 provincií i s jejich správním střediskem.

Tabulka č. 2: Provincie Afghánistánu

Provincie	Správní středisko	Provincie	Správní středisko
Kábul	Kábul	Sare Pol	Sare Pol
Kápísá	Mahmúdrákí	Balch	Mazáre Šaríf
Parván	Čáríkár	Džuzdžán	Šibirghán
Vardak	Majdánšahr	Fárjáb	Majmana
Lógar	Barakíbarak	Badghís	Kalaje Nau
Ghazní	Ghazní	Herát	Herát
Paktíja	Gardéz	Faráh	Faráh
Nangarhár	Džalálábád	Nímróz	Zarandž
Laghmán	Mehtarlám	Hilmand	Laskargáh
Kunar	Asadábád	Kandahár	Kandahár
Núristán	Párún	Zábul	Kalát
Badachšán	Fajzábád	Oruzgán	Tarínkót
Tachár	Tálukán	Ghór	Čaghčarán
Baghlán	Baghlán	Bamján	Bamján
Kundúz	Kundúz	Paktíka	Šarán
Samangán	Ajbak	Chóst	Chóst
Dájkundí	Nílí	Pandžšír	Bázarak

Zdroj: MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

¹⁷ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

1.6. Infrastruktura

Vzhledem k těžkým přírodním podmínkám, nedostatku finančních prostředků, ale i vzhledem k dlouhým obdobím v afghánské historii, kdy u moci byly nestabilní vlády, není dopravní infrastruktura příliš rozvinutá. Přitom je Afghánistán tradičně považován za tranzitní zemi mezi Střední Asií a Indickým subkontinentem. Na území Afghánistánu se nachází přibližně 21 000 km nekvalitních silnic, z čehož cca 2 800 km je zpevněných. Na místech, kde již vozidla kvůli špatnému stavu komunikací neprojedou, jsou k přepravě využíváni koně a osli. Co se týče železnice, dá se říci, že Afghánistán je téměř nepoznamenanou zemí. Jen několik desítek kilometrů širokorozchodné železnice se nachází u hranic s Turkmenistánem a Uzbekistánem. Největšími letišti v Afghánistánu jsou letiště v Kábulu a Kandaháru.¹⁸

1.7. Kulturní specifika afghánské společnosti

Afghánská společnost je silně věřící a náboženským předpisům a tradicím se podřizuje každodenní život. Rozhodování a vůbec smýšlení obyvatel Afghánistánu je ovlivněno islámem, monoteistickým náboženstvím, ke kterému se hlásí drtivá většina Afghánců (jak již bylo uvedeno výše). Jediným bohem pro muslimy je Alláh a za posla božího je považován prorok Muhammad, který žil mezi léty 570-632. Posvátnou knihou islámu je Korán obsahující výklad dogmat tohoto náboženství. Korán ještě doplňují ústní podání o činech a výroci proroka Muhammada.

Islám určuje pět základních povinností, které každý muslim musí dodržovat. První povinnost šaháda je víra v jednoho boha. Druhou povinností je namáz, tedy povinnost modlit se pětkrát denně. Třetí pravidlo saum vybízí k dodržování půstu v postním měsíci. Čtvrté pravidlo zakát nařizuje placení náboženské daně a konečně podle pátého pravidla hadždž má alespoň jednou za život každý muslim vykonat pouť do Mekky, kde kázal posel Muhammad. Korán ukládá samozřejmě i další povinnosti, např. džihád neboli boj proti nevěřícím, zákaz pití alkoholu a dalších opojných látek, zákaz krádeže, cizoložství, lichvy.¹⁹

¹⁸ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

¹⁹ tamtéž

Mnoho Afghánců dodnes dodržuje přísnou neortodoxní formu islámu, s čímž by měli cizinci při vstupu na afghánské území počítat. Nevhodné je dovážet do země alkohol (i kosmetiku obsahující alkohol), tisk, který obsahuje neislámské nebo lidské tělesné motivy, dále nejsou vhodné ani videonahrávky či videokazety. Na veřejnosti je potřeba dodržování přísných tradic i v oblasti oblékání. Hlavně ženy musí nosit volné oblečení, které zakryjí šíji, boky a ruce až po zápěstí. Součástí dámského oděvu je i šátek, nebo tradiční burka. Pro muže je také nevhodné oblečení odkrývající ruce nebo nohy.²⁰

1.8. Drogy

Afghánistán je nechvalně proslulý svými drogovými aktivitami. Jako dlouhodobý problém to vnímá i nová afghánská vláda a potlačování pěstování, výroby i obchodu s drogami je jednou z jejích hlavních priorit. Afghánská vláda samotná však není schopná bez podpory mezinárodních společenství a západních zemí účinně proti pěstování opia bojovat. Velká podpora míří z Velké Británie a USA, které poskytují nejen finance na alternativní zdroje obživy, ale i výcvik Zvláštnímu protinarkotickému útvaru (ANSTF). Dále tyto dvě země spolupracovaly s afghánskou vládou při vytvoření protidrogové policie, protidrogového svěčeneckého fondu a ještě s přispěním Itálie a Úřadem OSN pro boj s drogami a zločinem podpořily vytvoření Operační skupiny trestního soudnictví (CJTF). Důležitou roli v boji proti drogám hrají mezinárodní jednotky ISAF v Afghánistánu, které se angažují v logistické podpoře, sdílení zpravodajských informací a ve výcviku afghánské národní armády a policie.²¹

²⁰*Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

²¹NATO review [online]. *Analýza: Afghánistán a boj s drogami*. [cit. 2013-11-1]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html>

2.Historie

V druhé kapitole je stručně popsána historie Afghánistánu. Na začátku je popsáno rané osídlení, dále příchod islámu na afghánské území, období vlády Čingischána, období britských válek, sovětská okupace až po současnost.

2.1. Rané osídlení

Poloha Afghánistánu hrála vždy v jeho dějinách důležitou roli, protože ho tak ovlivnila řada událostí, jež se udála v jeho okolí. Podle výzkumů bylo území dnešního Afghánistánu osídleno již ve starší době kamenné a první státní útvary můžeme vysledovat v první polovině prvního tisíciletí, kdy nejbohatší a také nejstarší říší byla Baktrie. Na území dnešního Afghánistánu leželo její hlavní město Baktra, ale říše se rozpínala i do oblasti dnešního Tádžikistánu a Uzbekistánu.

V šestém století před Kristem vtrhly na území dnešního Afghánistánu armády Peršanů (říše Achajmenovců) a v dalších letech Peršané pronikali dále na východ, až si podmanili nejen celé afghánské území. Peršané zde vládli téměř dvě století, ale jejich vláda byla neklidná. Docházelo k mnohým vzpourám, které byly krvavě potlačovány. Peršané byli nakonec poraženi slavným Řekem Alexandrem Makedonským. Ten si při svém tažení do Indie podmanil i perské a afghánské území. Politicky příliš nezasáhl do dění v těchto oblastech, ale napomohl pronikání kulturních vlivů Řecka do Afghánistánu.

Po smrti Alexandra Makedonského se území Afghánistánu dostalo pod vliv říše Seleukovců. Jednalo se o helénistickou dynastii, kterou založil jeden z bývalých Alexandrových velitelů Seleukos I. Nikátor, ale brzy byly části území Afghánistánu dobyty indickým králem Čandraguptou. Další část si podrobil guvernér Baktrie, který nakonec využil postupného oslabování ústřední moci a prohlásil se králem řecko-baktrijského státu.

Z východu se v období mezi 4. – 3. stoletím před Kristem začal na afghánské území šířit buddhismus, který byl silně zaměřen proti indickému kastovnímu systému a vyzíval k dobročinnosti a lásce ke všem živým bytostem. Toto učení se na území dnešního Afghánistánu udrželo dlouhá století a to až do příchodu muslimů v 7. století. Buddhismus se zde míchal s řeckou a helénskou kulturou a bylo tak vytvořeno

specifické řecko-buddhistické umění zvané gandahárské. Na území Afghánistánu se dochovalo mnoho památek z tohoto období rozkvětu (především sochy, buddhistické kláštery), ale po nástupu Tálibánu k moci byla řada těchto kulturních památek zničena, nebo rozkradena.²²

2.2. Příchod islámu

Na počátku 7. století se začalo na Arabském poloostrově utvářet nové náboženství – islám. Toto monoteistické náboženství se začalo rychle šířit jak na východ, tak na západ. Muslimové, vyznavači tohoto náboženství, věřili v jediného boha Alláha, za zakladatele své víry považovali proroka Mohameda. Arabští dobyvatelé ukořistili i území Afghánistánu a to zhruba v polovině 7. století. Velká část území dnešního Afghánistánu se tak stala součástí arabského teokratického státu, kterému vládla dynastie Umajjovců, svržená v polovině 8. století Abbásovcí. Muslimové nejdříve obsadili západní části území (Herát a Kandahár) a východnější oblasti (Kábul) se dostaly pod jejich nadvládu až v 9. století.

Příchodem muslimských Arabů došlo především k zabavení veškeré půdy a jejím prohlášením za státní majetek. Půda pak byla dělena mezi rodiny arabských vojevůdců, případně ponechána místní šlechtě, která přijala za svou víru islám. Vlastník půdy měl právo vybírat pozemkovou daň a jiné poplatky, současně museli rolníci obdělávající pronajatou půdu odvádět i velkou část úrody svému pánovi.

V 9. století na krátkou dobu ovládali území dnešního Afghánistánu Táherovci, kteří však o své panství záhy přišli, když jich ho zbavil Jakúb ign Lajs (zvaný také Saffár – odtud dynastie Saffárovců). Ani Saffárovcí si však území neudrželi dlouho. Po popravě Jakúbova bratra Amra si území podrobili Sámánovci. Sámánovský stát platil za kulturně a politicky nejvyspělejší stát ve středoasijské oblasti. Vladaři nechtěli rozšiřovat své území válkami, což prospělo rozvoji kultury, zejména pak literatury. Tento mírumilovný přístup k vládnutí však nebyl vhodný ani pro toto časové období, ani území a poslední Sámánovec byl sesazen roku 999 Turky. Období vlády těchto tří dynastií je spojeno s vytvářením kmenové a statkářské hierarchie, s rozvojem

²² MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

zemědělství, řemesla i obchodu a to především nížinatých oblastí území. Co se týče nepřístupných oblastí v horách, tam tento rozvoj zdaleka nezasahoval.

Po porážce Sámánovců ovládl území Turek Sabuktagín, který založil mocnou islámskou říši s hlavním městem Ghazna (odtud dynastie Ghaznavovců). Jeho syn Mahmúd, který vládl následně, významně říši rozšířil a jako zarytý sunnita pronásledoval šíity. Na válečných výpravách do Pákistánu a Indie získal nejen obrovskou kořist, ale podpořil i šíření islámu. Mahmúd se staral o rozvoj kultury ve své říši a za jeho vlády bylo postaveno mnoho paláců a mešit. Na svůj dvůr zval básníky, umělce a vědce a to i pod nátlakem. Po smrti Mahmúda však jeho říše začala skomírat. Jeho nástupci nedokázali udržet rozsáhlá území celistvá a koncem 12. století přišli Ghaznovci o svá území nadobro. Vládcí se tak na tomto území stali postupně Seldžukové, v polovině 12. století pak vznikl mezi Herátem a Kábulem nový státní útvar ovládaný Ghúrovci.²³

2.3. Od Čingischána po 18. století

13. století znamenalo pro Afghánistán, stejně jako pro další území západní Asie, období ničení a pustošení všeho, co přišlo pod ruku divokým Mongolům pod vedením Čingischána. Na krátkou dobu se nedaleko Kábulu místním dařilo odvrátit drtivé nájezdy Mongolů, ale za přechodnou porážku byla pak Čingischánem připravena krutá odplata. Zničen byl Kábul a řada dalších afghánských měst včetně pevností a hradů. Škody byly katastrofální a řada z nich nikdy nebyla napravena. Afghánistán se tak stal součástí mongolské říše, což znamenalo jak hospodářský, tak kulturní úpadek. Velká část obyvatelstva byla vyvražděna. Po čtvrt století se dostala k vládě mongolská dynastie Kartů, která se dokázala v polovině 14. století vymanit ze závislosti a vládnout samostatně.

Koncem 14. století přišla na území dnešního Afghánistánu další pohroma v podobě turkomongolského dobyvatele Emira Timúra, který téměř vyhladil místní obyvatelstvo a území nechal osídlit turecko-mongolskými kmeny. Jeho velká říše však byla po jeho smrti rozdělena na několik částí, kterým vládli členové jeho dynastie. Na afghánském území vládl jeho syn Šáhruch, jenž si zvolil za své sídlo město Herát. On i jeho potomci vrátili na území Afghánistánu kulturu. Rozvoj zažila především poezie, ve které se

²³ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

básníci přikláněli především k mystice pod tíhou prožitých válek a utrpení. Říše se rozvíjela v oblasti hospodářství. Byla obnovena zemědělská a řemeslná výroba a vzkvétal obchod. Nakonec však i Tímúrská dynastie byla svržena a vládu nad jejím územím přebraly dravější rody.

Na začátku 16. století se na území dnešního Afghánistánu vyskytovaly tři vládnoucí rody. V západní části (oblast kolem Herátu) to byl rod Safíjovců, kteří vyznávali šíitský směr islámu. Východní části země (včetně Kábulu a Kandaháru) ovládl sultán Zahiruddin Bábur (Tímúrovec), který později založil říši Velkých Mughalů. Severní území ovládali Šajbánovci, kteří se řadili k potomkům mongolského vůdce Čingischána. Na dlouhá léta rozdělený Afghánistán ztratil již tak pochroumanou celistvost a dodnes se zde projevují výrazné rozdíly jak v jazykové, kulturní, tak v etnické oblasti. Západní část státu můžeme nazvat „perskou“, jazykem je zde afghánská perština, severní část je stále ovlivněna středoasijským územím a mluví se zde uzbečtinou a střed a východ země je ovlivněn Indií a žijí zde Paštúni.

Ke sjednocení území dnešního Afghánistánu došlo až v 18. století, kdy oslabení moci Íránu a rozpad indické říše Velkých Mughalů dal prostor Paštúnským kmenům a mohl tak vzniknout nezávislý afghánský stát. Hlavní postavení v něm měli náčelníci největších paštúnských kmenů a poprvé v dějinách byly kmeny soustředěny pod pevnou ústřední vládou vedenou Ahmadem šáh Abdalim. Stát pod jeho vládou prosperoval a byly podnikány i zahraniční výboje, které do země přinášely velké bohatství nejen v podobě úrodné půdy, ale i v podobě zlata, šperků a drahého kamení. Netrvalo však dlouho a náčelníci jednotlivých kmenů, kteří získávali s větším územím i větší moc, vypověděli poslušnost ústřední vládě a došlo k rozpadu afghánské říše. Říše byla rozdělena na čtyři knížectví (Kábul, Kandahár, Pešávar a Herát) a ústřední vláda ztratila téměř veškerou moc.²⁴

2.4. Britský zájem

Na počátku 19. století upevnila Velká Británie své koloniální državy v Indii natolik, že začala uvažovat o Afghánistánu jako o dalším místě své expanze. Nebyla však jediná, kdo o území Afghánistánu jevil zájem, protože i carské Rusko se snažilo uplatnit svůj

²⁴ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

vliv. Britové pak návštěvu Kábulu ruským vyslancem I. V. Vitkevičem využili jako záminku k rozpoutání první britsko-afghánské války, která probíhala mezi léty 1838-1842. Protože diplomatické vyjednávání Britů s Afghánci nenapomohlo k podmanění jejich území, přistoupili Britové k podrobení si Afghánistánu silou. Boje probíhaly dlouhé měsíce a Velké Británii se přeci jen nakonec podařilo dobýt Kábul i Kandahár, vztyčné body afghánského území. Náčelníci kmenů se ale nevzdali a v horách se sjednotil partyzánský odboj. V roce 1841 se pak v Kábulu vzedmul odpor proti britským okupantům a byli pobiti. Rok nato bylo britské vojsko nuceno opustit po neúspěšném snažení území Afghánistánu. Většina vojáků pak byla nelítostně pobita paštúnskými kmeny nebo vyhladověla v nehostinných horách.

Po jednoznačné porážce Britů se o obnovení jednoty afghánské říše zasadil Dóst Muhammad, který byl za války v britském zajetí. Podařilo se mu uzavřít s Velkou Británií smlouvu o přátelství, která byla jasně mířená proti carskému Rusku. Po jeho smrti propukly boje o následnictví mezi jeho šestnácti syny. Tyto boje trvaly bezmála pět let a jako vítěz z nich vzešel Šér Ali Chán, kterému se nakonec podařilo upevnit svou moc nad jednotlivými kmeny. Britům se opět začalo vojensky dařit na indickém území a Šér Ali se nebránil materiální podpoře z její strany.

Nástupem nové vlády ve Velké Británii začaly přípravy na násilné připojení afghánského území k Britské Indii. Když Šér Ali odmítl přijmout britskou delegaci, byly zastaveny britské dodávky zbraní do Afghánistánu. Šér Ali pak navázal těsnější vztahy s carským Ruskem a nakonec v roce 1878 podepsal s Ruskem smlouvu o přátelství a spolupráci. Britská strana pak vzala jako důvod k rozpoutání války další odmítnutí přijetí její mise.

Druhá britsko-afghánská válka trvala dva roky a to mezi léty 1878 a 1880. Britové nyní vyslali větší armádu a tentokrát si podmanili bez větších problémů afghánské území. Šér Ali chtěl prchnout, ale než se mu tak podařilo, zemřel v Mazáre Šafiru. Jeho syn a nástupce Jakúb Chán byl pak nucen podepsat mírovou smlouvu, která významně zasahovala do svobod Afghánského státu. Tato smlouva však vzedmula odpor v afghánském lidu, který vyústil k rozhodující bitvě u Majvandu, kde Britové utrpěli zdrcující porážku a museli afghánské území opustit. Britové se však zakrátko vrátili, svrhli Jakúba a v jednání o vymezení afghánských hranic s carským Ruskem se považovali za hlavního aktéra. Vymezení těchto hranic přineslo velké spory, ale ani

jedna ze stran nechtěla riskovat válečný konflikt, a tak došlo ke kompromisu a Velká Británie získal v roce 1893 část východního území Afghánistánu.

Na konci 19. století se pak začaly v Afghánistánu projevovat centralistické tendence. Byla provedena řada reforem, které upevňovaly centrální moc ve státě. To však bylo proti britskému zájmu. Dlouhodobá závislost na Britech, která přecházela k izolaci od ostatních zemí, měla negativní vliv na rozvoj celého státu. Rozvoj zde byl tlumen a ze strany velmocí byl Afghánistán využíván jen jako zdroj surovin. Není tedy s podivem, že na počátku 20. století byl Afghánistán, kde neustále docházelo k přetahování o moc, jeden z nejméně vyspělých států regionu. I v tomto období byl Afghánistán pod vlivem Velké Británie, až revoluce v carském Rusku v roce 1905 dala příklad afghánské inteligenci. Ve společnosti se tak začaly ozývat hlasy, které nesympatizovaly s britskou stranou. Utvořilo se mladoafghánské hnutí, které bylo levicově vyhraněno a jejichž členové byli především mladí lidé a další liberálně smýšlející Afghánci. Hnutí žádalo např. zrušení britského protektorátu, omezení emírovy moci, podporovali rozvoj školství a přijetí ústavy. Neměli však dostatečnou podporu veřejnosti. Další hnutí, které se utvořilo, bylo pravicové hnutí staroafghánců. Patřili sem především bohatí statkáři a sunnitské duchovenstvo a opět byli vyhraněni proti britské nadvládě. Byli však oproti mladoafgháncům pro to zachovat staré tradice a zvyklosti a kladli především důraz na náboženství. Chtěli Afghánistán naprosto izolovat, aby jej nekazil vliv cizích kultur a mohl se rozvíjet jen ve smyslu islámu.

Po převzetí moci v zemi Amánulláhem, který patřil do levicového mladoafghánského hnutí, vyhlásil v roce 1919 nezávislost Afghánistánu a Rusko (jeho spojenec) první uznalo Afghánistán jako stát. Velká Británie samozřejmě odmítla uznat nezávislost Afghánistánu a v roce 1919 tak došlo ke třetí britsko-afghánské válce. Bylo nasazeno desetkrát víc vojáků a britská strana nešetřila ani s moderní technikou. Boje však netrvaly dlouho. Britové nutně potřebovali síly v Indii, kde se báli povstání, a tak se spor posunul k jednacímu stolu. Amánulláh byl tvrdým vyjednavcem a v srpnu 1919 Velká Británie uznala nezávislost Afghánistánu.

Amánulláh měl tak volné ruce a mohl pokračovat ve sbližování Afghánistánu s Ruskem. V roce 1923 byla vydána první ústava, která Afghánistán prohlásila za konstituční monarchii. Byl zřízen dvoukomorový parlament, vláda, kabinet ministrů, modernizací prošlo i soudnictví. V ústavě byly zaneseny i některé demokratické svobody. Nastoupilo

první období reforem, ve kterých se Amánulláh snažil podpořit především rozvoj průmyslu a zemědělství. Reformy zasahovaly i do kulturních oblastí života. Objevila se zde snaha separovat se od náboženských tradic a zmenšit vliv islámu. Reformy se však nesešly s podporou obyvatelstva, fundamentalisticky smýšlející Afghánci nebyli na tak zásadní změnu připraveni a nakonec musely být všechny reformy odvolány.

Amánulláh svůj boj za reformy ale nevzdal a začal tvořit nové normy, které byly inspirované Evropou a byly ještě radikálnější. Jeho hlavním cílem bylo oslabit politickou moc duchovních, což ale jen těžko mohl prosadit, protože duchovní stále měli velký vliv na chudé venkovské obyvatelstvo smýšlející konzervativně. Reformy nepodporovali ani bohatí statkáři a obchodníci. Odpor proti reformní politice vlády stoupal a nakonec došlo k povstání, které přerostlo v ozbrojený boj proti mladoafgháncům. Vzbouřencům se podařilo sesadit Amánulláha z trůnu a přebrat moc. Všechny reformy byly zrušeny a jejich stoupenci byli tvrdě pronásledováni. Světské školy byly uzavřeny, nezávislé soudy zrušeny a duchovenstvu byla navrácena moc. Silně věřící Afghánci nebyli připraveni přijmout reformy, které naprosto měnily poměry v jejich zemi a zásadním způsobem oslabovaly postavení islámu.

Na trůn nastoupil roku 1929 Nádír šáh, který se snažil o modernizaci Afghánistánu, ale jeho metody byly mírnějšího rázu. Parlament, který zůstal i po zvratech zachován, přijal novou ústavu, jež moc výkonnou vkládala do rukou krále a jeho dědicům. Zákonodárná moc byla ponechána dvoukomorovému parlamentu. Duchovenstvo mělo velkou moc především v soudnictví a v oblasti školství a práva žen, která byla dříve přijata, byla zrušena. Nový král se zasadil o podporu průmyslu a obchodu a tato odvětví byla silně monopolizována. Trend centralizace národního obchodního kapitálu pokračoval i v dalších letech, byla založena řada nových akciových společností a britský kapitál byl ze země pomalu vytlačen.

Ač si v období druhé světové války Afghánistán zachoval neutralitu, bylo i jeho hospodářství poškozeno vysokými cenami dováženého zboží. Navíc postihlo v letech 1944 a 1945 Afghánistán sucho, které způsobilo velkou neúrodu. Ruku v ruce nepříznivé situaci v zemi se začaly množit nepokoje a vláda byla svržena. Nová vláda se soustředila na situaci v zemědělství a v roce 1946 byla uzavřena s americkou společností smlouva o výstavbě zavlažovacího systému. Stavba však neprobíhala dostatečně rychle a výdaje značně vzrůstaly oproti původní kalkulaci. Nadále se

nelepšící hospodářská situace vedla Afghánistán k hlubší spolupráci se Spojenými státy. Na základě Trumanovy doktríny byla uzavřena dohoda o technické spolupráci. Objevily se i snahy o navázání vojenské a politické spolupráce, ale vláda Afghánistánu bránila svůj neutrální postoj. Životní podmínky se však příliš nezlepšovaly. Vstup silného zahraničního kapitálu ohrožoval malé obchodníky a řemeslníky, na venkově navíc stále přetrvával feudální vzor vlastnictví půdy.

Dalším pokusem, jak řešit stále rostoucí sociální problémy, bylo použití sovětského vzoru plánování. První pětiletý plán (1956/57 – 1961/62) spočíval především v zakládání bank, které byly kontrolovány státem. Vláda se tak snažila zabránit rozvíjející se lichvě, jež stahovala podnikatele, řemeslníky a rolníky do pastí. Plán však příliš neřešil situaci ve vesnických oblastech, kde ale bylo kumulováno nejvíce problémů. Prosazování změn směrem k podpoře soukromého vlastnictví se opět setkalo s nevolí vládnoucích vrstev a vláda byla donucena k odstoupení.

Nová vláda se zasadila o přijetí v pořadí již třetí ústavy, která zaručovala demokratické svobody (svoboda tisku, shromažďování, právo zakládat politické strany aj.). Nově bylo volební právo dáno i ženám. Druhý pětiletý plán (1962/63 – 1967/68) přinesl další rozvoj řemeslné výroby a stále se zvyšoval podíl soukromého kapitálu. V 60. letech 20. století se hospodářský rozvoj Afghánistánu zrychlil a ještě více se začala prohlubovat spolupráce se Sovětským svazem. S jeho přispěním byly vystaveny průmyslové závody. Začaly se formovat skupiny levicově smýšlejících obyvatel a v lednu 1965 vznikla Lidově demokratická strana Afghánistánu (LDSA) v čele s Núr Muhammadem Tarakí. Ideové rozpory ve straně však způsobily nedlouho nato její rozdělení na dvě frakce. Třetí pětiletka (1967/68 – 1972/73) nenavázala na úspěchy z 60. let, protože přes parlament neprošly zásadní zákony, plán musel být několikrát pozměněn a nedosáhl takové efektivity. K těmto problémům se navíc přidala i dvakrát po sobě jdoucí neúroda způsobená suchem. Vláda byla opět v krizi a tentokrát vedla k rozpadu monarchie. V roce 1973 se Afghánistán stal republikou.

V čele nově vzniklé republiky byl Ústřední výbor a ihned po jejím vzniku byl rozpuštěn parlament a zrušena třetí ústava. Prezidentem a předsedou výboru se stal Muhammad Dáúd. Ve svém programu Dáúd počítal s přílivem zahraničního kapitálu do země a začal se více orientovat na západ, nepřerušil však vztahy se Sovětským svazem. Nově přijatá ústava byla krokem zpět v demokratických svobodách země. Nejvyšší pravomoci

byly dány do rukou prezidenta. Proti nastolujícímu diktátorskému režimu se jako jediná vzedmula LDSA, která překonala rozpory ve svém nitru. Po ozbrojeném povstání v roce 1978 (známé jako Dubnová revoluce) převzala strana moc v republice a nastolila režim inspirovaný Sovětským svazem a marxistickou ideologií.

Byla vyhlášena Afghánská demokratická republika, v jejímž čele stál Núr Muhammad Tarakí, a mohly tak začít radikální přeměny ve společnosti. Nová vláda si dala za úkol především vytvoření pozemkové reformy, posílení armády, vyřešení otázky národností a kočovníků, rovnoprávnost žen, plánování ekonomiky, boj proti negramotnosti a nezaměstnanosti, povinné školní vzdělání a bezplatná zdravotnická péče.

Těmito kroky chtěla vláda bojovat proti zaostalosti země a nastolit hospodářský růst. Velkým problémem, na který narazily i předchozí vlády, bylo náboženství. Jelikož většina Afghánců byla silně věřící, vláda se snažila přesvědčit je, že prováděné změny jsou souladu s pravidly islámu a napomáhají k jeho ochraně před západními vlivy. Byla vyčleněna řada peněžních prostředků²⁵ na podporu islámu a náboženské svátky byly slaveny veřejně. Dalším krokem bylo zrovnoprávnění postavení žen a mužů a po vzoru Sovětského svazu se i v Afghánistánu začal slavit 8. květen jako Mezinárodní den žen. V roce 1978 provedla vláda radikální pozemkovou reformu, při které vyvlastnila pozemky velkých statkářů a rozdělila je mezi drobné rolníky, kočovníky a bezzemky.

Jednota LDSA však netrvala dlouho, čehož využil Hafízulláh Amín. Nechal popravit Tarakího i jeho přívržence a převzal moc nad státem. Odmítl strategii postupného přechodu zaostalé společnosti k socialismu a zvolil cestu radikálních změn. Jako již několikrát v historii Afghánistánu se takové počínání setkalo s nevůlí obyvatelstva a pravicová opozice vycítila svoji šanci. Amín si uvědomoval, že bez cizí pomoci nebude moci odvrátit případné povstání, a tak se rozhodl požádat o vojenskou pomoc Sovětský svaz. Ten se však ozbrojené intervenci na podporu Amínova režimu bránil. Nakonec byla Amínova vláda svržena 27. prosince 1979 umírněnou levicí. Do čela Afghánistánu byl dosazen Babrak Karman, který následně požádal o vojenskou pomoc, a Sovětský svaz tentokrát vyhověl. Dne 28. prosince 1979 byla oficiálně zahájena

²⁵ prostřednictvím Státního fondu bylo např. přispíváno na opravy a výstavby mešit

okupace Afghánistánu Sovětským svazem, kterou sovětská vláda ospravedlňovala svou smlouvou o přátelství s Afghánistánem, a tvrdila, že přišla pomoci svému sousedu.²⁶

2.5. Okupace Sověty

Nově nastolený režim se neseťkal s nadšením obyvatelstva, a tak se vláda snažila dělat kroky, které přimějí dostat Afghánce na svou stranu. Byla vyhlášena amnestie a slíbena možnost vrátit se uprchlíkům, kteří museli stát opustit za vlády Amína. Obyvatelům byl také dán slib, že nebudou narušeny jejich ani náboženské, kmenové nebo národní tradice. Po dlouhých letech příslibů jiných vlád však afghánské obyvatelstvo nevěřilo slibům a pravicově smýšlející Afghánci za podpory Pákistánu se pokusili v únoru 1980 o povstání. Nebyli však dostatečně připraveni na vyspělejší sovětskou armádu. Podobné nepokoje hrozily den co den, proto se vláda přiklonila k vytvoření domobrany, která měla uklidňovat hlasy proti Sovětům. Řada Afghánců se nenechala odradit a partyzánské útoky byly na denním pořádku. Proti těmto povstalcům pak bylo tvrdě zakročeno a byly vyhlazeny celé vesnice.

Babrak Karmal chtěl navázat na Tarákího pozemkovou reformu, narazil však na problém. Řada rolníků netušila, kolik půdy vlastní, protože darování půdy při Tarákího reformě nebylo vždy podloženo osvědčením o vlastnictví. Po vyřešení těchto problémů mohla začít druhá etapa pozemkové reformy. Stalo se tak v roce 1982, kdy byl přidělen každé rodině jeden hektar půdy spolu s osivem, hnojivem a finančním úvěrem. Vláda začala také zakládat zemědělská družstva, narazila ale na nedostatek kvalifikované pracovní síly. Bylo založeno Ministerstvo zavodňování, které mělo řešit problémy se zavlažováním zemědělské půdy. K nastolení ekonomického rozvoje bylo třeba podpořit nejen zemědělství, ale také postupnou industrializaci. Zaostalá země potřebovala obrovské investice na výstavbu průmyslových závodů a rozvoj energetického průmyslu. Nová vláda zvolila cestu zakládání státních podniků a tyto podniky se v tomto období podílely na celkové průmyslové výrobě až 52 %.

Přes všechny snahy vlády odpor proti socialistické politice sílil. Dané cíle nebyly naplňovány, životní úroveň obyvatelstva nerostla a stále se musela řešit ozbrojená povstání. Neschopnost řešit narůstající problémy vedla v květnu 1986 Ústřední výbor

²⁶ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

k odvolání Babraka Karmala a do čela státu byl dosazen Muhammad Hádží Samkanái. Hlavní prioritou vlády bylo dosáhnout míru a stabilizovat poměry v zemi a to i s pomocí opozice, se kterou se chystala vyjednávat a připouštěla velké kompromisy. Hlavním cílem bylo dosáhnout koaliční vlády, zapojit do vedení země všechna politická seskupení, a tak zabránit dalším ozbrojeným výbojům. Tento záměr se však nikdy nepodařilo uskutečnit.

Nebylo totiž lehké přesvědčit zaryté muslimy o změnách, které byly pod záštitou Sovětského svazu uskutečňovány. Již zmiňovaná pozemková reforma ve společnosti silně narážela na tvrzení islámu, že půda byla dávno dána lidem samotným Alláhem, a tak nemá světská moc právo ji brát a přerozdělovat.²⁷ Další lidé odmítali snahy zrovnoprávnit postavení žen a zavedení státních škol. Rapidně narostl počet uprchlíků. Podle odhadů opustila v tomto období Afghánistán až třetina tehdejších obyvatel, přičemž většina z nich našla nové útočiště v Pákistánu, další v Íránu. V Pákistánu nalezla řada uprchlíků nejen útočiště, ale i materiální podporu k ozbrojeným akcím.

Proti sovětské nadvládě se časem utvořilo následujících sedm opozičních skupin: Islámská strana Afghánistán, Národní fronta Islámu, Islámská jednota za svobodu, Fronta národního osvobození, Islámská strana, Islámské společenství, Hnutí islámské revoluce. Ač v jednotlivých uskupeních vládly naprosto jiné názory a představy o fungování státu, dokázaly v roce 1983 tyto rozpory překonat a vytvořit alianci, kterou nazvaly Islámská jednota bojovníků za víru. Dalším výrazným bojovníkem proti ruské okupaci byla exilová vláda se sídlem v Pešávaru, která byla štědře podporována Pákistánem. Na území Pákistánu vznikly desítky uprchlických táborů, kterým mimo jiných poskytovaly prostředky Spojené státy americké. Každý den USA vyčlenily jeden milion dolarů na provoz těchto uprchlických jednotek, což ale ani zdaleka nepokrylo všechny potřeby. Řada táborů rychle přestala sloužit jen jako přechodné bydliště a měnila se na výcvikové tábory. Vnitřní konflikt Afghánistánu se tak přeměnil na mezinárodní, protože prostředky pro boj i výcvik byly zajišťovány řadou zemí (mimo Pákistánu, USA dále Velká Británie, Francie, Izrael, Saúdská Arábie, Egypt, Čínská lidová republika).

²⁷ ŘEZÁČ, T. Afghánistán: peklo paradoxů. Praha: Universe, 1993, 183 s. ISBN 80-901-5066-7.

Přes všechny ústupky vláda LDSA nedokázala zabránit výbojům oponentů a přiklonit si je na svoji stranu. V horách měli partyzáni převahu, se kterou ruské jednotky marně bojovaly, a tak byla vláda nucena přistoupit k jednání s opozičními skupinami o změně politického režimu v zemi. Výsledkem byla v roce 1987 nová ústava, která byla schválena více jak 1300 zástupci všech vrstev obyvatel. Nová ústava povolovala jiné politické strany a Afghánistán se nyní oficiálně přejmenoval na Afghánskou republiku. Nadále sílil mezinárodní tlak na stažení sovětských vojsk z Afghánistánu. V Ženevě probíhala složitá jednání a v roce 1986 došlo k podepsání dohody o politickém urovnání situace v Afghánistánu. Mezi tuto dohodu patřily následující ujednání:

- „*Dvoustranná dohoda mezi Afghánistánem a Pákistánem o zásadách vzájemných vztahů*“²⁸
- *Deklarace o mezinárodních zárukách Sovětského svazu a Spojených států*
- *Dvoustranná dohoda mezi Afghánistánem a Pákistánem o návratu uprchlíků*
- *Dohoda o vzájemných spojitostech urovnání situace kolem Afghánistánu*“²⁹

První fáze stahování sovětských vojsk nastala v srpnu 1988, druhá pak následující rok. Dalším krokem bylo ustanovení exilové prozatímní vlády, která byla sestavena v únoru 1989. Společnost však stále nebyla jednotná. Mezi jednotlivými členy aliance sedmi stran se prohlubovaly názorové rozdíly a jednotě nenapomohl ani fakt, že od exilové vlády se distancovala šíitská část opozice. Proti vládě také vystupovali jednotliví kmenoví náčelníci, kteří byli nadále podporováni Pákistánem, ač to zakázala dohoda ze Ženevy. Nebylo totiž v pákistánském zájmu, aby Afghánistán měl silnou vládu. Reakce afghánské vlády na pokračující nepokoje ve vlasti znamenala vyhlášení výjimečného stavu a posílení armády. Materiální podpora na obou stranách se pak v roce 1989 ještě zvýšila, což připravilo půdu pro vypuknutí občanské války. Ve městech byla dominantnější afghánská armáda podporovaná vládou, osvobozené oddíly zase měly převahu ve venkovských oblastech a v horách. Jejich problémem však bylo, že nebyly uspořádány do jednotného uskupení a sledovaly jiné politické cíle. Sílu braly v prohlášení amerického prezidenta, že Spojené státy je budou nadále podporovat, aby

²⁸ Především o nevměšování se do problémů druhého a zřeknutí se intervencí. Dále bylo v dohodě ujednáno, že Pákistán nedovolí, aby na jeho území docházelo k vojenskému výcviku, jak k tomu docházelo v předchozích letech. To však nebylo v budoucnu zcela dodrženo.

²⁹ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

mohly vyhrát svůj boj nad prosovětskou vládou. Tuto vládu se podařilo svrhnout v dubnu roku 1992.

Nahradila ji nová vláda mudžáhidů pod vedením Paštúna Gulbuddína Hekmatjára. Došlo však k dalším sporům, protože na vládě se chtělo podílet více stran s rozličnými názory, a tak propukla krvavá bitva o Kábul, kde zemřelo kolem 50 000 civilistů a desítky tisíc lidí bylo zraněno. Velká část Kábulu byla zničena. Jednotlivé bojující skupiny mezi sebou uzavíraly dohody o míru, ale nedocházelo k jejich naplňování. Do řešení krize se vložila OSN, která do Afghánistánu vyslala mírovou misi. Návrh mírového plánu však nikdy nebyl přijat. Jeho přijetí v roce 1995 narušilo nové vojensko-politické seskupení Tálibán³⁰.

Toto radikální sunnitské hnutí bylo tvořeno především mladými Afghánci, čítalo až na 50 000 vojáků a jejich zbrojní arzenál byl velice rozsáhlý. Řídili se zásadami ortodoxního islámu, nepřipouštěli žádné odchylky chování. Jejich cílem bylo přimět všechny bojující strany, aby složily zbraně a sami se pak chtěli ujmout vlády v boji rozvráceném Afghánistánu. Původní členi tohoto fundamentalistického seskupení byli především utečenci, kteří v době sovětské invaze přesídlili do Pákistánu, kde žili ve výcvikových táborech. V roce 1994 došlo k návratu většiny z nich. Členská základna se postupně rozrůstala i o mladé muslimy z jiných států (především z Pákistánu, Saúdské Arábie, Jemenu, Iráku, Čečenska, Indonésie). První základnou v Afghánistánu se jim v roce 1994 stal Kandahár, kam jim mohly dále proudit dodávky zbraní z Pákistánu.

Obyčejnými Afghánci byli zpočátku přijati kladně. Tálibánci se nebáli nikomu postavit a svítla naděje, že by jejich pomocí mohlo být dosaženo vytouženého míru. V relativně krátké době Tálibán obsadil většinu afghánského území a po třech letech bezvlády nastal relativní poklid. Z počátku Tálibové využívali svou moc nad územím k vymýcení korupce, rozvoji obchodu a nastolení řádu. Projevovali snahu i v omezení pěstování opiového máku. Nastolený řád ale vycházel z pravidel islámu a nebyly připouštěny žádné odchylky. Zanedlouho vymáhání pravidel obrátilo proti obyvatelstvu. I za nepatrné prohřešky byly nařizovány tresty jako bičování, kamenování, veřejné popravy nebo utínání končetin. Vše za neexistence nezávislých soudů a ústavy. Lidská práva byla těžce ohrožena. Direktivně byly předepsány mnohé oblasti obyčejného života

³⁰ Název odvozen z afghánské perštiny tálibáne ilm – hledači vědění, protože původní členové Tálibánu byli z řad studentů ortodoxních islámských náboženských škol.

(např. délka plnovousů u mužů, nařízení ženám nosit burku). Rapidně se zhoršilo postavení žen ve společnosti, které ztratily právo chodit do škol, právo na lékařskou péči apod. Hlavní představitel Tálibánu Muhammad Umar zakázal světskou zábavu. Televize musela přestat vysílat, byl zakázán zpěv, tanec, hraní na hudební nástroje.³¹

Tato nařízení byla velice těžce přijímána obyvatelstvem a kritika přicházela i v mezinárodním měřítku. Rada bezpečnosti OSN opakovaně varovala, že takové poměry v Afghánistánu mohou být dobrým základem pro terorismus a obchod s drogami. Boje neutichaly, a tak generální tajemník OSN v roce 1997 jmenoval bývalého alžírského ministra zahraničí Lachdara Brahímiho jako svého zvláštního zástupce pro Afghánistán. Následně byly svolávány neformální schůzky tzv. „šest plus dva“, kde byla diskutována neblahá situace v Afghánistánu. Účastnilo se jich šest zemí, které sousedí s Afghánistánem (Uzbekistán, Turkmenistán, Tádžikistán, Pákistán, Írán a Čína) a dále pak Rusko a Spojené státy americké. Po pumových útocích na velvyslanectví USA v Nairobi (Keňa) a v Dáresalámu (Tanzánie) Rada bezpečnosti vyzvala hnutí Tálibán, aby přestalo spolupracovat s teroristickými organizacemi na afghánském území a aby napomohlo vydávání obviněných teroristů. Ignorace ze strany Tálibánu donutila OSN v roce 1999 k uplatnění sankcí v souladu s Chartou OSN.³²

Jako důkaz své moci nechal Muhammad Umar rozstřílet sochy Buddhy v Bamjánu, které byly vytesány do pískovcového útesu před třinácti stoletími, a utvrdil tak odmítavý postoj k jiným náboženstvím. Lidé, kteří nevyznávali islám, museli nosit označení a humanitární pracovníci byli často vězněni z důvodu, že šíří křesťanství nebo kvůli svému nemorálnímu chování. Afghánistán se tak ocitl v naprosté izolaci. Téměř žádná muslimská země se zpátečnickým režimem Umara nesouhlasila.³³ Umar se však svůj režim nesnažil prosadit v jiných zemích. V okamžiku, kdy začaly Spojené státy americké Afghánistán bombardovat, došlo k vyhlášení svaté války západnímu světu. Poté, co se Umar spojil s teroristickou organizací Al-Káida, se ještě prohloubila nenávist vůči západnímu světu a především vůči USA. Umar viděl ve vůdci Al-Káidy Usáma bin Ládínovi velký vzor, navíc vyznávali společnou ideologii. Usáma bin Ládín

³¹ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

³² Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

³³ Afghánistán byl uznán jen Pákistánem, Saúdskou Arábií a Spojenými arabskými emiráty.

byl jako většina přívrženců Tálibánu přímý účastník afghánského odboje v Pákistánu za sovětské okupace. Umarovi postupně vnutil svou vizi, ve které prosazoval globální svatou válku proti Spojeným USA. Al-Káida měla v Afghánistánu velmi dobré zázemí. Její členové byli z celého světa a pro své úkryty využívali jak členitého horského terénu, tak staré objekty afghánské armády.³⁴

³⁴ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

3.Strategie obnovy

Následující kapitola je věnována událostem po roce 2001. Nejdříve jsou zde přiblíženy první kroky, které byly v rámci obnovy Afghánistánu učiněny. Následuje podkapitola s přehledem konferencí věnující se afghánské otázce, dále podkapitola obsahující informace o Afghánské národní strategii obnovy a poslední část této kapitoly je věnována analýze dvou fondů, přes které do Afghánistánu plynou prostředky pomoci.

3.1. Rok 2001 a první pomoc

Afghánistán byl na počátku nového tisíciletí plně v moci Tálibánu a jejího vůdce Umara. Umarova vláda byla podporována ze dvou stran. Jednou ze stran byla Al-Káida, druhá pak Pákistán. Po teroristických útocích z 11. září 2001, kdy Al-Káida provedla útoky na Světové obchodní centrum v New Yorku a na Pentagon ve Washingtonu³⁵, se pákistánský prezident postavil na stranu Spojených států amerických a Umarovi pak nezbývalo nic jiného než se přiklonit na stranu Al-Káidy, jinak by se ocitl bez prostředků. Poskytl Usáma bin Ládinovi útočiště, což znamenalo, že si definitivně vybral za spojence mezinárodní teroristy. Když pak odmítl žádost Spojených států amerických o vydání Usáma bin Ládina, vystavil tak celou svoji zemi i její obyvatele, kteří neměli s útoky nic společného, odvetě Spojených států a mezinárodního společenství.³⁶

Rozhodnutí Spojených států amerických o vojenském napadení Afghánistánu nahrálo do karet afghánským uskupením, které nesouhlasily s vládou Tálibánu, a sjednotily se do tzv. Severní aliance. Ta chtěla využít amerického útoku v zemi a napomoci i svými silami ke svržení tálibánského režimu.³⁷ Dne 7. října 2001 pak byla zahájena operace Trvalá svoboda, která byla vládou Spojených států amerických a Velké Británie namířena proti terorismu. Vojenský zásah začal raketovými útoky na výcvikové tábory Al-Káidy a na vojenské cíle Tálibánu. Poté následovalo nasazení pozemních vojsk.

³⁵ Celkově byla unesena čtyři civilní letadla. Čtvrté se zřítilo v Pensylvánii po vzbouření cestujících na palubě proti teroristům.

³⁶ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

³⁷ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

V prosinci roku 2001 pak byl zahájen útok na horskou pevnost Tora Bora, kde se údajně měl Usama bin Ládín ukrývat.³⁸

Pro obnovu Afghánistánu byla v první řadě potřebná svobodně zvolená vláda. Na tom se shodla i skupina „šest plus dva“ na jednání v prosinci 2001. Řešením situace v Afghánistánu se také zabývala konference o obnově Afghánistánu konající se tentýž rok v Islámábádu za účasti UNDP, Světové banky a Asijské rozvojové banky. Počátkem roku 2002 se pak konala další konference v Berlíně, která se zaměřila na okamžitou i dlouhodobou pomoc Afghánistánu. Mezitím se Severní alianci podařilo ovládnout oblasti Mazáre Šaríf, Herát a Kábul, což vedlo k porážce hnutí Tálibánu. Do Bonnu pak byla svolána schůzka afgánských politických vůdců, kde bylo dohodnuto prozatímní uspořádání institucí. *„Rada bezpečnosti schválila 20. prosince 2001 rezoluci 1386 ustavení Mezinárodních sil na ochranu bezpečnost (ISAF) a pověřila je, aby pomáhaly prozatímní vládě se zajištěním bezpečnosti Kábulu a okolních oblastí. Na konci prosince mezinárodně uznávaná vláda prezidenta Rabbáního předala moc dočasné správě Afghánistánu ustanovené v Bonnu. V jejím čele stanul Hamíd Karzái. Lachdar Brahími se přesunul do Kábulu, aby se mohl podílet na podpoře nové vlády. Zároveň začalo rozmísťování prvních jednotek ISAF.“*³⁹

Žalostná situace v Afghánistánu si vyžadovala rozsáhlou humanitární pomoc. Po uklidnění situace v zemi začala distribuce potravin, která měla zajistit šesti milionům lidí potravu na dva měsíce. Jednalo se o rekordních 114 000 tun potravin. OSN se ale potýkala s nedostatečnými finančními prostředky. Ze slíbených 662 milionů dolarů obdržela jen 358 milionů. Tato situace byla řešena na konferenci v Tokiu, kde generální tajemník OSN vyčíslil potřebné výdaje na obnovu země v příštích deseti letech na 10 miliard dolarů. Po skončení konference měla OSN příslib více jak 4,5 miliard amerických dolarů.⁴⁰

³⁸ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

³⁹ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁴⁰ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

Světová banka, UNDP a Asijská rozvojová banka pak určily následující prioritní oblasti:

- „odminování,
- základní lékařská péče zaměřená na snížení dětské úmrtnosti,
- zápis více než milionu chlapců a dívek do škol,
- vyšší produkce potravin a snadnější přístup k nezávadné vodě,
- celostátní řízení rozvoje měst,
- zajištění nouzových dodávek elektřiny obnovou existujícího energetického systému,
- projekt zaměstnanosti městského a venkovského obyvatelstva,
- obnova na místní úrovni a vytváření vhodného sociálně-ekonomického prostředí pro návrat uprchlíků.“⁴¹

V roce 2002 reagovala Rada bezpečnosti OSN na změny, které v Afghánistánu proběhly po pádu Tálíbanu kladným směrem, a upravila sankce proti Afghánistánu v roce 1999 vystavené. Byla také zřízena tzv. Asistenční mise OSN v Afghánistánu (UNAMA) skládající se ze sedmi vojenských pozorovatelů, pěti policistů a 903 civilního personálu.⁴² UNAMA měla za úkol především plnění dohodnutých ustanovení na jednáních v Bonnu (týkající se především lidských práv, právního uspořádání, podpora národního usmíření, řízení humanitárních aktivit OSN atd.). UNAMA se angažovala v projektu demilitarizace. V dubnu téhož roku pak začaly volby členů mimořádné Velké rady. Ve třech stech okresech byli afghánským obyvatelstvem vybráni kandidáti, ze kterých se v květnu vybralo 1 500 členů Velké rady. Díky zvláště vydanému předpisu se členkami rady mohly stát i ženy. V červnu byl pak Karzái zvolen prezidentem a stal se tak hlavou prozatímní vlády.

V roce 2003 začaly práce na nové ústavě Afghánistánu. K tomuto účelu byla vytvořena komise skládající se z 35 členů. Návrh ústavy Velká rada přijala dne 4. ledna 2004 a následně byla podepsána prezidentem Hamídem Karzáím. Nová ústava v sobě

⁴¹Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁴²Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

zahrnuje jak právo na osobní svobodu, formu vlády, pravomoci vlády a institucí, rovné postavení všech obyvatel, tak i postavení islámu a jiných náboženství ve společnosti. Před schválením byla ústava hromadně distribuována, tak aby s ní bylo seznámeno co nejvíce obyvatel ještě před jejím vstupem v platnost.⁴³ Následně proběhly také volby do parlamentu a to přes očekávání relativně bezpečně a poklidně.⁴⁴

Humanitární pomoc pokračovala. V roce 2002 bylo shromážděno dalších 815 milionů USD určené na humanitární pomoc v Afghánistánu. Na záchraně kulturního dědictví Afghánistánu se podílela ve velké míře Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), pomocí podpory Dětského fondu OSN (UNICEF) bylo proočkováno 16 milionů dětí proti spalničkám a 12 milionů proti obrně, která byla v Afghánistánu endemicky rozšířena⁴⁵. Podařilo se také naočkovat přes 700 000 žen proti tetanu. Bylo vyškoleny na 50 000 učitelů, a tak se mohly vrátit 4 miliony dětí do škol (z toho 1,2 milionu dívek). Díky Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) se mohlo 3,5 milionu uprchlíků vrátit zpět do Afghánistánu. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) dodala 60 tisícům afghánským rodin osivo a hnojivo, aby byla podpořena potravinová soběstačnost obyvatel. Centrum OSN pro odstraňování min (UNMAS) se zaměřilo na odstraňování min na území Afghánistánu. Před pádem Tálibánu byl Afghánistán označen jako nejvíce zaminovanou zemí na světě. Podle odhadů bylo na jeho území až 9,7 milionu nášlapných min.⁴⁶

Afghánistánu byla poskytnuta také řada bezúročných půjček. Světová banka poskytla v roce 2003 bezúročnou půjčku na rekonstrukci (95 milionů USD). Další prostředky ve výši 40 milionů USD byly poskytnuty na obnovu zavlažovacího systému v povodí pěti

⁴³ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁴⁴ Budování stability v Afghánistánu. In: *NATO Review* [online]. 2006 [cit. 2013-12-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

⁴⁵ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁴⁶ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

řek a dalších 31 milionů USD bylo bezúročně zapůjčeno na vytvoření celní a komunikační infrastruktury a letiště v Kábulu.⁴⁷

Bezpečností situace i po svržení hnutí Tálibán nebyla v Afghánistánu uspokojivá. Atentáty na vládní činitele, humanitární pracovníky nebo Afghánce, kteří spolupracovali s mezinárodními organizacemi, nebyly žádnou výjimkou. Síly ISAF byly jako reakce na bezpečnostní nestabilitu v zemi v roce 2003 dále rozmístěny i za hranice Kábulu.⁴⁸ Začalo se také s výcvikem afghánských policistů apod. Mezinárodní pomoc v Afghánistánu samozřejmě pokračovala i další léta a její podrobnější analýza je uvedena v kapitole č. 4.

3.2. Konference

Po událostech v roce 2001 se mezinárodní společenství začala aktivně zabývat situací v Afghánistánu. První konference, která již byla výše zmíněna, proběhla v roce 2001 v Bonnu, kde byly vytvořeny první obrysy pomoci směřované do Afghánistánu. Na konferenci v Bonnu byla ustanovena prozatímní vláda v čele s prozatímním prezidentem Karzáím a na pomoc zemi byly vyslány jednotky ISAF.

O rok později se konala konference v Tokiu, jejíž agendou bylo především získání prostředků od donorů na obnovu zničeného Afghánistánu. Další donorská konference se konala v roce 2004 v Berlíně.⁴⁹

V lednu 2006 se v Londýně konala mezinárodní konference, kde se řešila nová fáze, do které Afghánistán přicházel. Konference v Londýně se stala jakýmsi následníkem konference z Bonnu v roce 2001 a jejím úkolem bylo definovat spolupráci na následující období 2006 – 2011.⁵⁰ Mezinárodní společenství zde přislíbila dalších 10,5 miliard USD, které měly být věnovány na obnovu Afghánistánu. Byla také uzavřena

⁴⁷ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

⁴⁸ BOHÁČ, Artur. Afghánistán v letech 2001 - 2005: politicko-geografická analýza [online]. *E-polis.cz*, 22. listopad 2008. [cit. 2013-10-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/324-afghanistan-v-letech-2001-2005-politicko-geograficka-analyza.html>>. ISSN 1801-1438.

⁴⁹ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

⁵⁰ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Dohoda s Afghánistánem (Afghanistan Compact), jejímž základem bylo vybudování trvalého míru a stability v zemi.⁵¹ Dohoda s Afghánistánem byla rozdělena do tří hlavních pilířů:

- „Zajištění bezpečnosti
- vláda, spravedlnost a lidská práva
- ekonomický a sociální rozvoj“⁵²

Rok 2008 přinesl deklaraci z Paříže, kde byla opět na programu rekonstrukce země a dále i její rozvoj. V Paříži byly také uznány příspěvky do Afghánské národní strategie obnovy, která byla vytvořena ve stejném roce.⁵³

Konference v Hágu v roce 2009 měla jako hlavní body programu ustanovení dobré silné vlády v Afghánistánu, ekonomický růst země a její bezpečnost, bez které není další rozvoj možný. Na této konferenci bylo především zdůrazněno, aby se afghánská vláda co nejvíce podílela na udržení bezpečnosti v zemi a na ekonomickém rozvoji.⁵⁴

Další konference proběhla v Londýně a to v roce 2010, kde se účastníci zabývali opět bezpečnostní situací v zemi, bojem proti korupci a udržením míru v Afghánistánu. Byly zde zadány cíle pro afghánskou vládu na následující období, která dostala za úkol výrazně zvýšit počty členů Národní armády Afghánistánu a Národní policie Afghánistánu.⁵⁵

V roce 2010 se ještě konala konference v Kábulu týkající se převzetí odpovědnosti afghánské vlády za bezpečnost v zemi. Bylo ustanoveno, že v roce 2014 převezmou

⁵¹ NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

⁵² Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. 2009 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

⁵³ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

⁵⁴ g POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

⁵⁵ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

afghánské úřady odpovědnost nad bezpečnostní situací v zemi. Dalším výsledkem konference v Kábulu byl fakt, že 50 % pomoci má být přidělována afghánskou vládou.⁵⁶

Další konference se konala v Bonnu v roce 2011, kde se dále diskutovalo období transformace, a afghánská strana byla ujištěna, že ani po roce 2014 nezůstane bez podpory mezinárodního společenství.⁵⁷

Tokijská konference konající se v roce 2012 byla zaměřena na vytvoření strategie udržitelného rozvoje. Byly zde nastaveny zásady budoucí rozvojové spolupráce, kde hlavní odpovědnost a koordinaci s prostředky přebralo Ministerstvo financí Afghánistánu.⁵⁸

3.3. Národní strategie

Po pádu Tálibánu bylo zřejmé, že musí být určeny cíle a vytvořena strategie obnovy Afghánistánu, aby byl v zemi zajištěn dlouhodobý a udržitelný mír a rozvoj. Mezinárodní společenství neváhala ve vytvoření strategií obnovy země a to i ve spolupráci s vládou Afghánistánu. Afghánská vláda však připravila i svojí vlastní strategii, která má napomoci při znovuvybudování pevných základů země pro další rozvoj. Jedná se o Afghánskou národní strategii rozvoje (Afghanistan National Development Strategy, ANDS).⁵⁹

Národní strategie vstoupila v platnost roku 2008, kdy si vláda Afghánistánu určila pět hlavních oblastí, na které se mají zaměřit aktivity rozvoje. Jedná se o mír a usmíření, bezpečnost, dobré vládnutí, ekonomický rozvoj, regionální a globální spolupráce. V rámci těchto pěti prioritních oblastí jsou tvořeny Národní prioritní programy (National Priority programmes; NPP), jež jsou rozčleněny do následujících šesti skupin:

⁵⁶ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

⁵⁷ Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *EU bude spolupracovat s Afghánistánem i po odchodu zahraničních vojsk*. 2011 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/eu_bude_spolupracovat_s_afghanistane_m_i.html

⁵⁸ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

⁵⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007-2013* [online]. [cit. 2013-10-09]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/afghanistan/csp/07_13_en.pdf

- *„Bezpečnost“*
 - *mír a usmíření*
- *Rozvoj lidských zdrojů*
 - *rozvoj dovedností a pracovních příležitostí*
 - *vzdělání pro všechny*
 - *více příležitostí pro vyšší vzdělání*
 - *ženské záležitosti*
 - *lidské zdroje pro zdravotnictví*
- *Rozvoj infrastruktury*
 - *National Regional Resource Corridor*
 - *těžební průmysl*
 - *národní energetický program*
 - *městské plánování*
- *Rozvoj soukromého sektoru*
 - *podpora obchodu, malého a středního podnikání*
 - *e-Afghanistan*
- *Zemědělství a rozvoj venkova*
 - *voda a správa přírodních zdrojů*
 - *komplexní zemědělství*
 - *dostupnost venkova*
 - *posilování místních institucí*
- *Vládnutí*
 - *finanční a ekonomická reforma*
 - *národní program transparentnosti a zodpovědnosti*
 - *výkonná a efektivní vláda*
 - *místní správa*
 - *spravedlnost pro všechny*
 - *lidská práva* ⁶⁰

⁶⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013 - 2017: Afghánistán.* [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Při řízení rozvojových programů se afghánská vláda řídí následujícími principy:

- „proces plánování a realizace aktivit přísluší afghánské straně,
- plánování a realizace aktivit probíhá skrze tzv. *clusters*⁶¹ a NPP
- afghánská vláda je (spolu)zodpovědná za realizované aktivity a jejich monitoring,
- afghánská vláda má s konkrétním donorem ustavený systém pravidelných konzultací.“⁶²

Protože dárcovských zemí a institucí je nemalé množství je nutné koordinovat rozvojové aktivity. Zastřešovací institucí koordinace donorů je Ministerstvo financí Islámské republiky Afghánistán. Jednou za dva týdny se konají jednání, kde se operativně řeší aktuální otázky týkající se rozvojových programů. Čtvrtletně jsou pak pořádány další meetingy tzv. High Level Meeting on Aid Effectiveness. Nejvyšším orgánem je pak Joint Coordination and Monitoring Board, v jehož kompetenci je např. schvalování Národních prioritních programů.⁶³

V rámci obnovy Afghánistánu vláda také klade důraz na vybudování centrální statistické organizace, která bude vykazovat validní data, tak aby mohly být monitorovány změny a hodnoceny dopady pomoci. Od roku 1971 sice v Afghánistánu existuje Centrální statistická organizace (Central Statistics Organization – CSO), ale ta se celá léta potýkala s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků i s nedostatkem finančních prostředků. Bylo tedy jasné, že bez obnovení funkce této instituce, nebude možné data získat. V rámci Národní rozvojové strategie Afghánistánu musel být tedy zajištěn sběr dat a vytváření věrohodných statistik, které doposud v Afghánistánu chyběly.⁶⁴

V první fázi řada nevládních organizací a mezinárodních agentur pracovala na sběru dat. V druhé fázi pak byl za pomoci Mezinárodního měnového fondu a Světové banky

⁶¹šest výše uvedených skupin (Bezpečnost, rozvoj lidských zdrojů, rozvoj infrastruktury, rozvoj soukromého sektoru, zemědělství a rozvoj venkova a vládnutí)

⁶²Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013 - 2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

⁶³Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013 - 2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

⁶⁴ National Institution Building Project [online]. *Capacity development Plan (2011-2014)*. 2011 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: <http://www.paris21.org/sites/default/files/AFGHAN-CDP-CSO-2011-14.pdf>

vyhodnocen stav, v jakém se nachází afghánské instituce vytvářející statistiky. Na základě těchto průzkumů byl v roce 2004 vytvořen plán (Statistical Master Plan - SMP), který v dlouhodobém měřítku má obnovit funkci CSO a ve kterém je shrnuta řada intervencí, jež mají být naplněny. Cíle SMP však nebyly zpočátku příliš naplňovány, proto byl vytvořen Capacity Building Plan na léta 2009 – 2015, který vycházel ze SMP. Tento nový plán obsahuje konkrétní projekty a jejich rozpočty (např. sčítání lidu a domů). Celkový rozpočet pro tento sedmiletý plán byl ustanoven na 188,6 milionů USD. I tento plán však potřeboval následné přepracování a po diskuzi se zástupci Evropské unie, Světové banky a jiných byl vypracován během let 2009 a 2010 Afghánský národní statistický plán (Afghanistan National Statistical Plan – ANSP).⁶⁵

3.4. Fondy

Financování rozvojových aktivit je prováděno prostřednictvím multi-donorových svěřeneckých fondů (Multi-donor Trust Funds; MTDFs). Mezi dva hlavní multi-donorové fondy patří Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF) a Law and Order Trust Fund for Afghanistan (LOTFA).⁶⁶

Fond ARTF byl vytvořen v roce 2002 a je spravován Světovou bankou. Do června roku 2013 fond shromáždil příspěvky od 33 donorů⁶⁷ ve výši 6,3 miliard USD.⁶⁸ Z fondu je financován především rozvoj země vedený afghánskou vládou. Jedná se např. o následující projekty:

- národní program solidarity,
- národní programy podporující podnikání v zemědělství
- program reformy afghánského soudnictví atd.⁶⁹

⁶⁵ National Institution Building Project [online]. *Capacity development Plan (2011-2014)*. 2011 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: <http://www.paris21.org/sites/default/files/AFGHAN-CDP-CSO-2011-14.pdf>

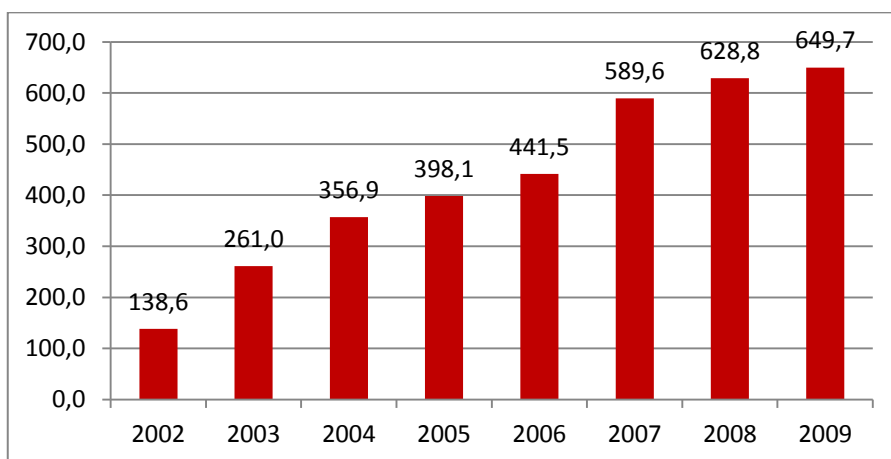
⁶⁶ European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2011 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/documents/111017-state_of_play_afg2011-oct-final_en.pdf

⁶⁷ Austrálie, Bahrajn, Belgie, Brazílie, Kanada, Dánsko, Instituce EU, Finsko, Francie, Německo, Indie, Iran, Irsko, Itálie, Japonsko, Jižní Korea, Kuvajt, Lucembursko, Nizozemsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rusko, Saudská Arábie, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie UNDP, USA

⁶⁸ The World Bank [online]. *ARTF Scorecard 2013*. 2013 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: http://www.artf.af/images/uploads/ARTF_Scorecard_2013_for_website.pdf

⁶⁹ European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2012 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.yumpu.com/en/document/view/5380458/state-of-play-july-2012-the-european-external-action-service>

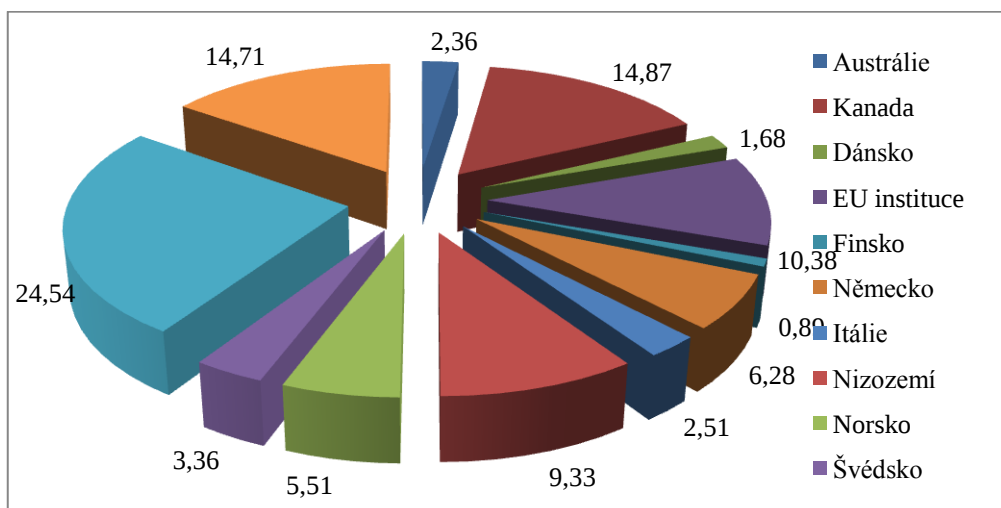
Graf č. 1: Příspěvky donorů do ARTF mezi léty 2002 – 2009 v mil. USD

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Jak můžeme vidět na grafu výše, příspěvky do fondu ve sledovaném období zaznamenaly každým rokem nárůst. Od počátečního roku 2002, kdy suma příspěvků činila 138,6 milionů USD, se příspěvky téměř zpětinásobily v posledním sledovaném roce 2009 na 649,7 milionů USD. Za sledované období 2002 – 2009 bylo do fondu odvedeno 3,4 miliardy USD. Jak je uvedeno výše, do června roku 2013 fond shromáždil 6,3 miliard USD. Můžeme tedy říci, že od roku 2009 do poloviny roku 2013 bylo získáno do fondu další 2,9 miliard USD.

Graf č. 2: Hlavní donorové přispívající do fondu ARTF (v %) (2002 – 2009)

Zdroj: European Union [online]. Afghanistan: State of Play. 2010 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/documents/state_of_play_afg_2010-jan.pdf

Jak můžeme vidět na Grafu č. 2 výše, hlavním přispěvovatelem do fondu ARTF ve sledovaném období byla Velká Británie s 24,54% podílem. Druhým nejvýznamnějším donorem byla Kanada (14,87 %) následovaná Spojenými státy (14,71 %). Podílem 10,38 % se účastnily EU instituce, Nizozemí 9,33 %. Následují Německo (6,28 %), Norsko (5,51 %), Švédsko (3,36 %), Itálie (2,51 %), Austrálie (2,36 %), Dánsko (1,68 %) a Finsko (0,89 %).

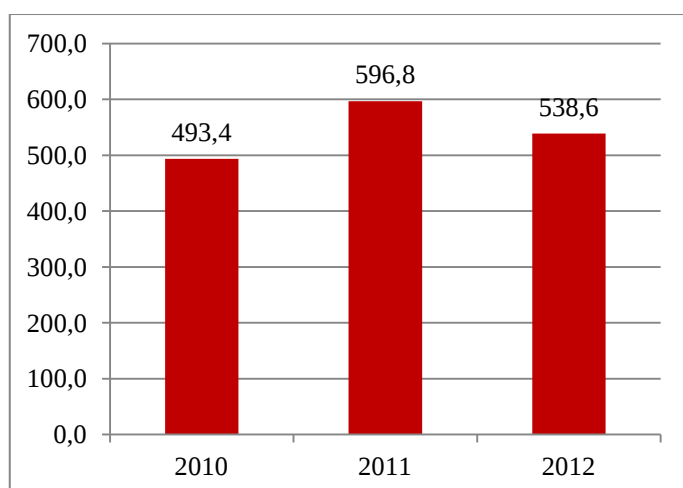
Fond LOFTA, který je spravovaný UNDP, působí také od roku 2002. Je zřízen na podporu civilní policie tak, aby mohla pokračovat v operacích v Afghánistánu. Největšími dárči jsou EU, USA a Japonsko. Od svého zřízení bylo prostřednictvím fondu dokončeno pět projektových cyklů zaměřené na šest následujících priorit:

- platby mezd policistů
- institucionální rozvoj
- zprostředkování a údržba policejního vybavení
- rehabilitace, údržba a provoz policejních zařízení
- výběr, přijímání a výcvik
- platby mezd uniformovaného personálu zaměstnaného Centrálním vězeňským oddělením⁷⁰

Následující graf nám ukazuje vývoj prostředků ve fondu LOFTA v letech 2010 až 2012 v milionech USD.

⁷⁰European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2012 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.yumpu.com/en/document/view/5380458/state-of-play-july-2012-the-european-external-action-service>

Graf č. 3: Vývoj prostředků ve fondu LOFTA v mil. USD (2010 – 2012)

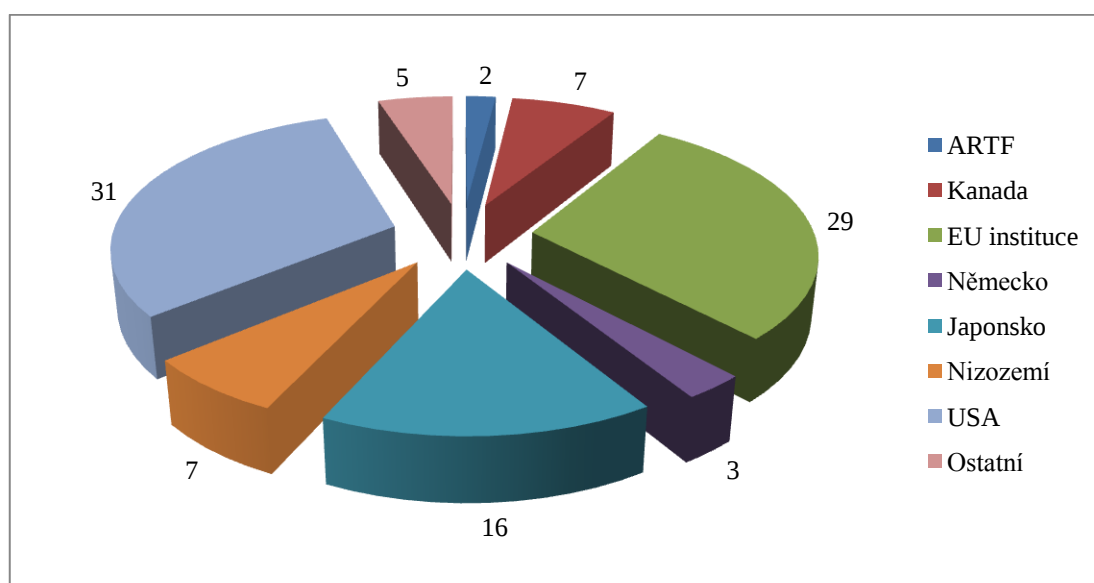
Zdroj: UNDP [online]. *Law and Order Trustu Fund for Afghanistan (LOFTA)*. [cit. 2013-12-08].

Dostupné z:

http://www.undp.org/content/afghanistan/en/home/operations/projects/crisis_prevention_and_recovery/lofta.html

Na grafu č. 3 výše vidíme, jaké množství prostředků plynulo do fondu mezi léty 2010 a 2012. V roce 2011 si můžeme povšimnout nárůstu příspěvků oproti roku předchozímu ze 493,4 mil. USD na 596,8 mil. USD. V roce 2012 však došlo k poklesu příspěvků na 538,6 milionů USD (o 52,8 milionů USD méně).

Graf č. 4: Donorové přispívající do fondu LOFTA v % (2002 – 2009)

Zdroj: European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2010 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/documents/state_of_play_afg_2010-jan.pdf

Jak vidíme na grafu č. 4 výše, největším přispěvovatelem do fondu LOFTA byly ve sledovaných letech 2002 až 2009 USA s podílem 31 %, následovaly instituce EU s 29 %. Dále se 16 % podílelo na prostředcích fondu Japonsko, stejně 7% podíl měly Kanada a Nizozemí, následovalo Německo, ARTF a ostatní donoři⁷¹.

⁷¹Mezi ostatní donory patří: Finsko, Švýcarsko, Austrálie, Itálie, Norsko, Belgie, Irsko, UNDP, Maďarsko, Dánsko, Island, Lotyšsko.

4. Vojenská a humanitární pomoc

Následující kapitola obsahuje analýzu pomoci plynoucí do Afghánistánu. První část je věnována vojenským operacím Trvalá svoboda a ISAF. Následuje obecná analýza finančních prostředků pomoci, jež byly v posledních letech Afghánistánu poskytnuty. Blíže jsou pak analyzovány poskytnuté prostředky i cíle Evropské unie a České republiky v Afghánistánu.

4.1. Operace Trvalá svoboda

Jako reakce na teroristické útoky z 11. září 2001 byla odstartována operace Trvalá svoboda v Afghánistánu, kterou započal tehdejší prezident Spojených států amerických George W. Bush. Hlavním cílem operace je boj proti teroristům mimo území USA a všem, kteří teroristické sítě podporují. Označení operace Trvalá svoboda je vnímáno především ve spojení s Afghánistánem, obsahuje však řadu vojenských operací USA, které bojují proti terorismu.

První vojenská akce v rámci operace Trvalá svoboda v Afghánistánu byla zahájena dne 7. října 2001. Na operaci pod vedením USA spolupracuje více než dvacet zemí světa (většina členů NATO),⁷² svou podporou přispívají i Rusko a Pákistán.⁷³ V celostátním měřítku se podařilo vládu Tálibánu svrhnout poměrně záhy, ale stále na území Afghánistánu najdeme řadu partyzánských skupin, které vystupují proti spojencům.

Postupem let stoupaly počty nasazených vojáků v Afghánistánu a počáteční operace za cílem svržení Talibánu a Al-Káidy se stala nekonečným bojem za stabilizaci země. Dne 20. listopadu 2010 oznámilo NATO stahování mezinárodních jednotek do roku 2014 a v červnu 2011 se americký prezident Barack Obama připojil s oznámením záměru stáhnout 10 000 amerických vojáků do konce roku 2011 a další v následujících letech.⁷⁴ Na začátku května roku 2011 se pak podařilo zneškodnit vůdce Al-Káidy Usámu bin Ládina, který se ukrýval v Pákistánu. Původní záměr stáhnout z Afghánistánu všechny

⁷²Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Operace "Trvalá svoboda"*. 2004 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html

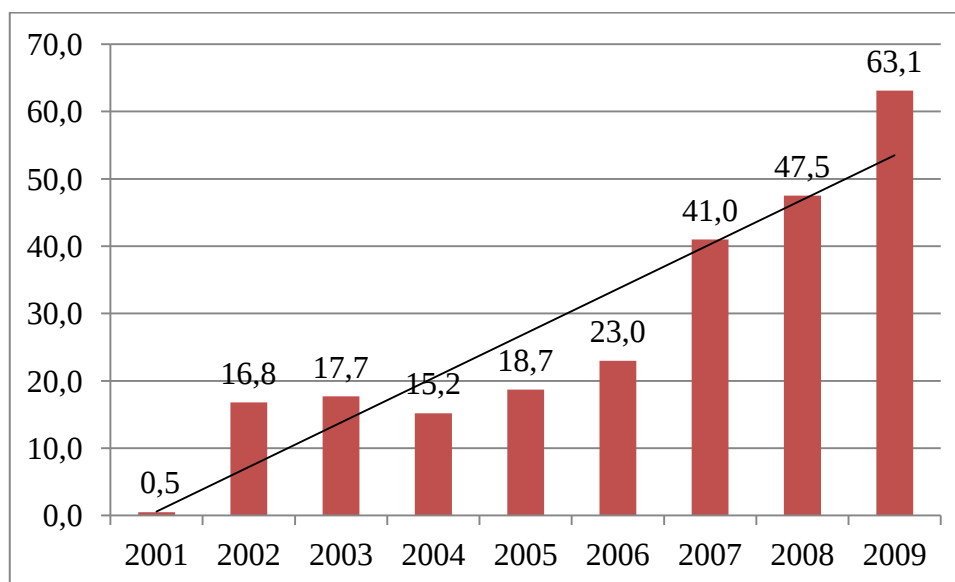
⁷³Air Force Historical Studies Office [online]. *Operation enduring freedom*. 2011 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://www.afhso.af.mil/topics/factsheets/factsheet.asp?id=18634>

⁷⁴BBC [online]. *The war in Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-10-18]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/history/the_war_in_afghanistan

americké vojáky byl nakonec v roce 2013 po dlouhých jednáních změněn a bylo přislíbeno, že v zemi zůstanou i po roce 2014.⁷⁵ USA se zavázalo k desetileté finanční podpoře Afghánistánu na období 2014 – 2024 a s afghánskou vládou bylo uzavřeno tzv. Strategické partnerství, které zahrnuje vojenskou přítomnost amerických vojsk v Afghánistánu na další dekádu. Přítomnost americké armády bude však v omezenější míře a nenaruší tak plánované stahování se z oblasti, jelikož pozornost USA se nyní upírá především na situaci v Sýrii. Hlavním záměrem USA v následujícím období bude posílit bezpečnost v oblasti, boj proti drogám a teroristům.⁷⁶

Na následujícím grafu vidíme, jaké náklady přinesla operace Trvalá svoboda společně s misí ISAF ve sledovaném období mezi léty 2001 – 2009.

Graf č. 5: Náklady operace Trvalá svoboda a ISAF v mld. USD

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

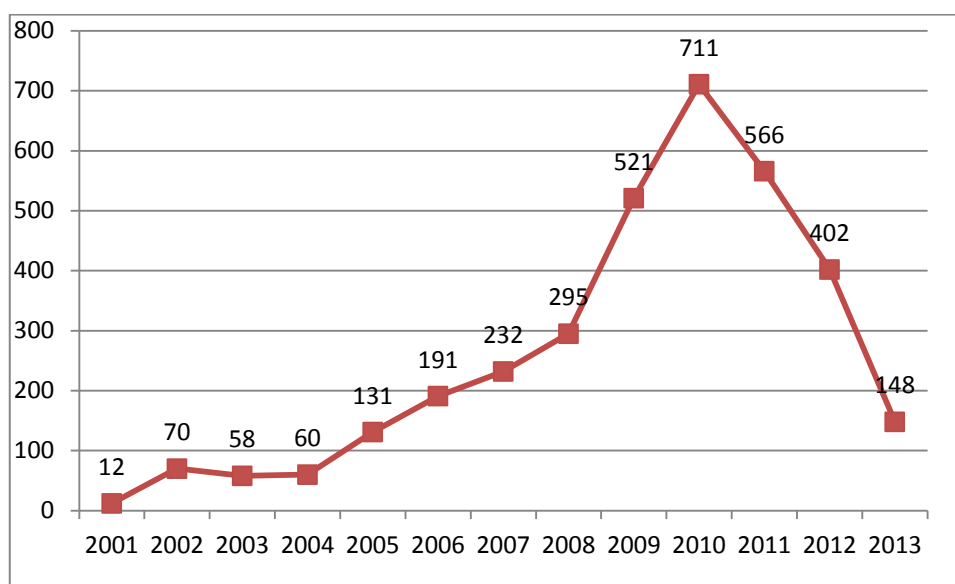
Jak je vidět na grafu č. 5 výše, použité prostředky v rámci operace Trvalá svoboda a mise ISAF od roku 2001 rychlým tempem rostou. V roce 2001 byla investována

⁷⁵IDNES [online]. *Američané zůstanou v Afghánistánu i po roce 2014*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/americti-vojaci-zustanou-v-afghanistanu-i-po-roce-2014-fyt-/zahranicni.aspx?c=A131013_101947_zahranicni_im

⁷⁶EUCAM [online]. *The Afghanistan: Central Asia relationship: What role for the EU?*. 2013 [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-84-614-6870-6. Dostupné z: http://www.fride.org/download/EUCAM_WP13_Afghanistan.pdf

zhruba půl miliarda USD. Již o rok později v roce 2002 to bylo 16,8 mld. USD. V roce 2006 pak byla překročena hranice 20 mld. USD a rok nato dokonce došlo téměř ke zdvojnásobení financí na 41 mld. USD. Další strmý nárůst vidíme v posledním uvedeném roce 2009, kdy bylo na vojenské operace do Afghánistánu poskytnuto 63,1 mld. USD. Vojenská akce v Afghánistánu je často kritizována pro svou finanční náročnost a na dalším grafu č. 6 vidíme údaje další jablko sváru.

Graf č. 6: Počty mrtvých vojáků

Zdroj: ICasualties [online]. *Operation Enduring Freedom Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.icasualties.org/>

Na grafu č. 6 výše vidíme vývoj počtu mrtvých vojáků v Afghánistánu. Od roku 2001 do roku 2010 můžeme vidět rostoucí tendenci, kdy bylo v roce 2010 dosaženo vrcholu 711 mrtvých. Od roku 2010 pak vidíme pokles hodnot. Za celé sledované období bylo v Afghánistánu usmrceno 3397 vojáků, přičemž z tohoto počtu bylo 2292 příslušníků americké armády. Další údaje týkající se počtů nasazených vojáků a zaměření vojenské pomoci jsou uvedeny v následující podkapitole.

4.2. NATO

Severoatlantická aliance je v Afghánistánu vedoucím subjektem, který napomáhá vytvořit v zemi udržitelný mír narušený desítkami let trvající civilní válkou. Její přítomnost v Afghánistánu je přímý výsledek teroristických útoků na Spojené státy americké dne 11. září 2001. Prozatímní afghánská vláda v prosinci 2001 vyjádřila

souhlas v rámci Bonnské dohody s vysláním Mezinárodních bezpečnostních sil (International Security Assistance Force, ISAF) na své území a současně Rada bezpečnosti OSN schválila toto ustanovení ve své rezoluci č. 1386. Velení ISAF bylo postupně děleno mezi Velkou Británií, Turecko, Německo s Nizozemím.⁷⁷ Jelikož tato vojenská operace se stávala stále náročnější, v roce 2003 převzalo NATO řízení mezinárodní mise ISAF a zavázalo se tak k dlouhodobé pomoci vládě a lidu této země.⁷⁸ Mise ISAF byla postupně rozšiřována do dalších oblastí země. Své působení započala aliance v Kábulu, dále pokračovala na sever země (v prosinci 2003), následovalo obsazení západu (v únoru 2005) a dále jihu (v červenci 2006) a východu Afghánistánu (v říjnu 2006). Postupným rozšiřováním mise ISAF především na problematický jih a východ země došlo k růstu ozbrojených incidentů.

Hlavní opoziční skupiny, které vystupují proti afghánské vládě a mezinárodnímu společenství v Afghánistánu jsou především hnutí Tálibán, teroristická organizace Al-Káida, menší extremistické skupiny (např. Hezb-e Islami Gulbuddin, Haqqani network) a další kriminální skupiny, které motivuje především zisk finančních prostředků.⁷⁹

Vedením jednotlivých oblastí jsou pověřeni někteří spojenci, jak je vidět na následujícím obrázku č. 2. Mise ISAF se postupně rozšiřovala i do oblastí, kde působily vojenské sbory vedené Spojenými státy americkými v operaci Trvalá svoboda. Ta má za úkol odstranění hnutí Tálibán, Al-Káidy a dalších nebezpečných ozbrojených složek. Jednotky ISAF se však do těchto protiteroristických akcí nezapojují. NATO spolupracuje s Afghánistánem na základě kooperačního programu, který operativně reaguje na výzvy prezidenta. Hlavním cílem spolupráce je „*umožnit afghánské vládě nabývat stále větší suverenitu a nakonec plnou kontrolu země a plnou odpovědnost za svou zemi.*“⁸⁰

⁷⁷Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. 2009 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

⁷⁸NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

⁷⁹Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. 2009 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

⁸⁰NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

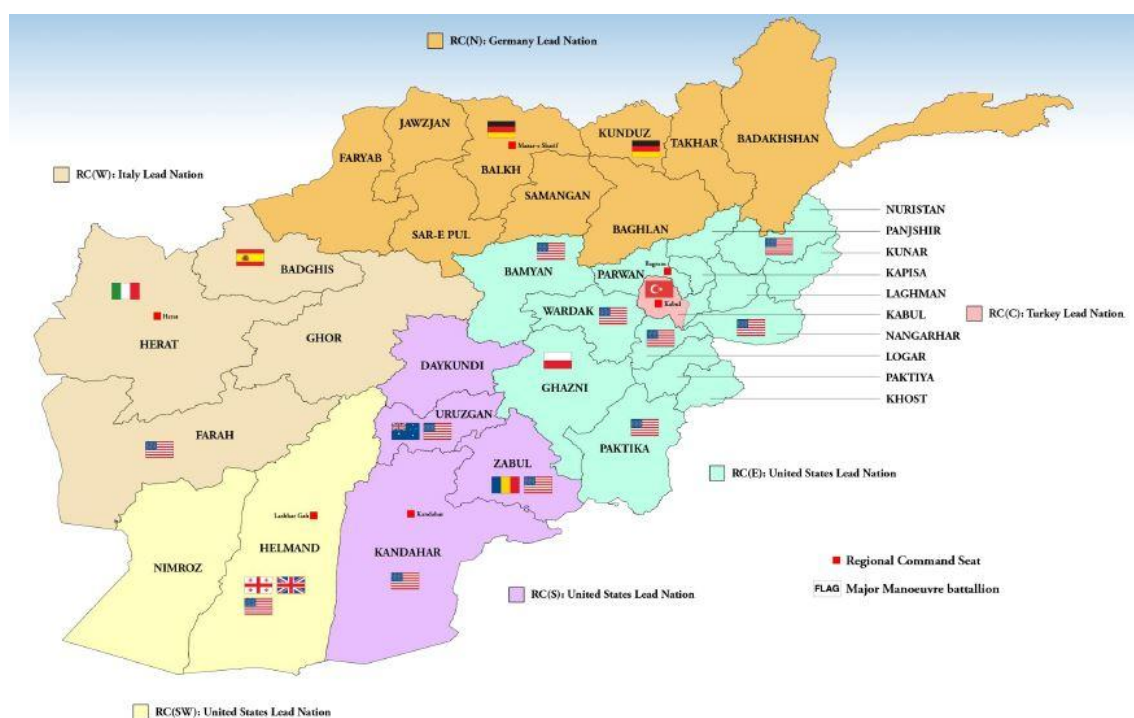
Vojenské strategické cíle ISAF uvedené v Operačním plánu ISAF jsou následující:

- „Rozšíření autority afghánské vlády na celé území Afghánistánu,
- vytvoření struktur nutných pro zajištění bezpečnosti v Afghánistánu bez asistence vojenských sil,
- vytvoření a udržení stabilního a bezpečného prostředí afghánskými úřady, v jehož rámci mohou probíhat udržitelné rekonstrukční a rozvojové aktivity.“⁸¹

Na severu země je regionální velení svěřeno Německu, západ Itálii, východ a jih Spojeným státům americkým. Dále jsou na obrázku č. 2 znázorněna národní vojska, která v dané oblasti mají více jak 700 vojáků. Můžeme si tedy povšimnout, že v Balkhu a Kunduzu jsou příslušníci německé armády, v Badgisu španělské, v Heratu italské, dále v Helmandu Gruzie a Velká Británie, v Uruzganu Austrálie, v Zabulu Rumunsko, v Ghazni Polsko a v Kábulu Turecko. Významná vojenská uskupení nad 700 vojáků najdeme také ve Farahu, Helmandu, Kandaharu, Zabulu, Uruzganu, Paktice, Bamyanu, Wardaku, Nuristanu, Logaru a Nangarharu, kde se jedná o příslušníky armády Spojených států amerických.

⁸¹Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *Role NATO a ISAF v Afghánistánu*. 2009 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

Obrázek č. 2: Rozmístění vojsk

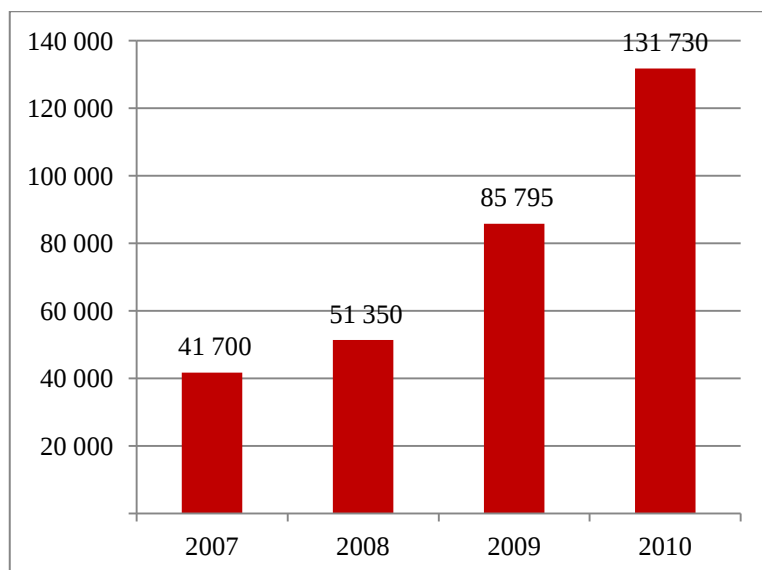

Zdroj: NATO [online]. *International Security Assistance Force: Key Facts and Figures*. 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131021_131001-ISAF-Placemat.pdf

Jednotlivé Provinční rekonstrukční týmy pracují na zajištění bezpečnosti v provinciích, dále napomáhají v rekonstrukci země, odzbrojování a snaží se o rozšiřování důvěry mezi Afghánci ke změnám, které ve společnosti těmito zásahy nastávají. Důležitým úkolem Provinčních rekonstrukčních týmů je zajišťování dodržování práva a podpořit tak dlouhodobý udržitelný rozvoj, často také zastávají roli vyjednavče. Jsou vedeny různými státy, mají různý počet členů a jsou složeny z vojensko-civilních útvarů.⁸²

⁸² NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

Graf č. 7: Počet vojáků přítomných v Afghánistánu v jednotlivých letech k prosinci daného roku

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Graf č. 7 výše nám zobrazuje vývoj celkového počtu vojáků v jednotlivých letech přítomných v Afghánistánu. Můžeme si povšimnout skokového nárůstu počtu v roce 2010, kdy bylo v zemi přítomno 131 730 členů armády. Počty vojáků v aktuálním roce 2013 jsou uvedeny níže.

V následující tabulce č. 3 můžeme vidět jednotlivé země NATO zúčastňující se ISAF a počty vojáků, které v Afghánistánu měly k 1. srpnu 2013.

Tabulka č. 3: Členové NATO účastníci se mise ISAF

Stát	Počet vojáků	Stát	Počet vojáků
Albánie	105	Montenegro	27
Belgie	180	Německo	4 400
Bulharsko	416	Nizozemí	400
Česká republika	182	Norsko	111
Dánsko	317	Polsko	1 177
Estonsko	160	Portugalsko	165
Francie	266	Rumunsko	1 077
Chorvatsko	181	Řecko	3
Island	3	Slovensko	199
Itálie	2 825	Slovinsko	60
Kanada	950	Spojené státy americké	60 000
Litva	141	Španělsko	856
Lotyšsko	240	Turecko	1 036
Lucembursko	10	Velká Británie	7 700
Maďarsko	354		

Zdroj: NATO [online]. *International Security Assistance Force: Key Facts and Figures*. 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131021_131001-ISAF-Placemat.pdf

Jak vidíme v tabulce č. 3 výše, nejvíce vojáků mají v Afghánistánu samozřejmě Spojené státy americké (60 000), následuje Velká Británie (7 700) a Německo (4 400). Následují Itálie (2 825), Polsko (1 177), Rumunsko (1 077) a Turecko (1 036). Další členové NATO měli v Afghánistánu k 1. srpnu 2013 méně jak jeden tisíc vojáků. Můžeme zde vidět také údaj o počtu českých vojáků, který činil 182.

Na misi ISAF spolupracují také státy, které členy Severoatlantické aliance nejsou. Jejich seznam i s počty nasazených vojáků opět k 1. srpnu 2013 jsou vyobrazeny v následující tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: nečleni NATO účastníci se mise ISAF

Stát	Počet vojáků	Stát	Počet vojáků
Arménie	131	Malajsie	2
Austrálie	1 031	Mongolsko	40
Ázerbájdžán	94	Nový Zéland	11
Bosna a Hercegovina	79	Rakousko	3
Finsko	100	Salvador	24
Gruzie	1 561	Spojené Arabské Emiráty	35
Irsko	7	Švédsko	259
Jižní Korea	50	Tongo	55
Makedonie	158	Ukrajina	26

Zdroj: NATO [online]. *International Security Assistance Force: Key Facts and Figures*. 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131021_131001-ISAF-Placemat.pdf

Výrazné zastoupení podle počtu vojáků u nečlenů NATO má Gruzie s 1 561 vojáky, dále pak následuje Austrálie s 1 031. Většina dalších zemí se podílí v počtu jen několika desítek vojáků. Celkový stav vojenských příslušníků k 1. srpnu 2013 byl v Afghánistánu 87 207 z celkových 47 zemí a to členů i nečlenů NATO.⁸³ Jedná se o největší spolupráci zemí v současné době.

Jedním z klíčových úkolů ISAF je pomoci afghánské vládě vybudovat si samostatnost v oblasti udržení bezpečnosti v zemi. ISAF intenzivně spolupracuje s Afghánskou národní armádou, která dle Dohody s Afghánistánem z londýnské konference měla do roku 2010 být plně profesionální, etnicky vyvážená a složena ze 70 000 mužů. Dále ISAF spolupracuje na budování afghánské národní policie. Další důležitou činností ISAF v Afghánistánu je boj proti drogám.⁸⁴ Podle údajů Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) do konce 90. let pocházelo z Afghánistánu až 80 % světové produkce opia, ze kterého se vyrábí heroin. Problémem je najít alternativní uplatnění pro obyvatele Afghánistánu, kteří v tomto odvětví pracují. Dle údajů UNODC to bylo v roce 2003 cca 1,7 milionu Afghánců (zhruba 7 % obyvatel).⁸⁵ Úkolem afghánské

⁸³ NATO [online]. *International Security Assistance Force: Key Facts and Figures*. 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131021_131001-ISAF-Placemat.pdf

⁸⁴ NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

⁸⁵ Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

vlády v tomto směru je mimo jiné pracovat na posílení pravomocí soudních orgánů, boj s korupcí a nalezení alternativní obživy. ISAF v této oblasti napomáhá hlavně zvýšenou výměnou informací, logistickou podporou pro protidrogové instituce v Afghánistánu a vytvářením protidrogových informačních kampaní.

Dne 20. listopadu 2010 byla v Lisabonu podepsána mezi Severoatlantickou aliancí a Afghánistánem Deklarace o trvalé spolupráci, kde strany potvrdily pokračující spolupráci i po skončení mise ISAF. Spolupráce se soustředí především na dlouhodobou pomoc ve vybudování a zajištění institucí, které budou účinně dbát o bezpečnostní otázky v zemi.⁸⁶

4.3. Výše ODA

V následující podkapitole je analyzován vývoj finančních prostředků, které v rámci zahraniční pomoci jednotlivých zemí a mezinárodních institucí plynuly v jednotlivých letech do Afghánistánu. Tabulka č. 5 nám zobrazuje čisté ODA v období 1999 – 2011.

Tabulka č. 5: Poskytnuté čisté ODA v letech 1999 - 2011

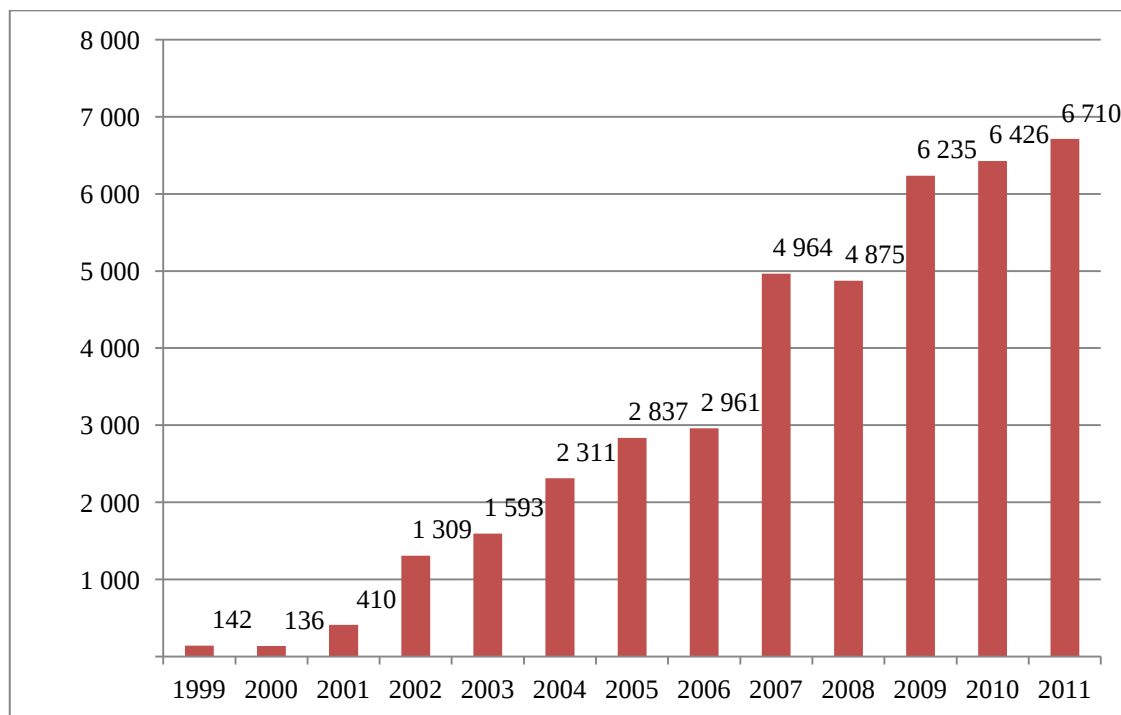
Rok	Čisté ODA v USD
1999	142 860 000
2000	136 010 000
2001	410 360 000
2002	1 309 770 000
2003	1 593 670 000
2004	2 311 490 000
2005	2 837 620 000
2006	2 961 670 000
2007	4 964 720 000
2008	4 875 070 000
2009	6 235 260 000
2010	6 426 380 000
2011	6 710 870 000

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

⁸⁶ NATO [online]. *Afghanistan and NATO's Enduring Partnership*. 2011 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_04/20110414_110414-AfghanPartnership.pdf

V tabulce č. 5 vidíme celkové poskytnuté ODA v letech 1999 až 2011. Můžeme si povšimnout vzrůstající tendence poskytování čistých ODA, což je dobře patrné na následujícím grafu č. 8.

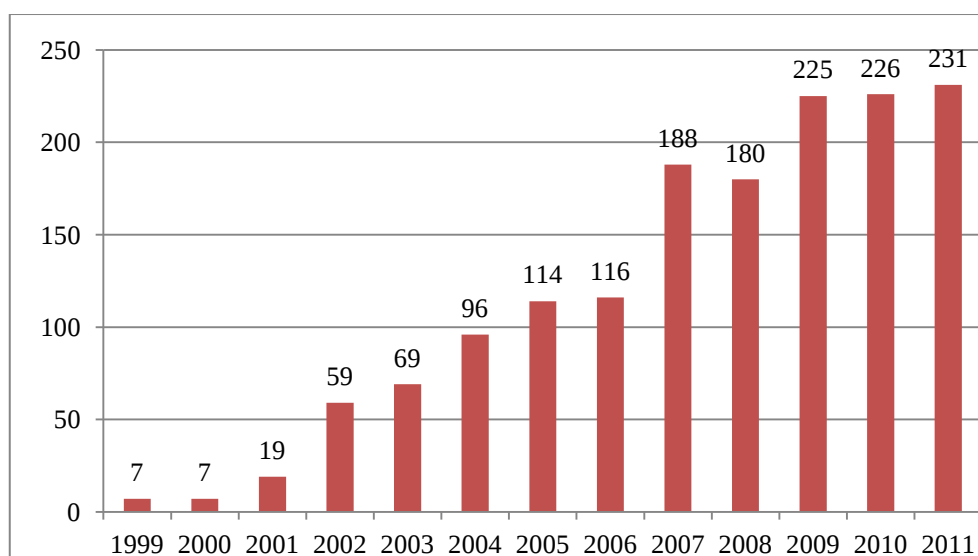
Graf č. 8: Poskytnuté čisté ODA v letech 1999 – 2011 v mil. USD

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

V grafu č. 8 výše můžeme vidět vývoj oficiální rozvojové pomoci mezi léty 1999 – 2011. Můžeme si zde povšimnout vzrůstající tendence v poskytnutých prostředcích Afghánistánu. Před rokem 2001 bylo poskytnuto Afghánistánu 142 mil. USD v roce 1999 a 136 mil. USD v roce 2000. V dalších letech již dochází ke stabilnímu nárůstu poskytnutých prostředků. Skokový nárůst prostředků vidíme v roce 2007, kdy se oproti roku předchozímu příspěvky zvýšily o 2 003 mil. USD z 2 961 mil. USD na 4 964 mil. USD. V následujícím roce 2008 došlo k mírnému poklesu poskytnutých prostředků, ale již v roce 2009 došlo opět k navýšení na 6 235 mil. USD (tedy o 1 360 mil. USD více než v roce 2008). Od roku 2009 si pak můžeme opět povšimnout stabilního nárůstu čistých ODA.

Graf č. 9: Čisté ODA na obyvatele v USD

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

Dle údajů Světové banky vidíme, že vývoj čistých ODA plynoucích do Afghánistánu na obyvatele měl ve sledovaném období opět vzrůstající tendenci. Před rokem 2001 můžeme vidět, že prostředky plynoucí do Afghánistánu na obyvatele činily jen 7 USD. Po roce 2001 se hodnota každým rokem významně zvyšovala (kromě roku 2008, kdy oproti roku předchozímu zaznamenala pokles ze 188 USD na 180 USD). Skokový nárůst poskytovaných čistých ODA na obyvatele vidíme v roce 2007. V posledních třech sledovaných letech pak vidíme poměrně stabilní hodnoty.

Tabulka č. 6: Deset největších poskytovatelů hrubých ODA (průměr 2010 – 2011)

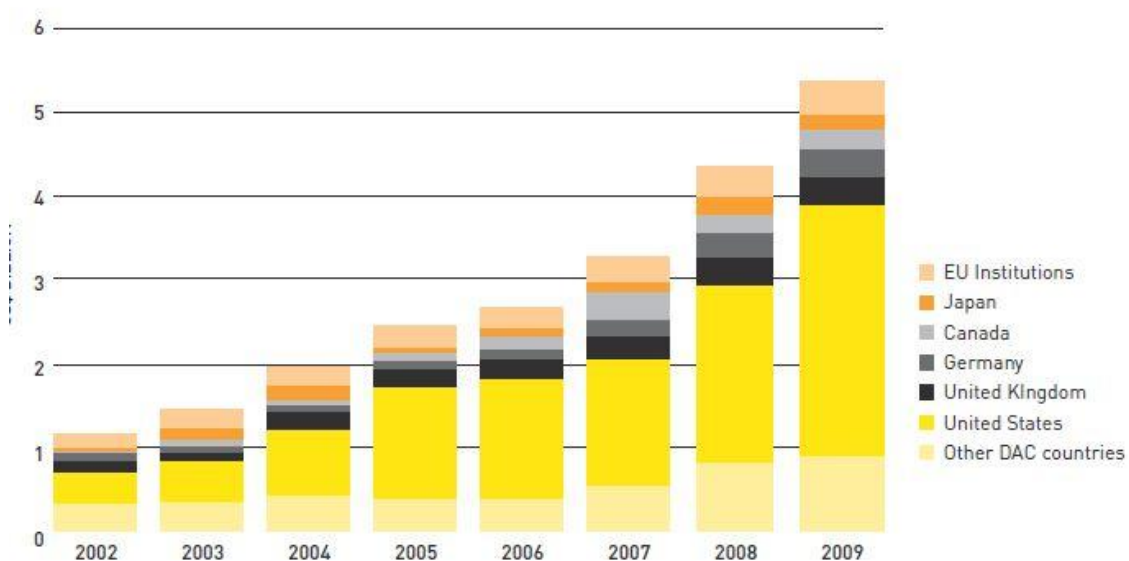
	Donor	Výše ODA (v mil. USD)
1	USA	2 951
2	Japonsko	748
3	Německo	505
4	Velká Británie	331
5	instituce EU	324
6	Kanada	246
7	IDA	184
8	ADB speciální fondy	179
9	Norsko	129
10	Austrálie	129

Zdroj: OECD [online]. *Afghanistan*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/AFG.gif>

V tabulce č. 6 vidíme deset největších poskytovatelů hrubých ODA v letech 2010 a 2011. Největším finančním podílem se účastnily Spojené státy americké s 2 951 mil. USD, následované Japonskem, Německem, Velkou Británií, Evropskou unií, Kanadou, IDA, ADB, Norskem a Austrálií. Celkově těchto deset největších poskytovatelů hrubých ODA vynaložili v průměru v letech 2010 a 2011 částku 5 726 mil. USD

Na následujícím obrázku č. 3 vidíme prostředky poskytnuté členy OECD/DAC v období od roku 2002 do roku 2009. V současné době je členů DAC (Development Assistance Committee) 29 a od roku 2013 je členem i Česká republika.⁸⁷ Tento rok však není v následujícím grafu zahrnut.

Obrázek č. 3: Největší OECD/DAC donorové mezi léty 2002 – 2009 v miliardách USD⁸⁸

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

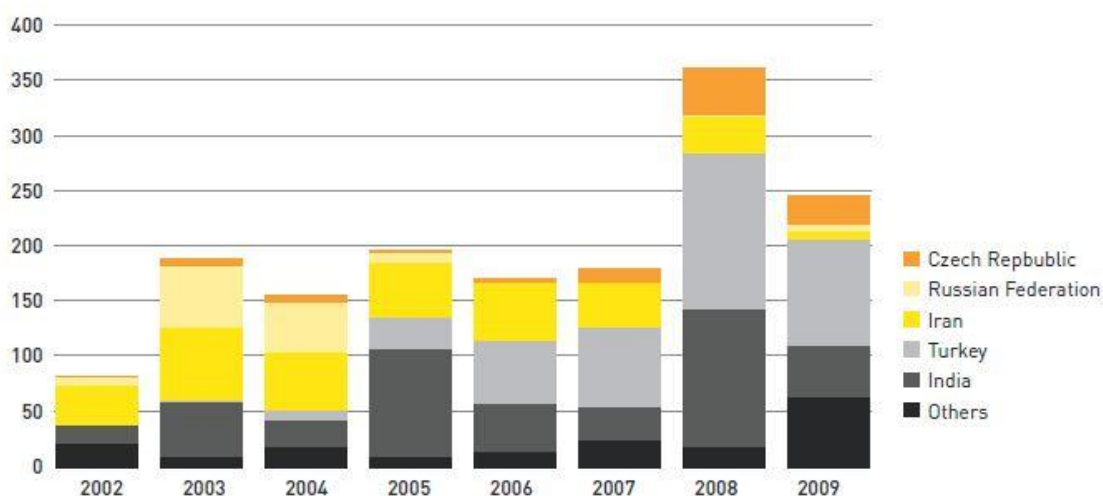
Na grafu č. 3 výše vidíme jednotlivé donory, kteří se podíleli na pomoci Afghánistánu v období 2002 - 2009. Je patrné, že výše finančních prostředků poskytnutých Spojenými

⁸⁷OECD [online]. *Peer reviews of DAC members: Czech Republic - the Development Assistance Committee's 26th Member*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/czechrepublic.htm>

⁸⁸ze 34 členů OECD bylo ve sledovaných letech 23 členů DAC

státy každým rokem ve sledovaném období rostla. Druhým nejvýznamnějším donorem byla Velká Británie a instituce Evropská unie. Dále se velkým podílem na pomoci Afghánistánu účastnilo Japonsko, Kanada a Německo a další země DAC. Následující graf nám zobrazuje příspěvky od nečlenů DAC, mezi které v tomto období patřila i Česká republika.

Obrázek č. 4: Non-dac donorové (v mil. USD)⁸⁹

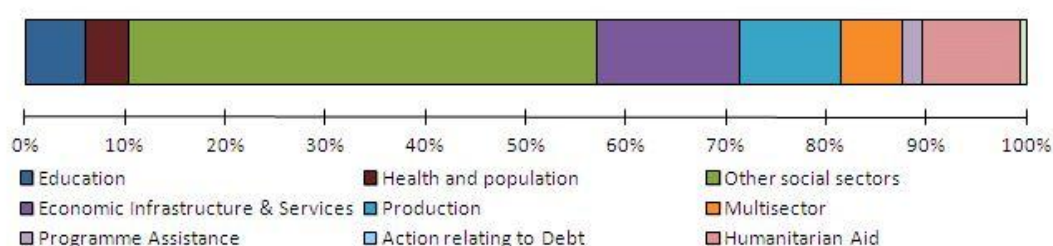

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Jak je vidět na grafu výše, Česká republika stála vedle Ruska, Iránu, Turecka a Indie jako významný non-DAC donor v rámci pomoci Afghánistánu. Největší podíl prostředků z uvedených let 2002 – 2009 investovala Česká republika v roce 2008, kdy začal svou aktivitu Provinční rekonstrukční tým v Lógaru. Následující obrázek nám ukazuje sektorové dělení poskytovaných ODA.

⁸⁹ Non-DAC members ve sledovaných letech: Čile, ČR, Estonsko, Maďarsko, Island, Izrael, Mexiko, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Turecko

Obrázek č. 5: Bilaterální ODA podle sektoru (2010 – 2011)

Zdroj: OECD [online]. *Afghanistan*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/AFG.gif>

Na obrázku č. 5: Bilaterální ODA podle sektoru (2010 – 2011) můžeme vidět rozdělení prostředků do jednotlivých oblastí. Největší procento finanční pomoci mířilo do sociálního sektoru, který je znázorněn zelenou barvou. Následují investice do ekonomické infrastruktury a služeb, dále do produkce a humanitární pomoci. Další investice mířily do oblasti vzdělávání, multisektoru, zdravotnictví, asistenčních služeb programu a nejmenší položkou dle objemu poskytnutých prostředků byla správa dluhu.

Tabulka č. 7: Země OECD a pořadí Afghánistánu v jejich rozvojové pomoci v roce 2012

Země	Pořadí	Země	Pořadí
Austrálie	5	Korea	2
Kanada	2	Nizozemí	3
Dánsko	5	Norsko	3
Institute EU	3	Portugalsko	7
Finsko	3	Švédsko	3
Německo	3	Velká Británie	3
Řecko	4	USA	1
Itálie	2	ČR	1
Japonsko	7	Turecko	1

Zdroj. *Development Co-operation Report 2012* [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012 [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-926-4179-189. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-report-2012_dcr-2012-en

Jak vidíme v tabulce č. 7 výše, Afghánistán zaujímal v roce 2012 přední příčky v rozvojových programech vybraných zemí OECD. USA, Česká republika a Turecko měly dle tabulky Afghánistán na prvním místě jako prioritní zemi. Na druhém místě se Afghánistán nacházel u Kanady, Itálie a Korei. Třetí místo Afghánistán zaujímal u institucí EU, Finska, Německa, Nizozemí, Norska, Švédska a Velké Británie. Další

země jako Austrálie, Dánsko, Řecko, Japonsko a Portugalsko mají Afghánistán v prvních deseti prioritních zemích své zahraniční pomoci.

4.4. Evropská unie

Evropská unie vystupuje jako důležitý mezinárodní partner a soustředí se také na pomoc rozvojovým zemím. Její pozornost na určité regiony světa se v průběhu let měnila. V padesátých a šedesátých letech byla pozornost upřena především na Afriku, postupem let se ale do jejího zájmu začleňovala i Latinská Amerika a Asie.⁹⁰ Co se pak týče Asie, je Afghánistán v posledních letech jednou z nejvíce zájmových zemí Evropské unie.

Na summitu Evropské unie a Spojených států amerických v roce 2007 obě strany podepsaly pod prohlášení o politických a bezpečnostních otázkách, kde schvalují společné závazky na řešení otázek svobody, prosperity, bezpečnosti, míru, lidských práv mimo jiné i v Afghánistánu.⁹¹ Na summitu byl také kladen důraz na vzájemnou spolupráci v potlačování terorismu.⁹² Evropská unie dále poskytuje v Afghánistánu podporu v oblasti zdravotnictví, kde se soustředí na boj proti nakažlivým nemocem a na další opatření pro bezpečnost potravin. Podporuje také posílení institucionálního vývoje v Afghánistánu a posílení veřejné správy (podpora hospodářské transformace, reforem a řízení veřejných financí).⁹³

Evropská unie se významně angažuje v boji proti drogám a Afghánistán, jakožto jedna z nejvíce „proslavených“ zemí v této oblasti, je také Mekkou jejího zájmu. V boji proti drogovému průmyslu spolupracuje zejména s OSN, kdy např. v roce 2007 podpořila přijetí rozsáhlých opatření, kde poskytla finanční podporu. Dále je Evropská unie finančním přispěvovatelem do tzv. Pařížského paktu, který se věnuje boji proti drogám (zaměřený především na heroin). V rámci těchto aktivit je na jednáních řešena konkrétní situace v konkrétních zemích. Afghánistán ve svém regionu zcela převyšuje v produkci opia ostatní státy, proto co se týče spolupráce Evropské unie se třetími zeměmi v oblasti drog, je zde spolupráce nejvyšší. Evropská unie v Afghánistánu podporuje substituční

⁹⁰ ADAMCOVÁ, Lenka a Soňa SÝKOROVÁ. *Rozvojová ekonomika: vybrané problémy II*. Vyd. 1. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002, 123 s. ISBN 80-245-0462-6.

⁹¹ Prohlášení se dále týkalo Kosova, Blízkého východu, Iráku, Súdánu a Latinské Ameriky.

⁹² *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

⁹³ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

výrobu, aby bylo omezeno pěstování opia. Věnuje se také osvětě v oblasti drog, aby došlo k potlačení této produkce.⁹⁴

Další projekty týkající se Afghánistánu můžeme najít v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. V roce 2007 byla zahájena Policejní mise v Afghánistánu (EUPOL Afghanistan) a to v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP).⁹⁵ Mise EUPOL poskytuje především dohled a poradenství, které mají napomoci afghánské správě udržet pořádek.⁹⁶ Na misi EUPOL se podílí přibližně 350 mezinárodních pracovníků a 200 místních. Konec mise je naplánován na 31. prosince 2014 a na období od 1. června 2013 až 31. prosince 2014 je vyčleněno na tuto misi 108 milionů EUR.⁹⁷ V souvislosti s prováděním Společné zahraniční a bezpečnostní politiky byl zřízen mandát zvláštního zástupce Evropské unie pro Afghánistán, dále byly uzavřeny dohody s třetími zeměmi (např. s Novým Zélandem) o účasti těchto zemí na policejní misi Evropské unie v Afghánistánu.⁹⁸ Dále se většina členů Evropské unie aktivně účastní mezinárodní mise ISAF vedenou Severoatlantickou aliancí.

⁹⁴ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

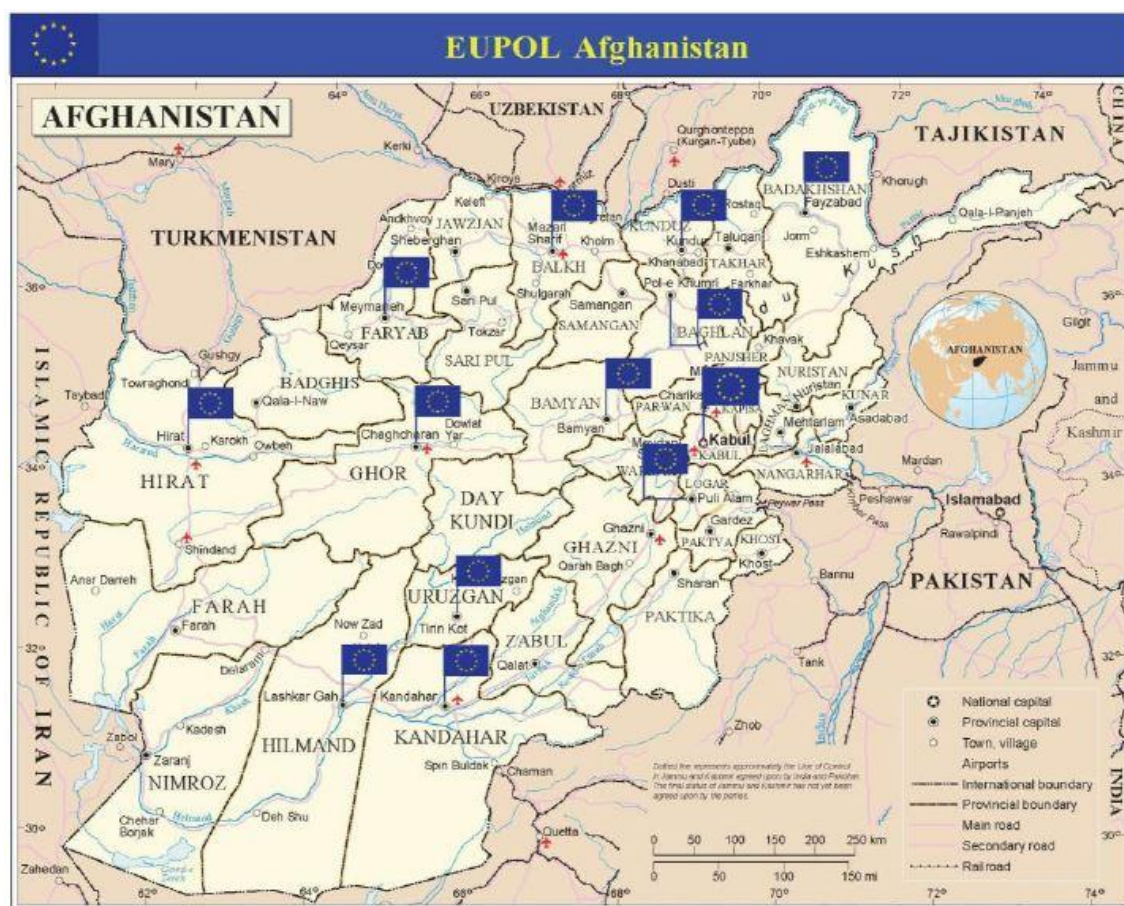
⁹⁵ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

⁹⁶ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

⁹⁷ European Union [online]. *Common Security and Defence Policy: EU Police Mission in Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/FACTSHEET%20EUPOL%20Afghanistan_EN_May2013.pdf

⁹⁸ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

Obrázek č. 6: Rozmístění mise EUPOL v Afghánistánu

Zdroj: Common Security and Defence Policy: EU Police Mission in Afghanistan. In: *European Union* [online]. 2011 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/111025%20FACTSHEET%20EUPOL%20Afghanistan%20-%20version%2026_EN.pdf

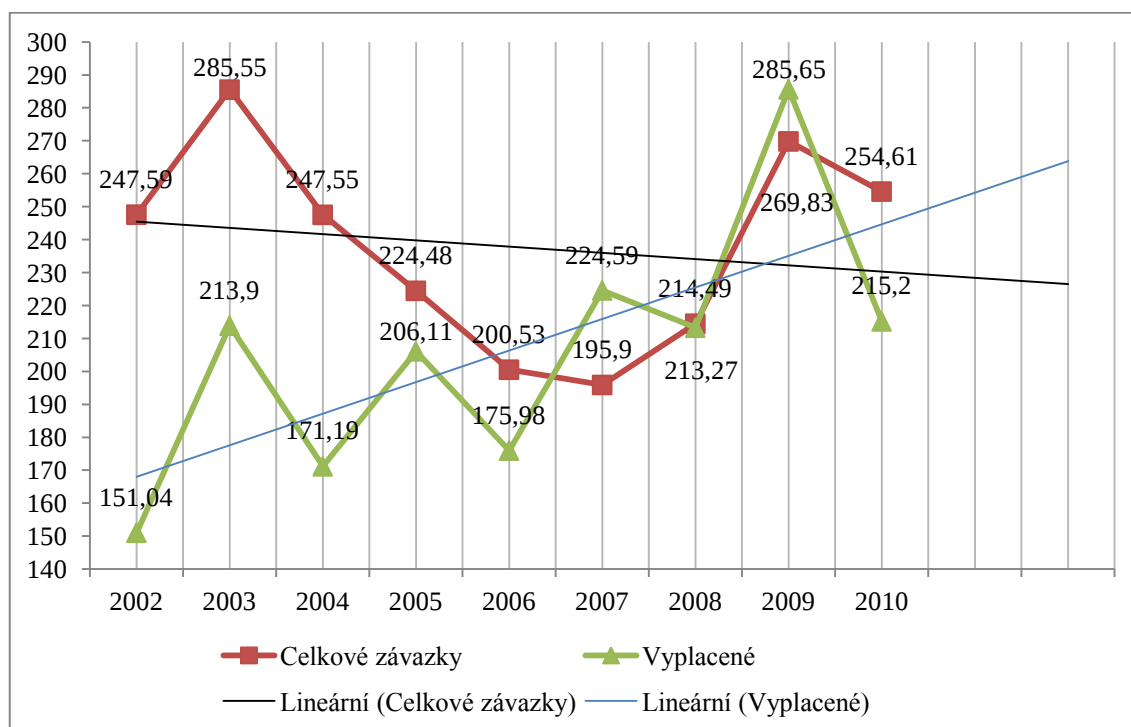
Na obrázku č. 6 výše můžeme vidět, ve kterých městech působí pracovníci mise. Jedná se celkem o třináct následujících míst: Fayzabad, Kunduz, Mazari Sharif, Meymaneh, Pol-e Khumri, Chaghcharan, Bamyan, Kabul, Puli Alam, Tirin Kot, Kandahar, Lashkar Gah a Hirat.

V roce 2007 Evropská unie přistoupila k nové strategii obnovy Afghánistánu, kdy vyčlenila na období 2007 – 2010 finanční částku ve výši 610 milionů EUR, která byla využita do třech oblastí. Jednalo se o reformu soudnictví a policie, rozvoj venkova

a zdravotnictví. V rámci podpory reforem v soudnictví byli poskytnuti odborníci, kteří vypracovali program reformy pro tuto oblast.⁹⁹

V rámci své politiky humanitární pomoci Evropská unie přispívá nemalými částkami na obnovu třetích zemí opět ve spolupráci s partnery (mezinárodní organizace, nevládní organizace apod.). V roce 2007 mířilo 47 % prostředků nevládním organizacím, 42 % prostředků agenturám OSN a zbylých 11 % jiným mezinárodním organizacím.¹⁰⁰

Graf č. 10: Vývoj pomoci EU Afghánistánu v období 2002 – 2010 v milionech EUR

Zdroj: European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2011 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/documents/111017-state_of_play_afg2011-oct-final_en.pdf

Na grafu č. 10 výše vidíme vývoj závazků EU a skutečně vyplacených finančních prostředků na pomoc Afghánistánu. Podle modré lineární spojnice trendu můžeme zjistit, že trend vyplacených příspěvků má stoupající tendenci, a to oproti klesajícímu trendu celkových závazků EU. Rekordní vyplacená částka byla poskytnuta v roce 2009, kdy do Afghánistánu mířilo 285,65 milionů EUR.

⁹⁹ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

¹⁰⁰ *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007* [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

V období 2002 - 2010 bylo v rámci EU a jejích členů uvolněno na pomoc Afghánistánu kolem 8 miliard EUR. Na léta 2011 – 2013 činí závazek Evropské unie (bez členských zemí) 600 milionů EUR. Vezmeme-li v úvahu i příspěvky členských zemí, míří z EU do Afghánistánu v tomto období cca 1 miliarda EUR ročně.¹⁰¹

Dle aktuální strategie pro období 2007 – 2013 míří Evropská unie své prostředky do následujících oblastí a programů:

- Rozvoj venkova (Místní rozvoj, Podpora zemědělství)
- Vláda a právní řád (Reforma policie, Vláda, Reforma soudnictví)
- Zdraví (Ochrana zdraví a společnosti)
- Podpora regionální kooperace (Obchodní, transitní a hraniční management)¹⁰²

V následující tabulce č. 8 můžeme vidět, jaký podíl prostředků byl v obdobích 2007 – 2010 a 2011 – 2013 investován do jednotlivých sektorů. Jedná se o celkový objem prostředků 610 milionů EUR pro období 2007 – 2010 a 600 milionů EUR pro období 2011 – 2013.

Tabulka č. 8: Podíl prostředků na jednotlivých sektorech

Sektor	Podíl v % 2007 - 2010	Podíl v % 2011 - 2013
Rozvoj venkova	30	35 - 40
Vláda a právní řád	40	35 - 40
Ochrana zdraví a společnosti	20	18 - 21
Podpora regionální kooperace	10	2 - 4

Zdroj: European Union [online]. *Conclusions of the Mid-Term Review of the Country Strategy Paper for Afghanistan (2007-13) and Multiannual Indicative Programme 2011-13*. 2011 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/documents/content/multiannual_indicative_programme_2011_13_en.pdf

¹⁰¹European Union [online]. EU engagement in Afghanistan. 2011 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/110411%20EU%20engagement%20Afghanistan-version%208_EN01.pdf

¹⁰²European Union [online]. *Conclusions of the Mid-Term Review of the Country Strategy Paper for Afghanistan (2007-13) and Multiannual Indicative Programme 2011-13*. 2011 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/documents/content/multiannual_indicative_programme_2011_13_en.pdf

Jak můžeme vidět v tabulce výše, hlavní oblasti financování směřuje Evropská unie do rozvoje venkova a na upevnění postavení vlády a právního řádu. Další významná část prostředků míří na rozvoj zdravotnictví a vůbec společnosti. Podstatná část prostředků je investovaná v rámci národních programů afghánské vlády nebo v rámci spolupráce s dalšími přispěvateli. Podíl financování jednotlivých sektorů se tedy v jednotlivých obdobích příliš nezměnil. Výraznější pokles můžeme vidět jen v poslední oblasti Podpora regionální kooperace, kde podíl klesl z 10 % na 2 – 4 %. Nutno však podotknout, že v prvním období do tohoto sektoru patřilo i financování podpory společnosti, které se v následujícím období přesunulo k oblasti zdravotnictví, a program odminování, který bylo přesunuto do Rozvoje venkova.

4.5. Česká republika

Rozvojová spolupráce České republiky v Afghánistánu navazuje na dlouhou tradici vzájemných vztahů mezi těmito dvěma zeměmi. V minulosti se rozvíjely obchodní styky na základě dohod o výměně zboží. Do Afghánistánu byli vysíláni odborníci z Československa, kteří spolupracovali při výstavbě průmyslových závodů (např. cementárny ve městech Džabalus Sirádž a Pole Chomrí, konzervárna v Kandaháru, lisovna oleje v Mazáre Šarífu). Byl dále podporován vzájemný obchod a do Československa byli také vysíláni afghánští studenti.¹⁰³ Poté, co se v zemi dostalo k moci hnutí Tálibán, byly vztahy mezi Českou republikou a Afghánistánem značně omezeny. K opětovnému navázání vazeb došlo po roce 2001, kdy na území Afghánistánu začaly působit české nevládní organizace. V roce 2008 Česká republika započala své aktivity v Afghánistánu v rámci Provinčního rekonstrukčního týmu v provincii Lógar (PRT Lógar).

Spolupráce České republiky a Afghánistánu je řízena prostřednictvím České rozvojové agentury, která koordinuje projektovou bilaterální činnost, a nadále je rozvojová činnost realizována českými subjekty. Česká podpora přichází i v rámci přímých příspěvků do rozvojových fondů.¹⁰⁴

¹⁰³ MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

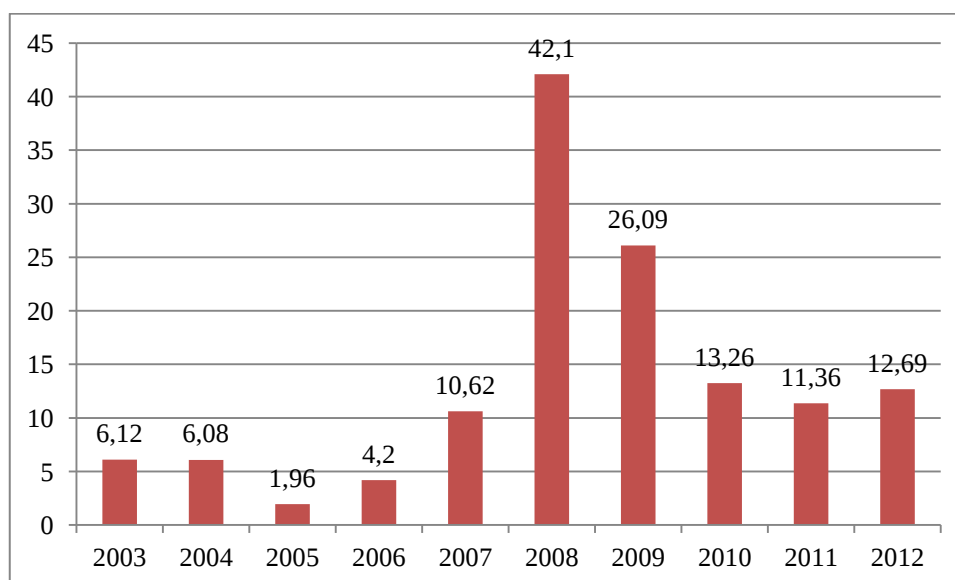
¹⁰⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Afghánistán*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zem_e/afghanistan/

Tabulka č. 9: Pořadí Afghánistánu v příjemcích ZRP České republiky a poskytnuté finanční prostředky (v mil. USD)

Rok	Pořadí	USD
2003	2	6,12
2004	3	6,08
2005	6	1,96
2006	3	4,2
2007	1	10,62
2008	1	42,1
2009	1	26,09
2010	1	13,26
2011	1	11,36
2012	1	12,69

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Česká republika pomáhá: Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky 2004-2008*. 2009 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/public/44/cd/d1/421919_268744_MZV_RS_Statistika_09_220x308_CZ.pdf; KMENT, Petr a Lucie KOČMÁNKOVÁ. Rozvojová spolupráce České republiky s postsocialistickou Asií. In: *Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická [cit. 2013-11-08]. ISSN 0572-3043. Dostupné z: <http://www.vse.cz/aop/333>; Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky*. [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_přehled_y/

Graf č. 11: Vývoj poskytnutých prostředků České republiky Afghánistánu v mil. USD

Zdroj: Tamtéž jako Tabulka č. 9

Jak můžeme vidět v tabulce č. 9 výše, do roku 2006 byl Afghánistán vždy v deseti největších příjemcích ZRS České republiky. Hodnota finančních příspěvků následující léta skokově narostla a Afghánistán se přesunul na první místo podle příjmu ZRS České republiky. Přitom ještě v roce 2002 Afghánistán ani nepatřil mezi deset největších příjemců ZRS České republiky. V roce 2008 pak můžeme vidět téměř čtyřnásobný nárůst poskytnutých finančních prostředků Afghánistánu oproti roku předchozímu. Hlavním z důvodů tohoto vysokého nárůstu prostředků bylo zahájení činnosti Provinčního rekonstrukčního týmu v provincii Lógar, jak je uvedeno již výše. Od roku 2008 si pak můžeme povšimnout klesajících hodnot, které se v posledních sledovaných letech držely na stabilní hodnotě kolem 12 mil. USD za rok.

Český Provinční rekonstrukční tým v Lógaru působil v Afghánistánu od roku 2008 a jeho aktivity byly ukončeny v březnu 2013. Za toto období bylo v Afghánistánu prostřednictvím PRT realizováno 141 rekonstrukčních a rozvojových projektů a 111 projektů rychlého dopadu (Quick Impact Projects; QIP).¹⁰⁵ Projekty rychlého dopadu jsou charakteristické menším rozsahem, operativně a rychle však reagují na zlepšení situace obyvatelstva. PRT identifikoval potřebu projektu, vyslanectví České republiky v Kábulu uvolnilo prostředky a místní subjekty pak zajišťovaly implementaci. Jednalo se např. o projekty vybavení zdravotnických zařízení, opravy vzdělávacích zařízení, pomoc po přírodních katastrofách, pomoc drobným zemědělcům, příprava na zimní období.¹⁰⁶

V následujícím období 2013 – 2017 Česká republika naváže na spolupráci z předchozích období. Finanční prostředky budou uvolňovány na projektové aktivity České rozvojové agentury a Zastupitelského úřadu ČR v Kábulu i na přímou rozpočtovou podporu afghánské vlády a národních rozvojových programů.

¹⁰⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Afghánistán*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zem_e/afghanistan/

¹⁰⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Humanitární pomoc ČR v roce 2012*. [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/humanitarni_pomoc_cr_v_roce_2012.html

Jako prioritní oblasti v následujícím období 2013 – 2017 jsou vymezeny následující:

Tabulka č. 10: Prioritní sektory České republiky v Afghánistánu na období 2013 - 2017

Prioritní sektor	Podíl v %
Zemědělství	30
Vodní hospodářství	30
Zemědělské vzdělání	40

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán.* [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Největší důraz bude v následujícím období kladen na zemědělské vzdělání (40 %). Dále se česká pomoc v Afghánistánu bude soustředit na zemědělství a vodní hospodářství (po 30 %). Tento program však není definitivní. V roce 2014 je plánováno předání většiny samosprávy do rukou afghánské vlády a afghánských institucí, a proto je i Česká republika připravena svůj program zahraniční pomoci Afghánistánu operativně pozměnit podle aktuálních potřeb.

V oblasti zemědělství jsou hlavními cíly České republiky následující:

- „*přispět k zavádění celonárodních standardů, zejména v oblasti chovu a zpracování zemědělských produktů*
- *podpořit konkrétní zemědělské komunity ve snaze zajistit efektivnější způsob hospodaření a zpracování zemědělských produktů*
- *podpořit konkrétní zemědělské producenty při vstupu na trh, pomoci identifikovat jejich obchodní potenciál a pomoci zajistit jejich dlouhodobě udržitelný ekonomický růst za využití vůči životnímu prostředí šetrných způsobů hospodaření*“¹⁰⁷

Úzce spojené s rozvojem zemědělství je i rozvoj sektoru vodohospodářství a sanitace. Podle studií je nedostatek vody v Afghánistánu způsoben především špatnou infrastrukturou, kterou je tedy třeba vybudovat, aby bylo předcházeno katastrofálnímu suchu.

¹⁰⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán.* [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Hlavními cíly České republiky v oblasti vody a sanitace jsou:

- „zajistit vhodné způsoby dlouhodobého a pravidelného získávání a vyhodnocení relevantních vodohospodářských dat ve vybraných lokalitách
- zajistit dostatečné zásoby a pravidelnou distribuci vodních zdrojů v zájmu rozvoje místního zemědělství a ekonomiky, a to prostřednictvím realizace drobných vodohospodářských projektů v rámci vybraných zemědělských komunit, včetně prosazování šetrného zacházení s vodními zdroji“¹⁰⁸

V oblasti vzdělávání se Česká republika aktivně podílí na výstavbě a vybavení škol, školení učitelů a vytváření osnov. V následujícím období se Česká republika plánuje zaměřit především na zemědělské vzdělávání, protože podle statistik až 80 % obyvatelstva je závislé na zemědělské výrobě.

Realizace zemědělského vzdělávání Česká republika plánuje na několika úrovních:

- „vytváření učebních osnov a školení učitelů pro střední odborné vzdělávání
- expertní spolupráce afghánských a českých akademických institucí
- studijní pobyty, stáže a školení ze strany českých odborníků
- společné projekty akademických institucí obou zemí“¹⁰⁹

Následují hlavní cíle Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v oblasti vzdělávání:

- „zvýšit celkovou úroveň a dostupnost afghánského vzdělávacího systému v oboru zemědělství a příbuzných či souvisejících oborů
- podílet se na úspěšné realizaci strategických plánů afghánské vlády v odvětví zemědělského vzdělávání
- přispět českou expertizou k formování nových strategií a realizaci vzdělávacích programů
- přispět k rozvoji zemědělského sektoru a jeho ekonomické soběstačnosti formou vzdělávání v oboru marketingu zemědělských produktů“¹¹⁰

¹⁰⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán.* [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

¹⁰⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán.* [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Nutno podotknout, že není v moci České republiky realizovat rozsáhlé projekty, proto se soustředí spíše na projekty menšího rozsahu či na spolupráci na větších aktivitách s dalšími donory nebo realizátory rozvojové spolupráce. Co se týče geografického zaměření svých projektů na období 2013 – 2017, bude se jako nadále soustředit na oblast Kábulu a dalších severních provincií jako jsou Balch a Badachšán. Oproti minulému období, kdy v Lógaru působil Provinční rekonstrukční tým, není v plánu na jeho aktivity v nejbližších letech navázat.¹¹¹

¹¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

¹¹¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

5. Jak pomoc pomáhá

Poslední kapitola je věnována hodnocení vývoje situace v Afghánistánu za poslední léta, kdy do dění v této zemi významně zasahuje mezinárodní společenství a na jeho rozvoj je věnována nemalá výše finančních prostředků. První část je zaměřena na ekonomické ukazatele, druhá na vývoj situace v oblasti drog. Třetí část kapitoly nám ukazuje dosažené výsledky Afghánistánu v rámci Rozvojových cílů tisíciletí. Poslední část této kapitoly se věnuje analýze dosažených pokroků a přetrvávajících problémů, které afghánskou společnost sužují.

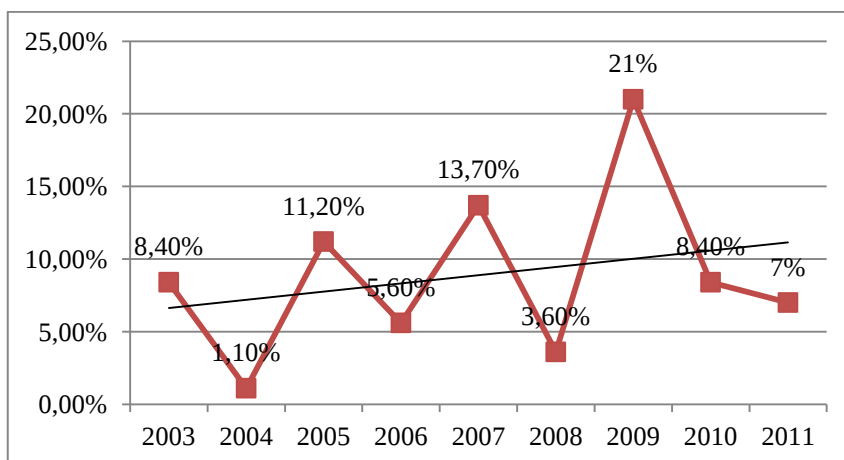
5.1. Ekonomické ukazatele

Následující podkapitola je věnována základním ekonomickým ukazatelům. Primárním problémem je však dostupnost a věrohodnost dat. Jak již bylo uvedeno výše, afghánský statistický úřad stále nemá kapacity na to, aby mohl vydávat validní data, a mezinárodní organizace často pracují s odhady. Proto například v podkapitole neuvádím žádnou hodnotu míry nezaměstnanosti a uvedená data je třeba brát s rezervou. Mohou nám však poskytnout určitý náhled na vývoj poskonfliktní situace v Afghánistánu.

5.1.1. Hrubý domácí produkt

I přes ekonomickou krizi, která postihla světovou ekonomiku, si Afghánistán udržel růst HDP. Afghánská ekonomika je především závislá na zemědělské produkci, a tak i růst HDP v posledních letech je spojen především s dobrou sklizní.

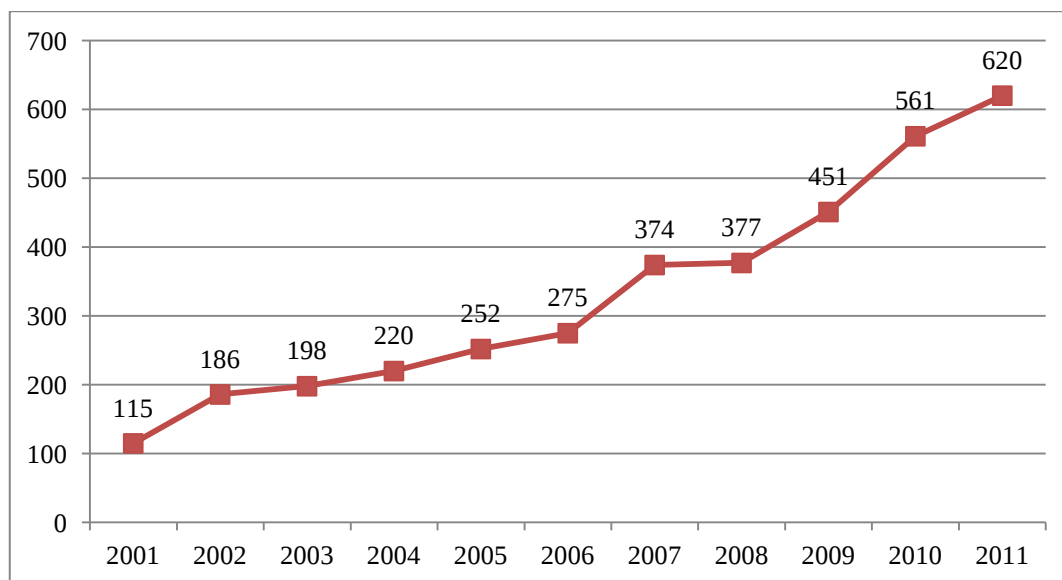
Graf č. 12: Vývoj hrubého domácího produktu v procentech

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

Graf č. 12 výše nám ukazuje vývoj afghánského HDP mezi léty 2003 a 2011. Jak můžeme vidět, celkový trend je stoupající povahy a to i přes výkyvy vývoje v jednotlivých letech. Na počátku sledovaného období vidíme více jak 8% růst HDP. Další rok však dosaženo nejnižšího růstu, který byl ve sledovaném období zaznamenán, a to růst jen 1,1 %. Nejvyššího růstu bylo dosaženo v roce 2009, kdy se hodnota růstu HDP vyšplhala na 21 %. Následující roky 2010 a 2011 růst HDP nedosahoval takto vysokých hodnot a klesl na 8,4 % a 7 %.

Graf č. 13: Hrubý domácí produkt na obyvatele v USD

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

Jak můžeme vidět na grafu č. 13 výše, podle údajů Světové banky každým rokem roste hodnota hrubého domácího produktu na obyvatele. V roce 2001 činila hodnota 115 USD na obyvatele, v roce 2011 již 620 USD na obyvatele, tj. zvýšení hodnoty mezi těmito léty o 505 USD.

V následující tabulce vidíme sektorové rozdělení hrubého domácího produktu.

Tabulka č. 11: Podíl jednotlivých sektorů na HDP

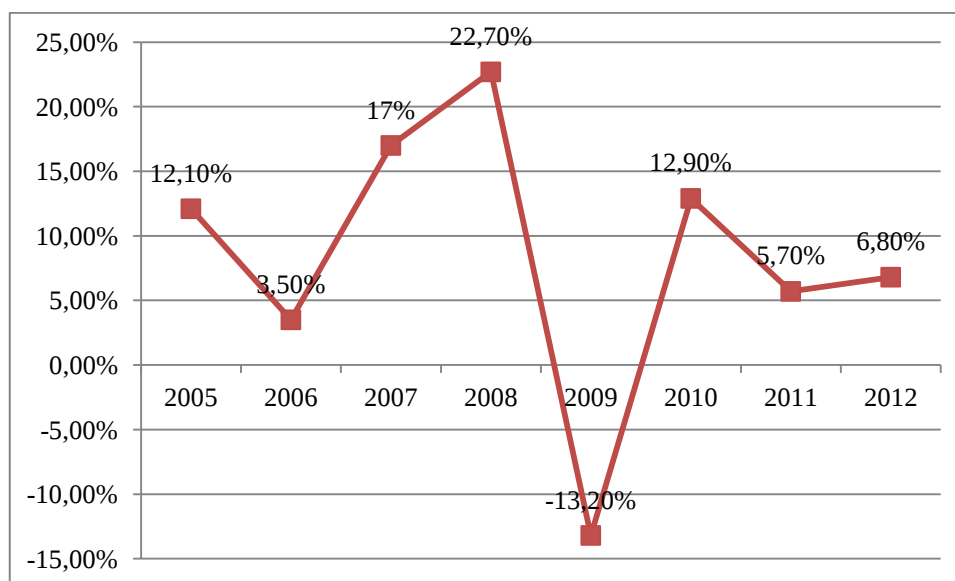
Sektor	Podíl na HDP
Zemědělství	33,2%
Průmysl	46,4%
Služby	20,4%

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

Dle tabulky č. 11 vidíme, že největší podíl na tvorbě hrubého domácího produktu má průmysl a to 46,4 %. Následuje primární sektor zemědělství s 33,2 %. Současně je ale důležité uvést, že podle odhadů v sektoru zemědělství pracuje až 80 % práceschopných obyvatel. Produktivita tohoto sektoru je tedy velice malá. Zbývajících 20,4 % tvorby HDP pokrývají služby.

5.1.2. Míra inflace

Graf č. 14: Vývoj míry inflace v daném období

Zdroj: World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

Ve sledovaném období si můžeme povšimnout vysoké míry inflace v roce 2008, kdy dosáhla podle údajů Světové banky 22,7 %. Následující rok došlo k propadu do červených čísel a to na -13,2 %. V roce 2010 již vidíme jednocifernou hodnotu míry inflace a rok 2012 přináší inflaci kolem 6 %. Podle posledních analýz se zdá, že největší inflační vlny byly již překonány a míra inflace se v následujících letech stabilizuje.

5.1.3. Zahraniční obchod

Jak můžeme vidět v tabulce č. 12 níže bilance zahraničního obchodu Afghánistánu je pasivní. Afghánistán stále nemá takové prostředky, aby jeho export dosahoval vyšších hodnot než import do země. Jelikož se ve sledovaném období zvedá hodnota dovozu, i bilance se každým rokem propadá více do záporných čísel. Na počátku sledovaného období v roce 2008 hodnota zahraničního obchodu činila -3 890 mil. EUR, v roce 2012 už tomu bylo -7 065 mil. EUR.

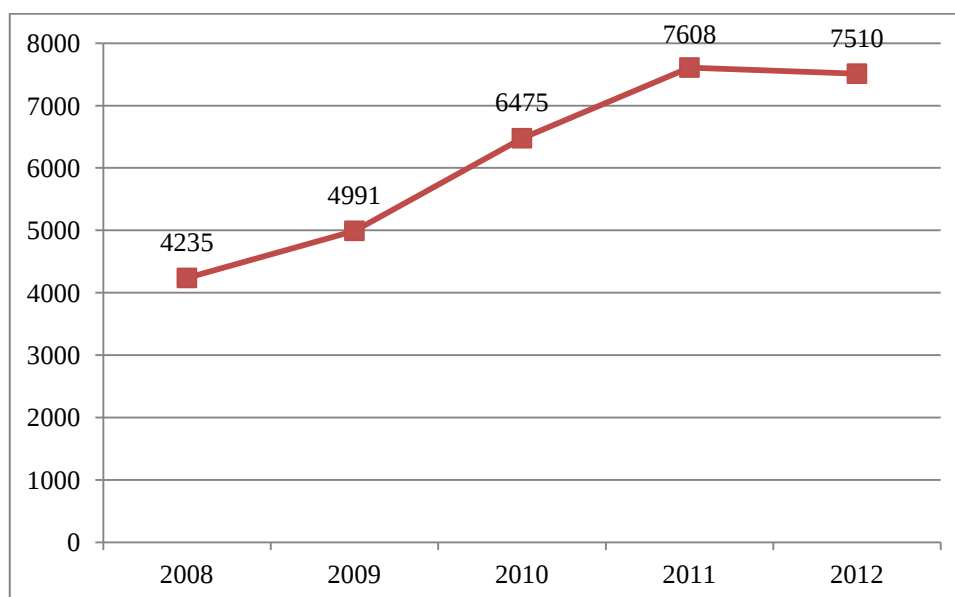
Tabulka č. 12: Zahraniční obchod Afghánistánu se světem v milionech EUR

Rok	Import	Export	Bilance
2008	4235	345	-3890
2009	4991	334	-4657
2010	6475	396	-6079
2011	7608	360	-7248
2012	7510	445	-7065

Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

Protože import převažuje nad exportem, hlavní obchodní partneři Afghánistánu jsou totožní s jeho hlavními importními partnery (uvedeno níže – Pákistán, USA, EU27, Rusko, Indie).¹¹²

Graf č. 15: Vývoj importu Afghánistánu v milionech EUR

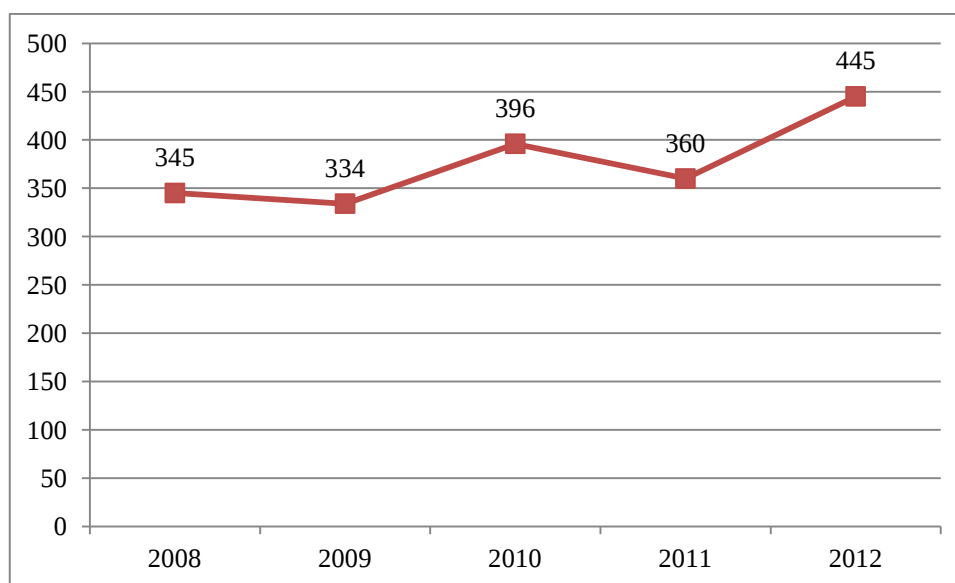
Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

¹¹² European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

Jak můžeme vidět na grafu č. 15 výše, hodnota dovozu do Afghánistánu každým rokem stoupá, až na poslední sledovaný rok 2012, kdy hodnota importu oproti roku předchozímu klesla ze 7 608 mil. EUR na 7 510 mil. EUR (pokles o 98 milionů EUR).

Co se týče největších importních partnerů Afghánistánu, největším partnerem v roce 2012 byl Pákistán, který se podílel na celkovém afghánském importu 25,3 %. Druhou pozici zaujaly Spojené státy se 17 %, dále EU27 s 12 %. Na dalších místech se objevilo Rusko (8,3 %), Indie (5,4 %) a Čína (5,3 %).¹¹³

Graf č. 16: Vývoj exportu Afghánistánu v milionech EUR

Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

Vývoj hodnoty exportu Afghánistánu má střídavě klesající a rostoucí tendenci, výkyvy však nejsou velkého rozměru. Nejvyššího exportu bylo dosaženo v roce 2012, kdy hodnota činila 445 mil. EUR. Oproti tomu nejnižší hodnota 334 mil. EUR byla zaznamenána v roce 2009.

¹¹³ European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

Nejvíce exportu mířilo v roce 2012 do Pákistánu, kam dorazilo 30,9 % afghánského vývozu. Následovala Indie s 23,2 %, EU27 s 8,6 %, Tádžikistán (8,2 %) a Spojené státy (5,4 %).¹¹⁴

Exportní komodity Afghánistánu jsou především sušené a čerstvé ovoce, ovčí vlna, koberce, podzemnice olejná, kůže a další.¹¹⁵

Podle reportu Doing Business se Afghánistán nachází mezi deseti nejhoršími zeměmi, které podporují jednoduché exportní podmínky. Na počet dokumentů potřebných pro export je v Afghánistánu třeba 10 dokumentů (oproti Francii, která získala v analýze první příčku s dvěma dokumenty). Co se týče nákladů na kontejner, v Afghánistánu jsou opět jedny z největších na světě – 3 545 USD oproti Malajsii na první příčce s 435 USD.¹¹⁶

V následující tabulce vidíme hodnoty zahraničního obchodu Afghánistánu s Evropskou unií. I zde můžeme vidět, že bilance obchodu je záporná, protože opět import předčil ve sledovaném období export. Záporná bilance se stejně jako v předchozím případě každým rokem prohlubuje.

Tabulka č. 13: Zahraniční obchod Afghánistánu s EU v milionech EUR

Rok	Import	Export	Bilance
2008	654	42	-612
2009	691	14	-677
2010	755	37	-718
2011	847	26	-821
2012	905	38	-867

Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

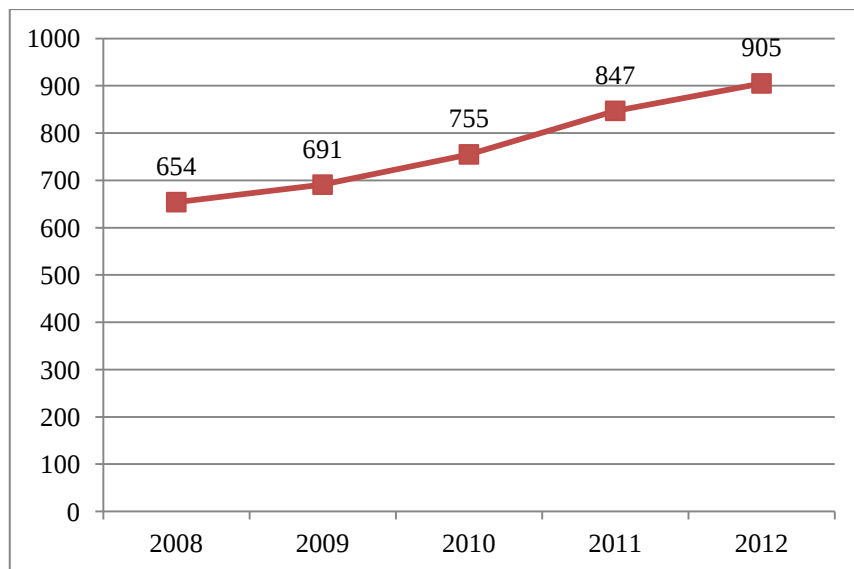
¹¹⁴ European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

¹¹⁵ *Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

¹¹⁶ *Doing business 2013 smarter regulations for small and medium-sized enterprises* [online]. Online-Ausg. Washington, D.C: World Bank [cit. 2013-12-08]. ISBN 9780821396247. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>

Na následujícím grafu vidíme vývoj dovozu do Afghánistánu ze zemí Evropské unie ve sledovaném období 2008 – 2012.

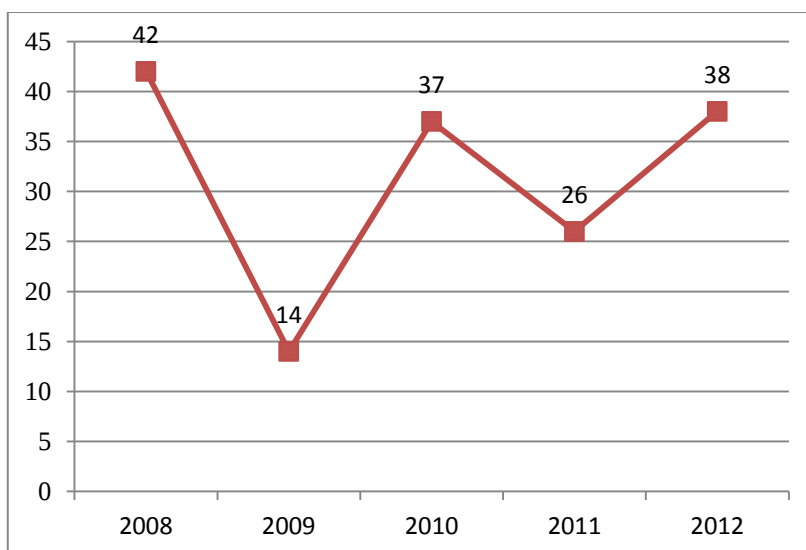
Graf č. 17: Vývoj importu Afghánistánu s EU v milionech EUR

Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

Hodnota dovozů ze zemí Evropské unie do Afghánistánu má stabilní rostoucí tendenci. V roce 2008 činila hodnota dovozu 654 mil. EUR, v roce 2012 pak 905 mil. EUR. Z EU míří do Afghánistánu stroje a strojní zařízení, dále paliva a surové přírodní materiály.

Graf č. 18: Vývoj exportu Afghánistánu do EU v milionech EUR

Zdroj: European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=§or=all&country=all&langId=EN

Vývoj afghánských vývozů do zemí Evropské unie kopíruje trend světových vývozů Afghánistánu. Opět zde vidíme střídavý pokles a vzrůst hodnot. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2008, kdy bylo vyvezeno do EU za 42 mil. EUR. Nejnižší vývoz ve sledovaném období nastal rok poté, kdy Afghánistán vyvezl do EU komodity v hodnotě 14 mil. EUR. Afghánistán exportuje do EU především surové přírodní materiály.

5.2. Boj proti drogám

V roce 2006 na londýnské konferenci, která se týkala Afghánistánu, zástupci afghánské vlády podepsali Dohodu s Afghánistánem (Afghanistan Compact), ve které se vláda mimo jiné zavázala k zavedení rozsáhlých právních norem, které budou napomáhat k eliminaci pěstování a výrobě drog. V dohodě byl kladen důraz i na skutečné prosazování a dodržování přijatých norem. Afghánistán se zavázal v drogové otázce spolupracovat a koordinovat své činnosti se sousedními státy, další důležitým úkolem afghánské vlády je snižování osevních ploch opia, tak aby tento pokles půdy používaný k těmto účelům byl dlouhodobě udržitelný. Afghánská vláda podle dohody také musí dbát na přísné dodržování protidrogových zákonů a nápravě při jejich porušení. Výcvik

speciálních jednotek má napomoci k zatýkání a trestnímu stíhání obchodníků s drogami, ale také úředníků, kteří s narkomafií spolupracují.¹¹⁷

Na počátku roku 2006 byly přijaty afghánskou vládou nové priority v Národní strategii boje s drogami. Určila si následující body:

- „*Upevňování kompetence státních orgánů,*
- *likvidace trhu s drogami,*
- *posílení diversifikace alternativních zdrojů obživy pro zemědělce,*
- *omezení poptávky po drogách a léčba uživatelů drog.*“¹¹⁸

Jak již bylo uvedeno výše, afghánská vláda se musí soustředit na zatýkání a trestní stíhání osob, které mají co dočinění s pěstováním a obchodem s drogami. Střed zájmu musí být ale zaměřen na drogové bosse, členy narkomafie, ne však na drobné rolníky. Proto je zejména důležitý třetí bod výše, který poukazuje na nalezení alternativní zdroje obživy právě pro tyto chudé rolníky, pro které představuje pěstování opia jediný příjem. Úkol afghánské vlády je nalézt pro ně motivaci přejít k pěstování jiných plodin a v budoucnu se k pěstování opia nevrátit, ač z něj mají chudí zemědělci větší příjmy, než by mohli mít z pěstování jakýchkoliv jiných plodin.¹¹⁹

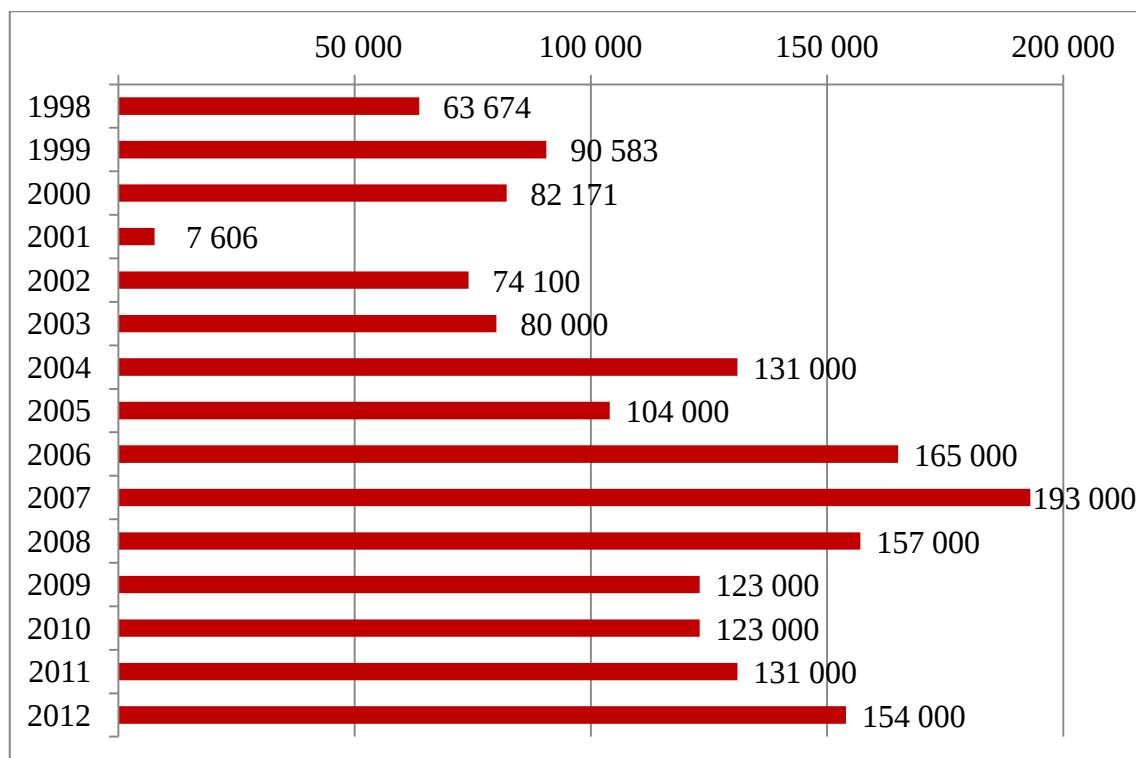
Následující graf obsahuje souhrn zemědělské plochy používané pro účel pěstování opia v letech 1998 – 2012.

¹¹⁷ NATO review [online]. *Analýza: Afghánistán a boj s drogami*. [cit. 2013-11-1]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html>

¹¹⁸ NATO review [online]. *Analýza: Afghánistán a boj s drogami*. [cit. 2013-11-1]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html>

¹¹⁹ NATO review [online]. *Analýza: Afghánistán a boj s drogami*. [cit. 2013-11-1]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html>

Graf č. 19: Zemědělská plocha využitá pro pěstování opia v letech 1998 – 2012 v hektarech

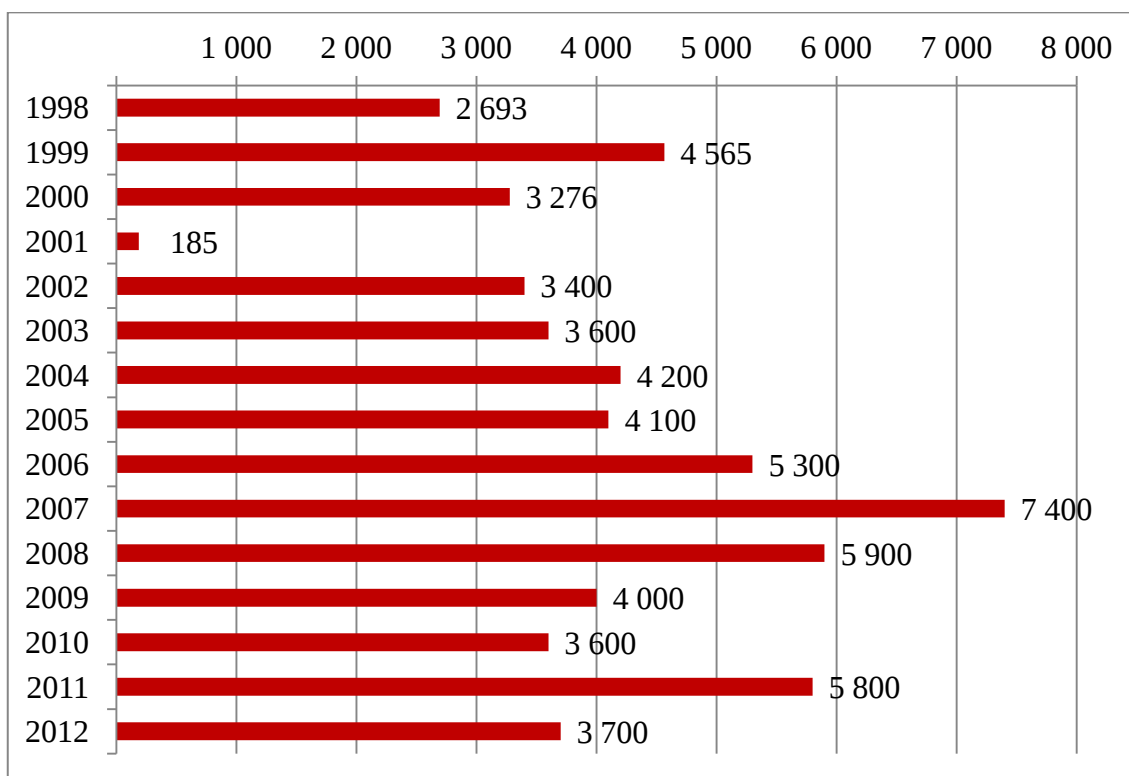

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Jak můžeme vidět výše na grafu č. 19, od pádu Tálíbanu se zemědělská půda využitá pro nelegální pěstování opia v některých letech až několikrát zvýšila. Vrcholu bylo dosaženo v roce 2007, kdy 193 000 hektarů půdy bylo oseto opiovými plodinami. Následující léta došlo k postupnému poklesu, ale v roce 2012 využití půdy pro pěstování opia opět narostlo na 154 000 hektarů.

Následující graf č. 20 nám zobrazuje potenciální produkci sušeného opia v tunách v Afghánistánu v letech 1998 – 2012.

Graf č. 20: Potenciální produkce sušeného opia v letech 1998 – 2012 v tunách

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Na grafu č. 20 výše si opět můžeme povšimnout, že produkce opia po začátku invaze v roce 2001 má rostoucí tendenci. Po teroristických útocích z 11. září 2001 byla mezinárodní pozornost upnuta na boj proti terorismu a trh s drogami tak mohl znova vzkvétat. Největší produkce bylo opět dosaženo v roce 2007, kdy bylo v Afghánistánu vyprodukováno dle odhadů 7 400 tun sušeného opia. V roce 2010 bylo dosaženo výrazného poklesu produkce, což však bylo způsobeno nepříznivými klimatickými vlivy. V roce 2012 byla pak produkce opia v Afghánistánu 3 700 tun, což oproti předcházejícím létům je určitý pokrok. Napomohla tomu mimo jiné zvýšená snaha o ničení opiových polí v tomto roce (zničeno bylo 9 672 hektarů, jak je uvedeno na grafu níže) a opět nepříznivé počasí v tomto roce.

Tabulka č. 14: Podíl afghánské potenciální produkce sušeného opia v letech 1998 – 2012 na světové produkci v tunách

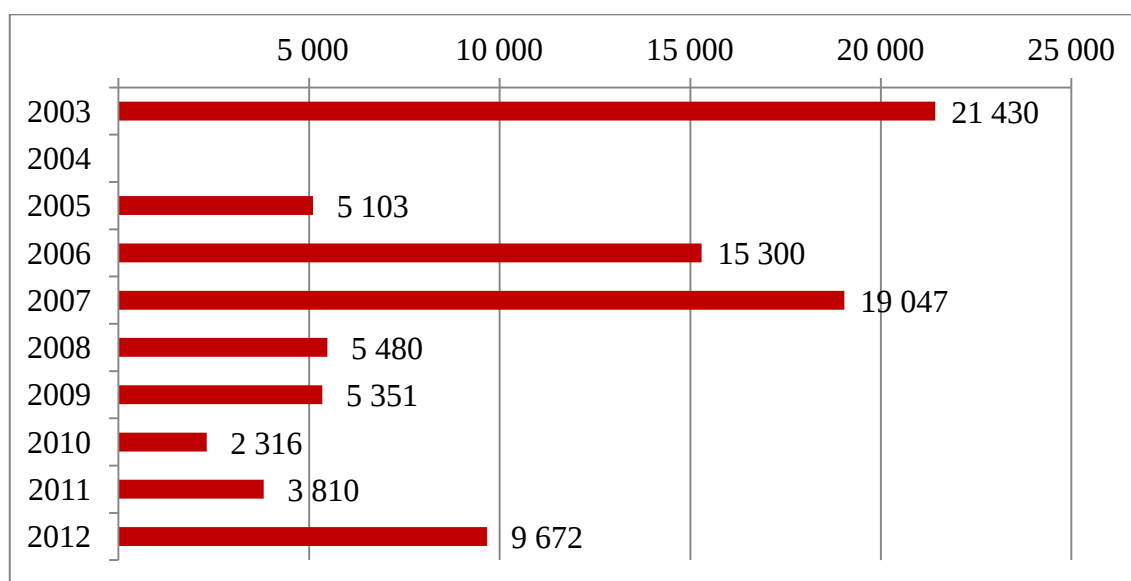
Rok	Afghánská produkce	Světová produkce	Podíl afghánské produkce na světové
1998	2 693	4 346	61,97%
1999	4 565	5 764	79,20%
2000	3 276	4 691	69,84%
2001	185	1 630	11,35%
2002	3 400	4 520	75,22%
2003	3 600	4 783	75,27%
2004	4 200	4 850	86,60%
2005	4 100	4 620	88,74%
2006	5 300	5 810	91,22%
2007	7 400	8 091	91,46%
2008	5 900	6 841	86,24%
2009	4 000	4 953	80,76%
2010	3 600	4 730	76,11%
2011	5 800	6 983	83,06%
2012	3 700	4 905	75,43%

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Podle údajů Úřadu OSN pro boj proti drogám a zločinu (UNODC) shrnutých v tabulce č. 14 výše, můžeme vidět, že většinová světová produkce opia (až na výjimku v roce 2001) pochází právě z Afghánistánu. Podíl afghánského opia na světovém každoročně dosahuje vysokých hodnot. V letech 2006 a 2007 to bylo dokonce cca 91 %.

Následující graf č. 21 nám ukazuje data v letech 2003 – 2012, jaké množství plochy v hektarech oseté opiovými plodinami bylo zničeno.

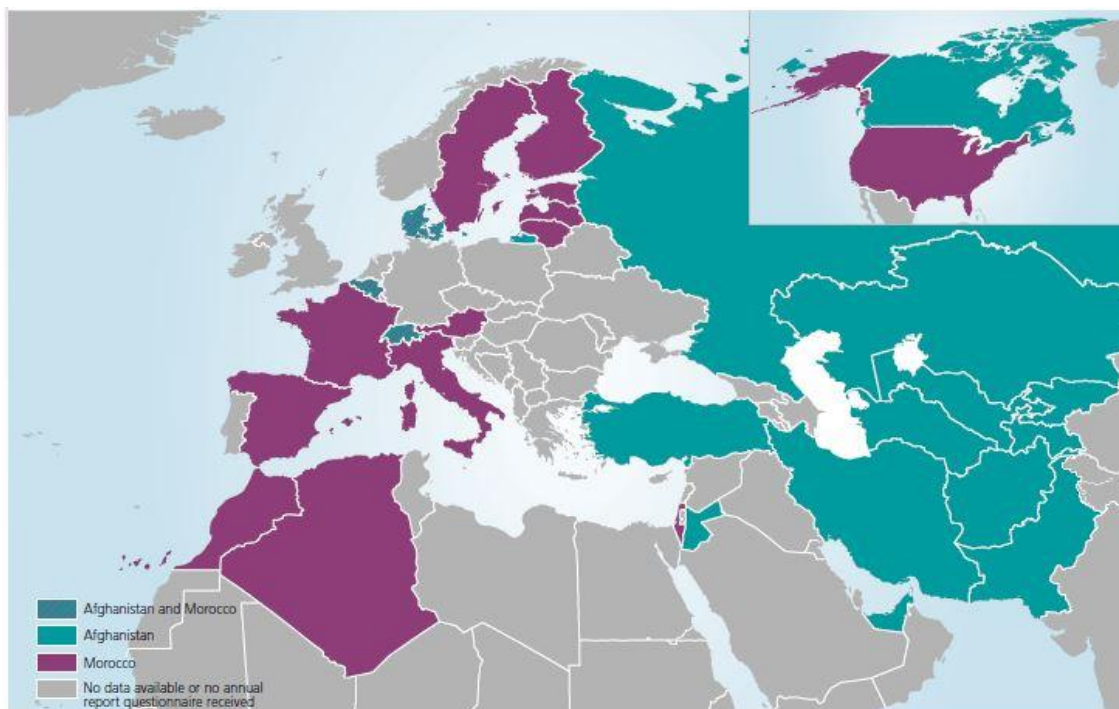
Graf č. 21: Doložená zničená opiová pole v letech 2003 – 2012 v hektarech

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Jak můžeme vidět na grafu č. 21 výše, nejvíce ploch osetých opiovými plodinami bylo zničeno v roce 2003 a to celkem 21 430 hektarů. Pro rok 2004 nejsou dostupná data. Další velké zásahy proti pěstování opia byly provedeny v letech 2007 a 2006, kdy bylo zničeno 19 047 a 15 300 hektarů. V dalších sledovaných letech se jedná již o nižší hodnoty.

Obrázek č. 7: Afghánské opium ve světě

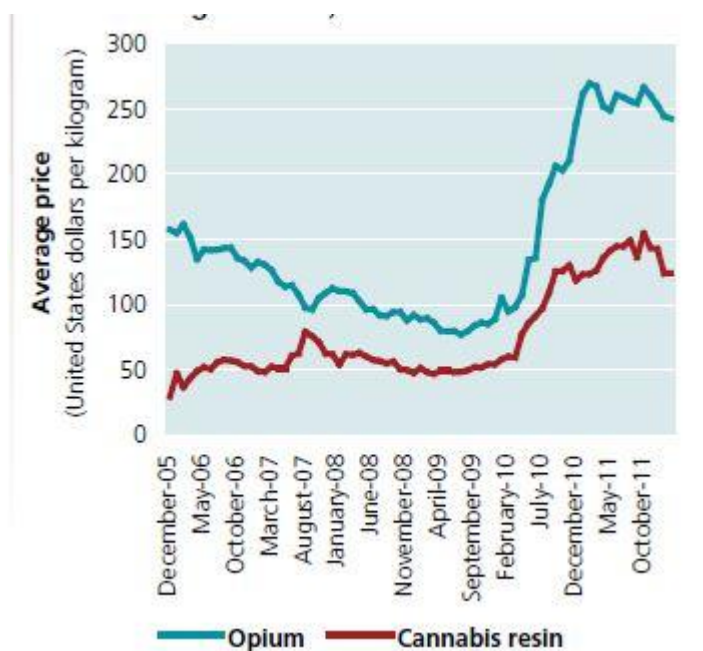
Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Jak můžeme vidět výše, afghánské opium (označené světle modrou barvou) je využíváno především v západní a střední části Asie, dále v Kanadě a dostane se i do několika evropských zemí.

Afghánistán sice vyniká především v pěstování opia, opomenout se nesmí ale ani produkce konopí v této zemi. Společně s Marokem platí za největší světový zdroj konopí na světě. Ačkoliv se pěstování konopí v objemu nemůže vyrovnat pěstování opiových plodin, představuje i konopí velký problém, protože od roku 2009 byl zaznamenán výrazný nárůst pěstování této plodiny. Hrozí zde, že se někteří zemědělci odvrátí od pěstování opia a přikloní se ke konopí, jestliže se stane konopí ještě více atraktivním. Na pěstování konopí bylo v roce 2011 využito 12 000 hektaru zemědělské půdy (oproti 131 000 hektarům využitých k pěstování opia ve stejném roce) a vyprodukováno bylo 1 300 tun této plodiny.¹²⁰ Na následujícím obrázku č. 8 můžeme vidět porovnání cen opia a konopí.

¹²⁰ *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

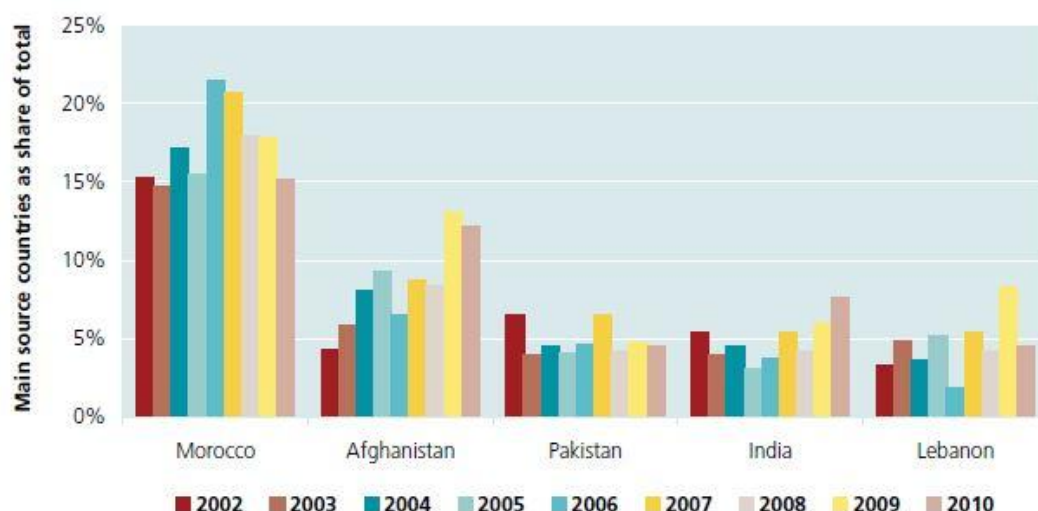
Obrázek č. 8: Průměrné ceny opia a konopí v Afghánistánu mezi léty 2005 - 2011

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Na obrázku výše je patrné, že cena opia (modrá křivka) v amerických dolarech za kilogram je ve sledovaných letech stále vyšší než cena konopí (červená křivka). Cena konopí se však vyvíjí v podobném trendu jako cena opia a zejména od roku 2009 se stala také lukrativní záležitostí pro afghánské zemědělce, protože jeho cena skokově narostla. Na následujícím obrázku č. 9 si můžeme povšimnout nárůst produkce konopí ve zmiňovaném roce 2009.

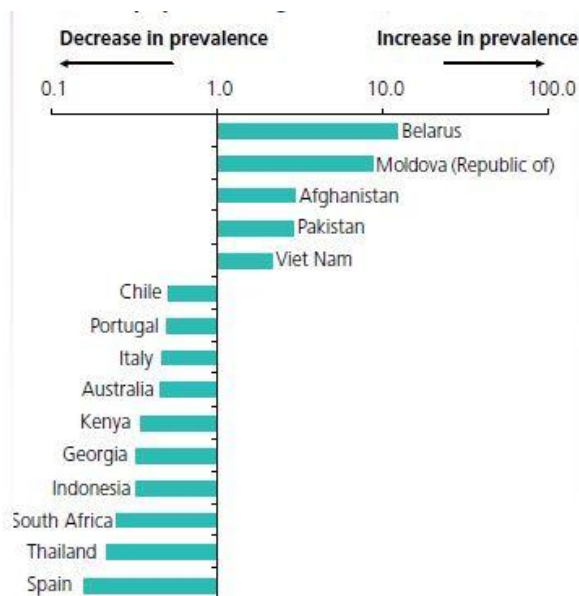
Obrázek č. 9: Země s největším podílem na pěstování konopí v letech 2002 - 2010

Zdroj: *World drug report 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-92-1-148267-6. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf

Problémem v afghánské společnosti není jen pěstování opia a výroba drog, ale současně i jeho užívání obyvateli. Podle údajů UNODC se v Afghánistánu stále zvyšuje počet lidí, kteří užívají drogy. Následující graf ukazuje, jak se v jednotlivých státech změnil počet lidí ve věku 15 – 64 let, kteří užívali drogy v letech 2008 – 2011.

Obrázek č. 10: Změna počtu lidí (15 – 64 let) v užívání drog v letech 2008 a 2011

Zdroj: *World drug report 2013* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

Na obrázku č. 10 výše můžeme vidět, že Afghánistán leží v pravé polovině grafu, což znamená, že počet lidí užívající drogy v této zemi vzrostl. Ruku v ruce s vyšším užíváním drog obyvateli pak jde i nárůst počtu nakažených HIV. Dále podle odhadů jen 10 % uživatelů drog v Afghánistánu má přístup k léčbě své závislosti.¹²¹ Důležitým úkolem afghánské vlády je tedy i prevence a osvětový program směřované na ohrožené skupiny obyvatel.

Z údajů výše je patrné, že drogový problém v Afghánistánu je opravdu velký a že boj afghánské vlády, ale i mezinárodního společenství není tak efektivní, jak by bylo třeba. Podle odhadů UNODC hodnota nezákonné výroby opia a s ním přidružené činnosti činila v roce 2004 ekvivalent až 60 % afghánského hrubého domácího produktu.¹²² Afghánská vláda začala ničit opiová pole, ale příliš pozornosti není věnováno nacházení alternativy pro chudé rolníky, kteří tak ztratí obživu. Finanční prostředky uvolněné na boj proti drogám nejsou dostatečné na to, aby všem rolníkům byla nabídnuta alternativa a byli podpořeni v pěstování legálních plodin. Drobní zemědělci, i když se sami pěstování opia vzdali, se často k této činnosti vrací, protože nemají zajištěnou jinou obživu, nebo na pěstování opiových plodin vydělají více. Neobvyklé nejsou ani demonstrace rolníků proti likvidaci opiových rostlin. V Afghánistánu také stále přetrvává vysoká míra korupce, která boj proti drogové mafii ztěžuje.

5.3. Rozvojové cíle tisíciletí

Rozvojové cíle tisíciletí (Millenium Development Goals) byly přijaty na Summitu tisíciletí v roce 2000 členy OSN. Představují závazek snižování chudoby, hladu a boj proti dalším problémům, které postihují rozvojový svět. Pro splnění cílů bylo třeba navýšení finančních prostředků do následujících oblastí:

- Sociální oblast (např. vzdělání, zdravotnictví)
- životní prostředí (např. dostupnost kvalitní pitné vody, hygiena)
- infrastruktura (např. silnice, komunikační a informační technologie)

¹²¹ *World drug report 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-92-1-148267-6. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf

¹²² *World drug report 2012* [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-92-1-148267-6. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf

Výchozím rokem pro srovnání jednotlivých dat je rok 1990, pokud jsou k dispozici data z tohoto roku. Rozvojových cílů tisíciletí je celkem devět a dále jsou děleny do dalších úkolů. Níže můžeme vidět, jak se daří naplňovat rozvojové cíle v Afghánistánu.

Tabulka č. 15: Odstranění extrémní chudoby a hladu

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby	33%	42%	24%	21%
Podíl obyvatel pod hranicí minimálního energetického příjmu	30%	39%	11%	9%

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

V základním stanoveném cíli boji proti chudobě a hladu je bohužel v Afghánistánu velice nepravděpodobné, že budou naplněny stanovené hodnoty jak v roce 2015, tak v roce 2020. Nedaří se zde snižovat podíly obyvatel pod hranicí chudoby a trpících hladem a jejich podíl od bazického roku ještě vzrostl. Afghánistán je nadále nesamostatný v oblasti potravin a je závislý na potravinové pomoci mezinárodních společenství. Podle údajů OSN v roce 2011 potřebovalo potravinovou pomoc na 7,8 milionů¹²³ obyvatel Afghánistánu.

Tabulka č. 16: Základní vzdělání pro všechny

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Procento zapsaných dětí k základnímu vzdělání	54%	60%		100%
Dokončené základní vzdělání	25%	38%		100%

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

V oblasti vzdělávání bylo dosaženo jistého pokroku a lze předpokládat, že stanovené cíle v této oblasti jsou dosažitelné.

¹²³ POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-12-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Tabulka č. 17: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Podíl děvčat na jednoho chlapce v základním vzdělávání	0,6	0,59	-	1
Podíl žen na jednoho muže zaměstnaných ve vládních institucích	0,32	0,32	0,5	1

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

V oblasti rovného postavení mužů a žen ve společnosti nevidíme ve dvou sledovaných indikátorech žádné velké změny a dosažení stanovených cílů bude tedy jen stěží dosaženo.

Tabulka č. 18: Snížit dětskou úmrtnost

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Dětská úmrtnost na 1000 živě narozených	257	191	115	76
Podíl ročních dětí očkovaných proti spalničkám	35%	68%	90%	100%

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Co se týče dětské úmrtnosti a lékařské péče poskytnuté dětem, můžeme si povšimnout jistých posunů. Výrazně se zlepšila proočkovanost dětské populace a snižují se tak postupně i počty dětských úmrtí.

Tabulka č. 19: Zlepšit zdraví matek

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Podíl porodů s asistencí odborného pracovníka	6%	19,90%	50%	75%
Fertilita	6,3	7,2	4,4	3,1

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

V oblasti zlepšení zdraví matek bylo dosaženo jistého zlepšení v asistenci u porodů. Oproti bazickému roku podíl porodů s odborným asistentem se zvýšil. V oblasti fertility můžeme ale vidět rostoucí tendenci místo požadované klesající.

Tabulka č. 20: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Podíl populace používající efektivní prevenci proti nakažení malárií	18%	20%	85%	95%
Počet nakažených tuberkulózou na 100 000 obyv.	440	231	224	143

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Velice pozitivních výsledků si můžeme povšimnout ve snižování počtu nakažených tuberkulózou, kde se poslední hodnota měření výrazně blíží cílové hodnotě. Jistý nárůst vidíme i v prevenci proti malárii. Podíl obyvatel, kteří jsou chráněni před touto nemocí, roste, avšak velice pomalým tempem.

Tabulka č. 21: Zajistit udržitelný stav životního prostředí

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Podíl zalesněné plochy země	1,60%	1,30%	2,10%	-
Podíl obyvatel s přístupem k pitné vodě	23%	41,40%	-	61,50%
Počet obyvatel bydlících ve slumech	2 458 024	4 500 000	1 543 639	-

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

V oblasti životního prostředí vidíme pozitivní výsledky u přístupu obyvatelstva k pitné vodě, kde se podíl těchto obyvatel výrazně zvýšil. U dalších dvou indikátorů vidíme opačnou tendenci vývoje, než je udaný cíl.

Tabulka č. 22: Budovat světové partnerství pro rozvoj

	Počáteční	Poslední měření	Cíl	
			2015	2020
Míra nezaměstnanosti mladých (15-24 let)	26%	47%	-	0%
Počet uživatelů mobilních telefonů na 1 000 obyv.	1	210	500	800

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

U dalšího cíle, který zobrazuje mezinárodní spolupráci, vidíme, že velkým problémem se stává nezaměstnanost mladých. Pozitivní vývoj však má pronikání moderních technologií do oblasti. Zde vidíme počet uživatelů mobilních telefonů na 1000 obyvatel, který výrazně narostl, a co se týče tohoto indikátoru, je na dobré cestě k dosažení cíle.

5.4. Pokroky a přetrvávající problémy

I přes obrovské problémy, kterým Afghánistán stále čelí, došlo s přispěním zahraničních dárců k jistému pokroku. Příkladem úspěchů pomoci mezinárodního společenství jsou např. více než tři a půl milion uprchlíků, kterým bylo umožněno vrátit se do své země, více než pět milionů dětí, včetně dívek, dnes pravidelně navštěvuje školní výuku nebo zásluha o vybudování pěti tisíc kilometrů nových silnic. Nyní je však potřeba zajistit, aby se reformy a obnova nezastavily.¹²⁴ Co se týče další výstavby infrastruktury, je zde situace velice ztížena zaminováním území. Před výstavbou nových silnic v některých oblastech musí být provedeno důkladné odminování, což samozřejmě prodražuje a zdržuje samotnou stavbu komunikace.

Mezinárodní pomoc má viditelné výsledky především v oblasti zdravotnictví. Přístup ke zdravotnické péči se zlepšil díky výstavbě nových zdravotnických zařízení. V roce 2004 jich bylo 1 087, v roce 2011 pak 1 784. Přístup k základní zdravotnické péči se tak zvýšil z 9 % obyvatel v roce 2002 na 65 % v roce 2010. Zvýšila se také zaměstnanost žen ve zdravotnictví. Podíl zdravotnických zařízení, kde pracovala alespoň jedna žena, byl v roce 2000 45 %, v roce 2011 bylo dosaženo 74 %. Zvýšil se počet zdravotnických

¹²⁴ Natoaktual: oficiální portál Informačního centra o NATO [online]. *Role EU při rekonstrukci Afghánistánu*. 2007 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/role-eu-pri-rekonstrukci-afghanistanu-dho-na_analyzy.aspx?c=A070716_093012_na_analyzy_m02

zařízení s odděleními, které se specializují na pediatrii, a to z 245 v roce 2005 na 1307 v roce 2011.¹²⁵

Pokrok byl docílen také v oblasti vodohospodářství. Projekty zaměřující se na řeku Khanabad přispěly k lepšímu zavlažování 35 000 ha země a lepší dostupnost vody pro 50 000 Afghánců. Zvýšila se také podpora tvorby komunit ve venkovních oblastech Afghánistánu tak, aby všichni lidé měli možnost vyjadřovat se k místnímu dění. Byla vytvořena řada skupin, které mají napomáhat místnímu obyvatelstvu k podpoře podnikání, vytváření úspor a pomoc při získávání půjček.¹²⁶

Podpora míří také do zemědělství. Ať už ve formě materiální pomoci malým zemědělcům nebo založením školek k vypěstování stromů a to jak k podpoře zalesnění země, tak i k rozšíření ovocných stromů. Do roku 2010 bylo rozšířeno na 1 000 stromů do jednotlivých provincií. K nápomoci afghánským zemědělcům byla zřízena Centrální veterinární diagnostická a výzkumná laboratoř.¹²⁷

Samozřejmě by se dalo pokračovat ve výčtu pokroků, kterých bylo v Afghánistánu dosaženo, bohužel však přetrvávají ale i problémy, proti kterým není boj příliš účinný. Přes zlepšení řady dílčích ukazatelů v rámci školství či zdravotnictví, nedokázalo mezinárodní společenství účinně bojovat proti chudobě. Jak bylo uvedeno již v předcházející podkapitole, podíl lidí žijících pod hranicí chudoby se během sledovaných let ještě zvýšil. Jedním z důvodů tohoto negativního vývoje může být i ten fakt, že do země se vrátilo na tři a půl milionů uprchlíků a na tuto situaci nebyla země jako Afghánistán připravena.

V Afghánistánu stále přetrvává velká korupce a společně se slabou mocí vlády v určitých oblastech tak brání ke stabilizaci země. Boj proti korupci je během na dlouhou trať, protože se jedná o dlouhodobě panující standard ve společnosti. Lidé, kteří zastávají např. úřednické pozice, se kvůli desetiletím bojů obávají o svou práci, své

¹²⁵ European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2012 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.yumpu.com/en/document/view/5380458/state-of-play-july-2012-the-european-external-action-service>

¹²⁶ European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2012 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.yumpu.com/en/document/view/5380458/state-of-play-july-2012-the-european-external-action-service>

¹²⁷ European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2011 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/documents/111017-state_of_play_afg2011-oct-final_en.pdf

příjmy a s tím související obava, zda dokážou v budoucnu zabezpečit svou rodinu.¹²⁸ Proto využívají svého postavení a nemají zábrany získat co nejvíce pro sebe, i když nelegálně. Vysoká míra korupce samozřejmě dosahuje i na úroveň vlády, což je mezinárodně kritizováno, protože se tak prostředky směřující na pomoc Afghánistánu mohou (a také se tak děje) ztratit v nepovolaných rukou.

Existují však ještě další důvody, které stále vyvolávají konflikty a které potřebují dlouhodobě vyřešit. Dle výzkumu¹²⁹ pracovníků Tuftsovy univerzity jsou zdrojem přetrvávajících konfliktů následující: bezohlední úředníci, korupce, etika, kmenové roztržky, chudoba, nezaměstnanost, chování pracovníků zahraničních sil (nerespektování afghánské kultury – Afghánci jsou velice hrdí), civilní oběti, které zahraniční operace přináší, boj o nedostatečné zdroje vody, půdy, kriminalita, pěstování opia a obchod s drogami, náboženský nebo ideový extremismus.¹³⁰ Zejména islámští radikálové ozbrojenými útoky narušují proces stabilizace země. Jejich cílem je zdiskreditovat afghánskou vládu, která proti jejich víře spolupracuje s mezinárodními společnostmi. Útoky se tak nevyhýbají ani humanitárním pracovníkům.¹³¹ Jak můžeme vidět na následujícím grafu, počty incidentů proti humanitárním pracovníkům narůstají.

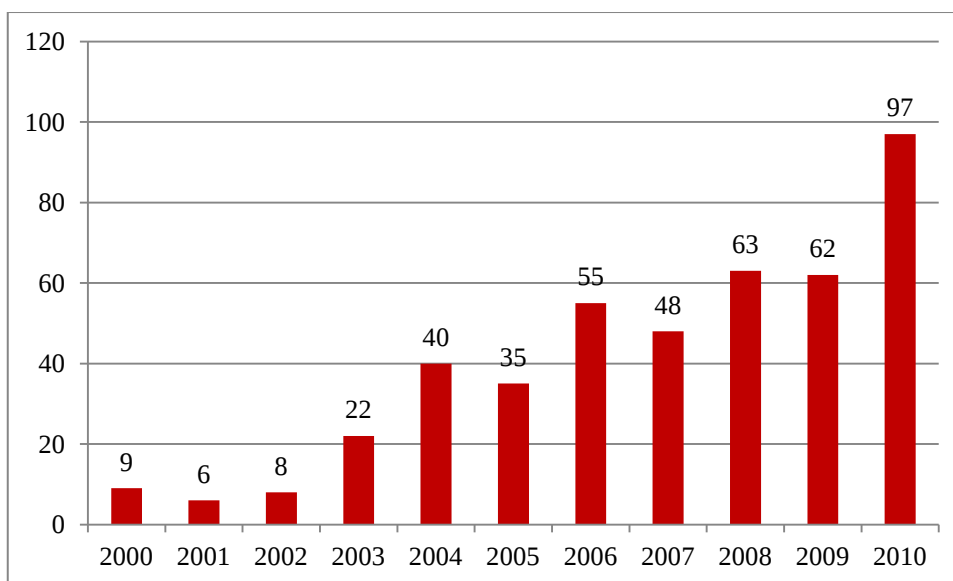
¹²⁸ Rozvojovka [online]. *Afghánistán bez cizí pomoci? Zatím ne*. 2007 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/445-afghanistan-bez-cizi-pomoci-zatim-ne.htm>

¹²⁹ Examining the Relationship between Aid and Security in Afghanistan

¹³⁰ On War [online]. *Proč rozvojové projekty (ne)pomáhají*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

¹³¹ Rozvojovka [online]. *Očima humanitárních pracovníků*. 2004 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/27-ocima-humanitarnich-pracovniku.htm>

Graf č. 22: Počet bezpečnostních incidentů proti humanitárním pracovníkům

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

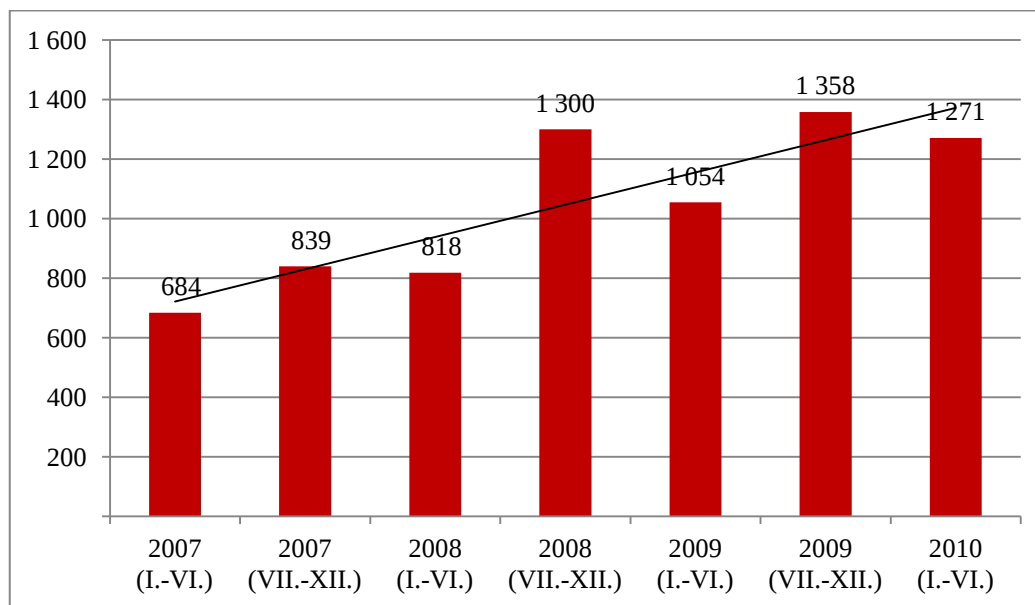
Podle neoficiálních¹³² průzkumů řada afghánských obyvatel v prvních letech invaze vnímala přítomnost zahraničních vojsk kladně. V dalších letech se však kupíci problémy, které nebyly řešeny, etnické konflikty a nespokojenost s formou a mírou pomoci, promítly do mysli obyvatelstva. Řada obyvatel již neschvaluje přítomnost mezinárodních společenství v jejich zemi, na druhou stranu si však nedokážou představit, co se v zemi bude dít, až zahraniční síly odejdou. Vrstající nespokojenost Afghánců s přítomností vojenských jednotek a mezinárodní pomoci můžeme spojit i s narůstajícími incidenty zaměřené proti humanitárním pracovníkům. V prvních letech invaze vidíme jednociferné počty těchto incidentů, kdežto v posledním sledovaném roce 2010 vidíme již vysoký nárůst hodnoty. Obecně tedy můžeme říci, že v prvních letech zásahu amerických vojsk byla tato invaze přijímána obyvatelstvem pozitivně a to především v severní a západní části Afghánistánu. Obyčejní Afghánci totiž nebyli s nadvládou Tálibánu v zemi spokojeni. Dle zkušeností mých přátel jsou zahraniční pracovníci Afghánci přijímáni obecně spíše kladně. Problémem však je negramotnost obyvatel, kteří rychle přijmou cizí myšlenku za svou. Stávají se pak lehce loutkami

¹³² oficiální průzkumy samozřejmě nejsou k dispozici

v rukou fundamentalisticky smýšlejících Afghánců, kteří se zahraniční pomoci nesympatizují, což může a také způsobuje problémy.

Jedním z důvodů nespokojenosti Afghánců jsou zcela určité civilní oběti, které válka přináší. Na následujícím grafu vidíme, kolik civilistů bylo dle jednoho z mnohých odhadů zabito v jednotlivých pololetích daných let.

Graf č. 23: Civilní oběti

Zdroj: POOLE, Lydia. Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010. [online]. 2011 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Graf č. 23 výše nám zobrazuje počty civilních obětí v průběhu čtyř sledovaných let 2007 – 2010. Můžeme si povšimnout, že v roce 2007 a v prvním pololetí roku 2008 se počty zabitých civilistů držely pod hranicí 850 lidí. V druhém pololetí roku 2008 však došlo k významnému nárůstu civilních obětí na 1300. Ač v následujícím roce počty mrtvých civilistů klesly, tento pokles nebyl tak významný a v dalších letech můžeme vidět opět zvýšení. Celkově bylo podle některých odhadů¹³³ od roku 2001 zabito v Afghánistánu na 30 000 civilistů.¹³⁴

¹³³ oficiální data nejsou z pochopitelných důvodů k dispozici

¹³⁴ FCNL [online]. *Cost of the Afghanistan War: By the Numbers*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://fcnl.org/issues/afghanistan/Cost_of_the_Afghanistan_War_By_the_Numbers_13_FEB13.pdf

Velkým problémem je, že rozvojové projekty, jež jsou štedře financovány, nejsou přijímány tak pozitivně, jak by bylo třeba. Výjimkou není zneužívání mezinárodní pomoci místními vládami a obyčejní Afghánci nepokládají pomoc za dostatečnou, ať už z pohledu množství projektů, tak jejich kvalitního provedení. V některých oblastech pak rozvojové projekty mohou mít místo pozitivního dopadu na společnost spíše destabilizující účinek. Dle některých názorů bylo v Afghánistánu utraceno příliš prostředků příliš rychle, což mohlo působit kontraproduktivně.¹³⁵ Podle názorů některých Afghánců by veškerá finanční pomoc měla plynout přímo afghánské vládě a ta by pak měla zajišťovat jednotlivé projekty, jelikož nevládní organizace přidělené prostředky nevyužívají efektivně. Problémem je již zmíněná vysoká korupce a tedy obava, že by prostředky byly rozkradeny a pomoc by se nedostala k nejchudšímu obyvatelstvu. Navíc afghánská ministerstva stále mají nedostatek mimo jiné lidských zdrojů, a proto by bylo těžké pokrýt takové množství projektů.¹³⁶ Je však jasné, že část peněz zadáváním projektů jiným než afghánským firmám je odvedena zpět do mateřské země firmy. Dle vedoucí civilní části českého provinčního rekonstrukčního týmu v Lógaru se tento problém konkrétně česká strana snažila odbourat zadáváním zakázek afghánským firmám a současně přísně kontrolovala jejich investování prostředků.¹³⁷

Jak již bylo uvedeno výše, pokrok také brzdí negramotnost obyvatel. Velká část z nich neumí číst, psát, a tak se ztěžuje prostor pro komunikaci a sdělování nových zákonů a možností. Jedním z příkladů může být, že spousta žen ani nemá informaci o tom, že mohou volit. Tedy součástí práce humanitárních pracovníků musí být poskytování informací a osvěta o nových možnostech, které se ve společnosti otevírají. Co se týče komunikačních médií, v Afghánistánu je rozšířeno (a to i v nejdlehlších oblastech) rádio.¹³⁸ Humanitární pracovníci, ale i afghánská vláda se tedy může zaměřit na toto médium v rámci osvěty. Další možností je větší podpora tvorby komunit, kde se mohou lidé scházet a diskutovat aktuální problémy.

¹³⁵ On War [online]. *Proč rozvojové projekty (ne)pomáhají*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

¹³⁶ Rozvojovka [online]. *Afghánistán bez cizí pomoci? Zatím ne*. 2007 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/445-afghanistan-bez-cizi-pomoci-zatim-ne.htm>

¹³⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Rozhovor s vedoucí civilní části PRT*. 2009 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/aktuality/rozhovor_s_vedouci_civilni_casti_prt.html

¹³⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Rozhovor s vedoucí civilní části PRT*. 2009 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/aktuality/rozhovor_s_vedouci_civilni_casti_prt.html

Závěr

Od roku 2001, kdy se v Afghánistánu usadila spojenecká vojska a kdy mezinárodní společenství začalo vyčleňovat nemalé finanční prostředky na jeho obnovu, se v této zemi mnohé změnilo. Vláda Tálibánu byla svržena a dříve naprosto izolovaná země se tak mohla začít otevírat světu. Za podpory mezinárodního společenství byla učiněna řada změn, které mají napomoci nastartovat ekonomický růst a vytáhnout tak afghánskou společnost z propasti chudoby. Je však velkou výzvou realizovat takové myšleny v zemi, která je tak rozmanitá a navíc velice ovlivněna náboženstvím. Jak je uvedeno v druhé kapitole, díky své geografické poloze byl Afghánistán ve své historii ovlivněn mnoha kulturními směry a zájem o nějjevila řada dobyvatelů či velmocí (od Alexandra Makedonského, Čingischána, přes Británii a Sovětský svaz). V dějinách zcela obvyklé přetahování o moc vedlo k tomu, že afghánská společnost je nejednotná, a je velikou výzvou vytvoření centrální vlády, která by dokázala takto rozmanitou a konflikty narušenou zemi sjednotit.

Cílem této práce bylo zhodnotit vývoj Afghánistánu po roce 2001 a to na základně syntézy rozvojové pomoci poskytované této zemi, makroekonomických ukazatelů a dalších dat, které charakterizují rozvojové země. První kapitola byla věnována obecným informacím o Afghánistánu, které napomohly čtenáři k získání obecného povědomí o této zemi. Druhá část práce byla zaměřena na dějinné události, jež jsou důležité pro pochopení afghánské společnosti. Třetí kapitola seznámila čtenáře s prvními kroky mezinárodního společenství, které byly učiněny v rámci pomoci Afghánistánu po roce 2001. Konference v Bonnu v roce 2001 nastavila rámec, ve kterém se následující pomoc měla dále odvíjet. Následovaly další konference a svůj plán strategie obnovy Afghánistánu zpracovala i afghánská vláda. Ve třetí kapitole byly uvedeny dva fondy, kterými plynou prostředky do Afghánistánu. V rámci fondu ARTF bylo shromážděno na rozvoj Afghánistánu od roku 2002 6,3 mld. USD, přičemž hlavními donory jsou Velká Británie, Kanada a USA. V rámci fondu LOFTA je financována civilní policie a mezi jeho největší donory patří USA, EU a Japonsko.

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na vojenskou a rozvojovou pomoc. V rámci operace Trvalá svoboda a mise ISAF bylo ve sledovaných letech 2001 – 2009 vynaloženo 243,5 mld. USD a v Afghánistánu za období 2001 – 2013 padlo 3397 vojáků (především příslušníků americké armády). Obě tyto skutečnosti jsou ve velké míře

kritizovány v mezinárodním měřítku. Mise ISAF pod záštitou Severoatlantické aliance se účastní jak členské státy NATO, tak nečleni této aliance. Nejvíce vojáků bylo v Afghánistánu přítomno v roce 2010 a to 131 730. Od té doby počet příslušníků armády přítomných v Afghánistánu klesá a v aktuálním roce 2013 činil k 1. srpnu 87 207 vojáků. Cílem operace Trvalá svoboda je boj proti terorismu, mise ISAF se pak soustředí především na udržení stabilní bezpečnostní situace v zemi a na pomoc při budování bezpečnostních jednotek afghánským institucím. Mise se také angažuje v boji proti drogám.

Dle údajů Světové banky bylo Afghánistánu od roku 2001 do roku 2011 poskytnuto 40 631 mil. USD čistých ODA, přičemž trend měl stoupající povahu. Mezi nejvýznamnější donory dle dat OECD pro léta 2010 a 2011 řadíme USA, Japonsko a Německo. Sektorově směřovala pomoc především do sociální oblasti. Příspěvky Evropské unie plynoucí do Afghánistánu činily v období 2007 – 2010 (bez členských zemí) 610 mil. EUR, v období 2011 – 2013 pak 600 mil. EUR. Sektorově je EU zaměřena na rozvoj venkova, vládu a právní řád, ochranu zdraví a společnosti a podporu regionální kooperace. Evropská unie se v Afghánistánu angažuje také v rámci mise EUPOL. Příspěvky České republiky Afghánistánu v rámci své Zahraniční rozvojové spolupráce dosáhly výše 134,48 mil. USD a to za období 2003 – 2012, přičemž nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo v roce 2008, kdy započal svou činnost Provinční rekonstrukční tým v provincii Lógar. Afghánistán je od roku 2006 prioritní zemí České republiky v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce a ČR se zaměřuje především na projekty menšího rozsahu v rámci zemědělství, vodního hospodářství a vzdělání.

Od roku 2001 bylo dosaženo řady pozitivních změn. V rámci makroekonomických ukazatelů byl uveden v páté kapitole vývoj HDP, který dle dat Světové banky procházel výkyvy, a v posledním sledovaném roce 2011 dosáhl HDP růstu 7 %. Pozitivní trend vidíme u HDP na obyvatele, který ve sledovaných letech trvale rostl a v roce 2011 činil 620 USD/obyv. Výkyvy byly patrné u vývoje míry inflace, ale dle odhadů se očekává její stabilizace v příštích letech. V roce 2012 činila míra inflace dle dat Světové banky 6,8 %. Zahraniční obchod Afghánistánu má výrazně pasivní bilanci. Přes dosažený růst ekonomiky se stále jedná o velice zaostalou zemi, která nemá příliš co nabídnout. Nedostatečná infrastruktura, byrokracie a vysoké náklady ztěžují dosažení vyšší hodnoty exportu. Hlavními obchodními partnery Afghánistánu jsou Pákistán, USA, EU27, Rusko a Indie.

Mezinárodní společenství i afghánská vláda se v nemalé míře angažují také v boji proti drogám a do této oblasti je investováno velké množství finančních prostředků. Dle dat UNODC jejich snažení se však nesetkává s odpovídajícími výsledky. Afghánistán je stále největším producentem opia na světě, jeho podíl se každoročně odhaduje na hodnoty kolem 80 %. Potenciální produkce opia od roku 2001 přes snažení mezinárodního společenství a vlády spíše roste a zvyšuje se také využívaná zemědělská plocha pro pěstování opia (v roce 2012 to bylo odhadem 154 000 hektarů zemědělské plochy). Opiová pole se nedaří ničit v takové míře, aby to přinášelo výraznější výsledky, a není příliš kladen důraz na nacházení alternativní obživy Afgháncům, kteří si pěstováním opia vydělávají na živobytí. V posledních letech také stoupá produkce konopí.

V rámci Rozvojových cílů tisíciletí byly v páté kapitole hodnoceny pokroky Afghánistánu v daných oblastech. Co se týče hlavního cíle odstranění chudoby a hladu, nedaří se v Afghánistánu nastolit ani klesající trend. Podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby a podíl obyvatel pod hranicí minimálního energetického příjmu naopak roste a daných cílů tak nebude s největší pravděpodobností dosaženo. Tento neúspěch přes vysoké finanční příspěvky můžeme z části vysvětlit navrácením velkého množství uprchlíků, na který však zbídačená země nebyla připravena. Tento fakt nám může potvrdit další sledovaný ukazatel – počet obyvatel žijících ve slumech, který také oproti záměru vzrostl. Pozitivnější výsledky jsou vykázány v oblasti zdravotnictví a školství, kde např. úspěšně roste proočkovanost dětí, klesají počty nakažených tuberkulózou, či se zvyšuje podíl zapsaných dětí do škol.

Přetrvávajícím problémem je především vysoká korupce, která je přítomná na všech úrovních společnosti a výrazně tak zpomaluje pokrok a efektivnost pomoci. Přítomnost mezinárodních jednotek je afghánským obyvatelstvem čím dál více vnímána spíše negativně, protože přes jisté pokroky, které byly v zemi učiněny, jsou viditelné především neřešené problémy, čehož dále využívají extremistické skupiny. Jako důvody přetrvávajících konfliktů můžeme identifikovat korupci, chudobu, nezaměstnanost, nerespektování afghánské kultury mezinárodními pracovníky, civilní oběti, nedostatek půdy, vody, kriminalita, obchod s drogami a náboženský extremismus.

Je bez pochyby, že za posledních dvanáct let bylo v Afghánistánu učiněno velké množství pokroků, které jsou viditelné především na regionální úrovni a kterých by

nemohlo být bez pomoci mezinárodního společenství nikdy docíleno. V celostátním měřítku se řada ukazatelů uvedených výše začala vyvíjet pozitivním směrem, což ale nezmění nic na faktu, že se přes všechno snažení prohloubila chudoba, obchod s drogami začal ve sledovaných letech ještě více vzkvétat apod. Otázkou tedy zůstává, jak efektivně byly vynaložené prostředky využity, protože v některých oblastech se zdá veškeré snažení mezinárodního společenství marné.

Seznam literatury

ADAMCOVÁ, Lenka a Soňa SÝKOROVÁ. *Rozvojová ekonomika: vybrané problémy II*. Vyd. 1. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2002, 123 s. ISBN 80-245-0462-6.

MAREK, Jan. *Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 123 s., 1 mapa. Stručná historie států, sv. 7. ISBN 80-727-7128-0.

ŘEZÁČ, T. *Afghánistán: peklo paradoxů*. Praha: Universe, 1993, 183 s. ISBN 80-901-5066-7.

Internetové prameny

Air Force Historical Studies Office [online]. *Operation enduring freedom*. 2011 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://www.afhso.af.mil/topics/factsheets/factsheet.asp?id=18634>

BBC [online]. *The war in Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-10-18]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/history/the_war_in_afghanistan

BOHÁČ, Artur. *Afghánistán v letech 2001 - 2005: politicko-geografická analýza* [online]. *E-polis.cz*, 22. listopad 2008. [cit. 2013-10-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/324-afghanistan-v-letech-2001-2005-politicko-geograficka-analyza.html>>. ISSN 1801-1438.

Development Co-operation Report 2012 [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012 [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-926-4179-189. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-report-2012_dcr-2012-en

Doing business 2013 smarter regulations for small and medium-sized enterprises [online]. Online-Ausg. Washington, D.C: World Bank [cit. 2013-12-08]. ISBN 9780821396247. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>

EUCAM [online]. *The Afghanistan: Central Asia relationship: What role for the EU?*. 2013 [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-84-614-6870-6. Dostupné z: http://www.fride.org/download/EUCAM_WP13_Afghanistan.pdf

European Commission [online]. *Afghanistan: EU bilateral trade and trade with the world*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: [http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=\\$or=all&country=all&langId=EN](http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_results.cfm?key=afghanistan&opt=1&dis=20&lan=all&ty=&sta=1&en=20&page=1&year1=&year2=$or=all&country=all&langId=EN)

EUROPEAN COMMISSION. *Country Strategy Paper: Islamic Republic of Afghanistan 2007-2013* [online]. [cit. 2013-10-09]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/afghanistan/csp/07_13_en.pdf

European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2011 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/afghanistan/documents/111017-state_of_play_afg2011-oct-final_en.pdf

European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2012 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.yumpu.com/en/document/view/5380458/state-of-play-july-2012-the-european-external-action-service>

European Union [online]. *Afghanistan: State of Play*. 2010 [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/documents/state_of_play_afg_2010-jan.pdf

European Union [online]. *Common Security and Defence Policy: EU Police Mission in Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/FACTSHEET%20EUPOL%20Afghanistan_EN_May2013.pdf

European Union [online]. *Conclusions of the Mid-Term Review of the Country Strategy Paper for Afghanistan (2007-13) and Multiannual Indicative Programme 2011-13*. 2011 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/afghanistan/documents/content/multiannual_indicative_programme_2011_13_en.pdf

European Union [online]. *EU engagement in Afghanistan*. 2011 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/missionPress/files/110411%20EU%20engagement%20Afghanistan-version%208_EN01.pdf

Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, xviii, 297 s. [cit. 2013-11-12]. ISBN 80-863-4802-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/fakta-osn-2005-web.pdf>

FCNL [online]. *Cost of the Afghanistan War: By the Numbers*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://fcnl.org/issues/afghanistan/Cost_of_the_Afghanistan_War_By_the_Numbers_13_FEB13.pdf

ICasualties [online]. *Operation Enduring Freedom Afghanistan*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.icasualties.org/>

IDNES [online]. *Američané zůstanou v Afghánistánu i po roce 2014*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/americti-vojaci-zustanou-v-afghanistanu-i-po-roce-2014-fyt-/zahranicni.aspx?c=A131013_101947_zahranicni_im

Joao Leitaó [online]. *Maps of Afghanistan*. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.joaoleitao.com/viagens/wp-content/uploads/2012/05/mapa-afeganistao.jpg>

KMENT, Petr a Lucie KOČMÁNKOVÁ. Rozvojová spolupráce České republiky s postsocialistickou Asíí. In: *Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy*

ekonomické v Praze [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická [cit. 2013-11-08]. ISSN 0572-3043. Dostupné z: <http://www.vse.cz/aop/333>;

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Afghánistán*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/afghanistan/

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Česká republika pomáhá: Statistická příloha: Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky 2004-2008*. 2009 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/public/44/cd/d1/421919_268744_MZV_RS_Statistika_09_220x308_CZ.pdf;

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Humanitární pomoc ČR v roce 2012*. [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/vyrocní_souhrny_hp/humanitarni_pomoc_cr_v_roce_2012.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky*. [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_přehledy/

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Operace "Trvalá svoboda"*. 2004 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013 - 2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Program rozvojové spolupráce 2013-2017: Afghánistán*. [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/995867/PROGRAM_RS_AFG_2013_2017_final.pdf

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Rozhovor s vedoucí civilní části PRT*. 2009 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/aktuality/rozhovor_s_vedouci_civilni_casti_prt.html

National Institution Buinding Project [online]. *Capacity development Plan (2011-2014)*. 2011 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: <http://www.paris21.org/sites/default/files/AFGHAN-CDP-CSO-2011-14.pdf>

NATO review [online]. *Analýza: Afghánistán a boj s drogami*. [cit. 2013-11-1]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html>

NATO Review [online]. *Budování stability v Afghánistánu*. 2006 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html>

NATO [online]. *Afghanistan and NATO's Enduring Partnership*. 2011 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_04/20110414_110414-AfghanPartnership.pdf

NATO [online]. *International Security Assistance Force: Key Facts and Figures*. 2013 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131021_131001-ISAF-Placemat.pdf

Natoaktual: oficiální portál Informačního centra o NATO [online]. *Role EU při rekonstrukci Afghánistánu*. 2007 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/role-eu-pri-rekonstrukci-afghanistanu-dho-/na_analyzy.aspx?c=A070716_093012_na_analyzy_m02F

OECD [online]. *Peer reviews of DAC members: Czech Republic - the Development Assistance Committee's 26th Member*. 2013 [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/czechrepublic.htm>

OECD [online]. *Afghanistan*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/AFG.gif>

On War [online]. *Proč rozvojové projekty (ne)pomáhají*. 2012 [cit. 2013-09-08]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2012/01/14/proc-rozvojove-projekty-v-afghanistanu-nepomahaji/>

POOLE, Lydia. *Afghanistan: Tracking major resource flows 2002-2010*. [online]. 2011 [cit. 2013-10-07]. Dostupné z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2011/02/gha-Afghanistan-2011-major-resource-flows.pdf>

Rozvojovka [online]. *Afghánistán bez cizí pomoci? Zatím ne*. 2007 [cit. 2013-10-08]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/445-afghanistan-bez-cizi-pomoci-zatim-ne.htm>

Rozvojovka [online]. *Očima humanitárních pracovníků*. 2004 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/27-ocima-humanitarnich-pracovniku.htm>

Souhrnná teritoriální informace: Afghánistán [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/afghanistan.html>

Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie: 2007 [online]. Brusel: Evropská komise, 2008 [cit. 2013-11-08]. ISBN 978-92-79-07098-3. Dostupné z: http://europa.eu/generalreport/pdf/rg2007_cs.pdf

Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *EU bude spolupracovat s Afghánistánem i po odchodu zahraničních vojsk*. 2011 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/eu_bude_spolupracovat_s_afghanistanem_i.html

Stálá delegace České republiky při NATO v Bruselu [online]. *Role NATO a ISAF v Afghánistáně*. 2009 [cit. 2013-12-01]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_tema_afghanistan/role_nato_a_isaf_v_afghanistanu.html

The World Bank [online]. *ARTF Scorecard 2013*. 2013 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: http://www.artf.af/images/uploads/ARTF_Scorecard_2013_for_website.pdf

UNDP [online]. *Law and Order Trustu Fund for Afghanistan (LOFTA)*. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z: http://www.undp.org/content/afghanistan/en/home/operations/projects/crisis_prevention_and_recovery/lotfa.html

World bank [online]. [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

World drug report 2012 [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 978-92-1-148267-6. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf

World drug report 2013 [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-10-08]. ISBN 9789211482737. Dostupné z: <http://www.unodc.org/wdr/>

World statistics pocketbook 2012 [online]. S.l.: United Nations Pubns [cit. 2013-11-07]. ISBN 978-921-1615-708. Dostupné z: http://unstats.un.org/unsd/pocketbook/World_Statistics_Pocketbook_2013_edition.pdf

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Největší města Afghánistánu podle počtu obyvatel
- Tabulka č. 2: Provincie Afghánistánu
- Tabulka č. 3: Členové NATO účastníci se mise ISAF
- Tabulka č. 4: nečleni NATO účastníci se mise ISAF
- Tabulka č. 5: Poskytnuté čisté ODA v letech 1999 - 2011
- Tabulka č. 6: Deset největších poskytovatelů hrubých ODA (průměr 2010 – 2011)
- Tabulka č. 7: Země OECD a pořadí Afghánistánu v jejich rozvojové pomoci v roce 2012
- Tabulka č. 8: Podíl prostředků na jednotlivých sektorech
- Tabulka č. 9: Pořadí Afghánistánu v příjemcích ZRP České republiky a poskytnuté finanční prostředky (v mil. USD)
- Tabulka č. 10: Prioritní sektory České republiky v Afghánistánu na období 2013 - 2017
- Tabulka č. 11: Podíl jednotlivých sektorů na HDP
- Tabulka č. 12: Zahraniční obchod Afghánistánu se světem v milionech EUR
- Tabulka č. 13: Zahraniční obchod Afghánistánu s EU v milionech EUR
- Tabulka č. 14: Podíl afghánské potenciální produkce sušeného opia v letech 1998 – 2012 na světové produkci v tunách
- Tabulka č. 15: Odstranění extrémní chudoby a hladu
- Tabulka č. 16: Základní vzdělání pro všechny
- Tabulka č. 17: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti
- Tabulka č. 18: Snížit dětskou úmrtnost
- Tabulka č. 19: Zlepšit zdraví matek
- Tabulka č. 20: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
- Tabulka č. 21: Zajistit udržitelný stav životního prostředí
- Tabulka č. 22: Budovat světové partnerství pro rozvoj

Seznam grafů

- Graf č. 1: Příspěvky donorů do ARTF mezi léty 2002 – 2009 v mil. USD
- Graf č. 2: Hlavní donorové přispívající do fondu ARTF (v %) (2002 – 2009)
- Graf č. 3: Vývoj prostředků ve fondu LOFTA v mil. USD (2010 – 2012)
- Graf č. 4: Donorové přispívající do fondu LOFTA v % (2002 – 2009)
- Graf č. 5: Náklady operace Trvalá svoboda a ISAF v mld. USD
- Graf č. 6: Počty mrtvých vojáků
- Graf č. 7: Počet vojáků přítomných v Afghánistánu v jednotlivých letech k prosinci daného roku
- Graf č. 8: Poskytnuté čisté ODA v letech 1999 – 2011 v mil. USD
- Graf č. 9: Čisté ODA na obyvatele v USD
- Graf č. 10: Vývoj pomoci EU Afghánistánu v období 2002 – 2010 v milionech EUR
- Graf č. 11: Vývoj poskytnutých prostředků České republiky Afghánistánu v mil. USD
- Graf č. 12: Vývoj hrubého domácího produktu v procentech
- Graf č. 13: Hrubý domácí produkt na obyvatele v USD
- Graf č. 14: Vývoj míry inflace v daném období
- Graf č. 15: Vývoj importu Afghánistánu v milionech EUR
- Graf č. 16: Vývoj exportu Afghánistánu v milionech EUR
- Graf č. 17: Vývoj importu Afghánistánu s EU v milionech EUR
- Graf č. 18: Vývoj exportu Afghánistánu do EU v milionech EUR
- Graf č. 19: Zemědělská plocha využitá pro pěstování opia v letech 1998 – 2012 v hektarech
- Graf č. 20: Potenciální produkce sušeného opia v letech 1998 – 2012 v tunách
- Graf č. 21: Doložená zničená opiová pole v letech 2003 – 2012 v hektarech
- Graf č. 22: Počet bezpečnostních incidentů proti humanitárním pracovníkům
- Graf č. 23: Civilní oběti

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Mapa Islámského státu Afghánistán

Obrázek č. 2: Rozmístění vojsk

Obrázek č. 3: Největší OECD/DAC donorové mezi léty 2002 – 2009 v miliardách USD

Obrázek č. 4: Non-dac donorové (v mil. USD)

Obrázek č. 5: Bilaterální ODA podle sektoru (2010 – 2011)

Obrázek č. 6: Rozmístění mise EUPOL v Afghánistánu

Obrázek č. 7: Afghánské opium ve světě

Obrázek č. 8: Průměrné ceny opia a konopí v Afghánistánu mezi léty 2005 - 2011

Obrázek č. 9: Země s největším podílem na pěstování konopí v letech 2002 - 2010

Obrázek č. 10: Změna počtu lidí (15 – 64 let) v užívání drog v letech 2008 a 2011